

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 761

17. STUDENOGA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

GOSPODARSTVENICI IZ POSUŠJA U SUBOTICI

Potporna sunarodnjacima

8

Nastavnici subotičke
OŠ Sveti Sava u Waldorfskoj
školi u Zagrebu

Mobilnost za škole

12

dr. sc. Dubravka Đukanović

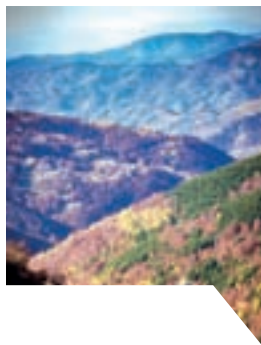
**Očuvati i promicati
graditeljsku baštinu**

22

Nenad i Ivan Periškić
iz Monoštora

**Vješte ruke čuda
prave**

26

Stara planina, nova zavođenja

Vrhovi koji osvajaju

30

Kako očuvati tradiciju?

**Tko nema tradiciju,
nema ni budućnost**

45

Subotički košarkaš Leon Marcikić

**Put s kojeg se vidi
prvi tim**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,

Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrcka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Jezivo: ekstremni govor u Srbiji!

Čak 25 posto sadržaja u medijima u Srbiji sadrži ekstremni govor, a 13 posto tzv. zveckanje oružjem, rezultat je istraživanja o medijima koje je proveo Centar za nove medije *Liber*. Sociološka i lingvistička analiza ekstremizma u medijima koje su proveli **Aleksej Kišjuhas** i **Svetlana Slijepčević** govore da je u tiskanim medijima u Srbiji i previše ekstremnog govora, izazivanja straha i širenja netrpeljivosti. Analiza je ovih dana predstavljena javnosti a ono što se može pročitati zabrinjavajuće je baš kao što su i sami naslovi onih medija koji svakodnevno truju javnost svojim uradcima. Podaci su u ovom istraživanju prikupljeni preko objava vijesti na Twitteru i Facebooku od svibnja do rujna i prikupljeno je ukupno 36.960 objava. Predmet analize, uzorkovanjem matrica, mjerenjem frekvencije riječi, tema i rubrika, sveden je na ukupno 9.436 objava ili 25,5 posto svih prikupljenih vijesti u kojima se pojavljuje ekstremizam.

Rezultati istraživanja su pokazali da je prisutan ekstremni govor u vidu (zlo)namjernog pretjerivanja i ekstremnog opisivanja najviše u rubrikama (crna) kronika, zabava ali i što je krajnje neobično, navode autori, u vremenskoj prognozi. Terminima tipa »užas«, »horor«, »kaos«, »stravično«, »jezivo«, »pakao«, »drastično«, »brutalno«, »dramatično«, »monstrum«... pokušava se šokirati, to jest privući publika tako što se »gađaju« emocije povezane s kulturnim i socijalnim tabuima vezanim uz seksualnost, nasilje i smrt. Međutim, socijalna posljedica nije razumijevanje onoga što se događa u društvu već smanjenje ili ukidanje osjetljivosti publike na zločin i kreiranje iluzije o sveprisutnoj opasnosti i rizicima, piše Kišjuhas.

S druge strane, u »ozbiljnim« rubrikama, poput političke ili društvene, prisutno je širenje straha, nesigurnosti, nelagode, paranoje i sličnih negativnih osjećanja čime se doprinosi generiranju klime ili kulture straha u društvu, navodi se u analizi. I na koncu, ali ne i najmanje važno, kako ističu autori, vjerovatno najdramatičnija i najopasnija praksa koja je locirana u ovoj analizi, je »neodgovorno, grubo i brutalno širenje etničke netrpeljivosti i šovinizma, a koje se nerijetko graniči s govorom mržnje«. Kao što smo to već ne jednom pisali, i u ovom istraživanju (uzorku) je ustanovljeno da »dominiraju širenje osjećanja netrpeljivosti prema Hrvatskoj i 'Hrvatima', a zatim i Albancima s Kosova. Nije neuobičajeno i da se mnogi pripadnici hrvatskog naroda nazivaju 'ustašama', navodi se u istraživanju. Kako pojašnjava autor, radi se o klasičnim primjerima »ratne propagande i ratnohušakačkog novinarstva, odnosno kao da rat između Srbije i Hrvatske i/ili Kosova još uvijek traje. Istovremeno, dokazi ili činjenice za tvrdnje o navodnim zločinima su praktično nepostojeće«.

I na koncu, ako netko misli da su najveće žrtve ovakvoga »pisanja« manjine, vara se. Najveća žrtva je cijelo društvo, o čemu svjedoči nasilje u školama, u obitelji, u javnom životu... Jedno pitanje ostaje u zraku: ako cijelom društvu šteti ovakvo »novinarstvo« i atmosfera straha koja se njime stvara, kome ono koristi?

J. D.

Bačić i Žigmanov s najvišim dužnosnicima RH

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća dr. **Slaven Bačić** i narodni zastupnik i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, na poziv premijera Republike Hrvatske **Andreja Plenkovića** održali su radni sastanak s premijerom i njegovim suradnicima kao nastavak redovite komunikacije između najviših državnih tijela Hrvatske i hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

Istoga dana održali su radni sastanak i s državnim tajnikom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonkom Milasom** sa suradnicima, te s gradonačelnikom Zagreba **Milanom Bandićem** i njegovim suradnicima.

Više o ovome čitajte u narednom broju.

H. R.

Žigmanov: govor mržnje u srbijanskim medijima

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** iskazao je u priopćenju u svoje osobno ime i u ime stranke, posebnu zabrinutost zbog govora mržnje u srbijanskim medijima.

»Govor mržnje je u srbijanskim medijima i nadalje iznimno raširen. To potvrđuje studija Centra za nove medije *Liber* pod nazivom 'Mediji i ekstremni govor', koja je pokazala kako u posljednje vrijeme u velikom broju srbijanskih medija dominira neodgovorno, brutalno i grubo širenje etničke netrpeljivosti i šovinizma, što se nerijetko zna graničiti s govorom mržnje. Za pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji navedeno je od posebne važnosti, jer je analiza pokazala da se u medijima u Srbiji osobito širi netrpeljivost kako spram Albanaca i Kosova, tako i spram Hrvata i Hrvatske. Također ukazujemo i na to da je Povjerenstvo za praćenje povrede manjinskih prava pri Hrvatskom nacionalnom vijeću tijekom 2016., zabilježilo 311 najnegativnijih medijskih napisa o Hrvatima i Republici Hrvatskoj. U medijima se, naime, pripadnici hrvatskog naroda često nazivaju ustašama, što za posljedicu ima stvaranje dodatnog osjećaja straha kod pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji i AP Vojvodini. To je zabrinjavajuće tim prije, jer istodobno u medijima nedostaje priloga i napisa koji bi za cilj imali upoznavanje šire javnosti o pravima pripadnika nacionalnih manjina i kulturnoj raznolikosti. Ovo je posebno osjetljiv problem za Hrvate jer se moraju u vidu imati i događanja iz 1990-ih godina«, navodi se u priopćenju i ističe također kao veliki problem to što se problemom govora mržnje i netrpeljivosti u srbijanskim medijima bave nevladine udruge i entuzijasti, dok istraživanja relevantnih državnih i znanstvenih srbijanskih institucija manjka.

»S druge strane, ukazujemo i na to da širenje netrpeljivosti spram hrvatskog naroda i matične im domovine sve češće dolazi ne samo od ekstremno orijentiranih grupa, nego i od uglednih pojedinaca srbijanskog establišmenta i narodnih zastupnika. Podsjećamo da je govor mržnje opasna društvena devijacija koja za cilj ima širenje osjećaja nesigurnosti, straha i netrpeljivosti, a koja često zna rezultirati i fizičkim nasiljem i povlačenjem pojedinaca iz društvenog života zajednice te negiranjem vlastita identiteta, o čemu, na žalost, pripadnici hrvatske zajednice u Republici Srbiji svakako mogu posvjedočiti. Ovakva negativna društvena pojava svakako ne bi smjela imati mjesto u društvu koje teži biti članom velike europske obitelji koja počiva na vrednotama kao što su demokracija, različitost, tolerancija i solidarnost.«

Forum manjina u HMI-ju

Tradicijska kultura u hrvatskim manjinskim zajednicama – prošlost, sadašnjost, budućnost, tema je ovogodišnjeg stručnoga skupa Hrvatske matice iseljenika, koji svake godine tematizira određeni segment života hrvatskih manjinskih zajednica u Austriji, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Mađarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji. Forum hrvatskih manjina bit će održan

sljedećeg petka, 24. studenoga, u Zagrebu. Cilj ovogodišnjeg Forumu je pokrenuti raspravu o problemima tradicijske kulture kao osnove identiteta hrvatskih manjinskih zajednica u uvjetima ubrzane urbanizacije i smanjene uloge sela.

H. R.

Prekogranična suradnja Indije i Donjeg Miholjca

Projekt Prekogranična IT mreža za konkurentnost, inovacije i poduzetništvo službeno je počeo 11. studenog u *Startid centru* u Indiji kojim će se razviti dvije nove digitalne zajednice u Donjem Miholjcu (Hrvatska) i Indiji. Cilj projekta je stvaranje i razvoj funkcionalne mreže lokalnih digitalnih zajednica, a koje će utjecati na razvoj okruženja povoljnog za poduzetništvo. Time se želi pomoći razvoju IT industrije, samozapošljavanju i zapošljavanju mladih. Projekt će realizirati konzorcij koji čine SEE ICT, poduzetnički inkubator *Osvit* i grad Donji Miholjac, Fakultet tehničkih nauka i Ministarstvo telekomunikacija i trgovine Srbije. Projekt se financira novcem iz *Interreg* IPA programa Europske unije.

S. D.

Na okruglom stolu u Bosilegradu

Članovi tima za izradu *Strategije obrazovanja na hrvatskome jeziku u Republici Srbiji* početkom studenoga boravili su u Bosilegaru na poziv pripadnika bugarske nacionalne zajednice. Ovom prigodom sudjelovali su na završnom okruglom stolu gdje je predstavljena *Analiza obrazovanja Bugara u Srbiji – problemi i mogućnosti*, a za čiju izradu je kao osnova korištena *Strategija* koja je prošle godine usvojena u Hrvatskom nacionalnom vijeću.

Koordinatorica tima za izradu *Strategije obrazovanja na hrvatskome jeziku* **Jasna Vojnić** kaže da joj je izuzetno drago što *Strategija*, osim toga što je za Hrvatsko nacionalno vijeće velika pomoć i pokazuje u kojemu pravcu treba djelovati, pomaže i drugim nacionalnim zajednicama. »Predstavnici bugarske nacionalne zajednice su *Strategiju* prepoznali kao izuzetno kvalitetnu i koristili su je kao osnovu za rad«, kaže Vojnić.

Izradu *Strategije obrazovanja na hrvatskome jeziku* i *Analizu obrazovanja Bugara u Srbiji* financirao je Fond za otvoreno društvo.

J. D. B.

Obilježavanje 72. obljetnice kolonizacije Hrvata iz Dalmacije u Vojvodinu

HKD Vladimir Nazor iz Stanišića obilježit će 72. obljetnicu od Savezne kolonizacije 1945. godine, odnosno kolonizacije Hrvata iz Dalmacije u Vojvodinu. U poznju jesen 1945. i rano proljeće 1946. »vlakom bez voznog reda« u Voj-

vodinu, a ponajviše u sela Stanišić i Riđicu, doseljeno je nekoliko tisuća Hrvata iz okolice Sinja, Metkovića i s otoka. Obilježavanje će biti održano u nedjelju, 26. studenoga, u Domu MKUD-a *Ady Endre* u Stanišiću, s početkom u 10 sati. Predavanje o kolonizaciji održat će **Ivan Karan** iz Stanišića.

Susret udruga kulture u Stanišiću

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem priređuje redoviti radni susret s predstavnicima hrvatskih kulturnih udruga koji će biti održan u Stanišiću u subotu, 25. studenoga, s početkom u 11 sati u prostorijama Mjesne zajednice. Bit će ovo prigoda i za izradu Kalendara glavnih manifestacija u 2018. godini, te za dogovor o zajedničkim nastupima.

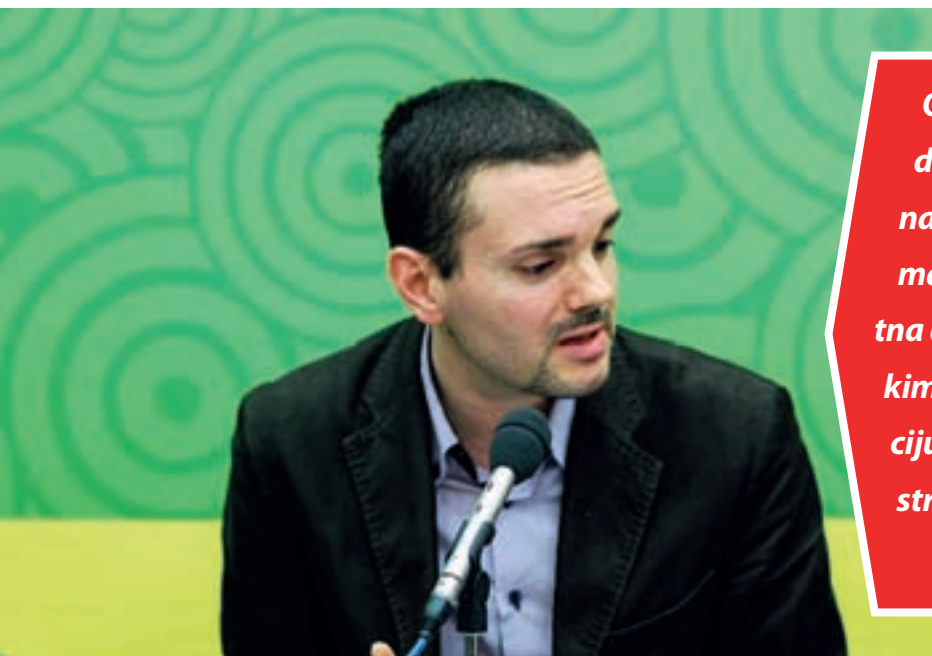
Veleposlanik Gordan Bakota se susreo s ministrom zaštite okoliša Goranom Trivanom

Veleposlanik **Gordan Bakota** sastao se 7. studenog 2017. godine sa srbijskim ministrom zaštite životne sredine **Goranom Trivanom**, kako bi u svom nastupnom posjetu razgovarao o mogućnostima razvoja suradnje u ovom obostrano vrlo značajnom području. Razgovor je bio vrlo otvoren i sadržajan, a dogovoreno je da se Ministarstvu zaštite okoliša i energetike RH predloži što skoriji sastanak državnih tajnika dvaju ministarstava s ciljem provedbe bilateralnog Sporazuma iz 2015. godine. Ministar Trivan je izrazio zainteresiranost srbijske strane za prijenos hrvatskih iskustava iz pregovaračkog procesa, a kroz razgovor je zaključeno kako realizacija projekata iz područja zaštite okoliša uz korištenje sredstava iz raspoloživih EU fondova (INTERREG, FZOEU i dr.) predstavlja obostrani interes, jednako kao i što aktivnije sudjelovanje u projektima Dunavske strategije. Veleposlanik Bakota je naglasio kako uspješna provedba projekata u sferi zaštite okoliša donosi neupitnu korist stanovništvu s obje strane granice i kao takova zasigurno bi doprinijela relaksaciji ukupnih bilateralnih odnosa Hrvatske i Srbije.

Aktualne pro i neofašističke tendencije

Srbija je davno rehabilitirala Nedića

Ovdje je autoritarni nacionalizam na dnevnom redu već blizu trideset godina. U društvima vladajućeg nacionalizma ne može antifašizam biti dominantna društvena vrijednost. U nacionalističkim poretcima uvijek ćete imati tu situaciju da se fašizam normalizira, a s druge strane, antifašizam kompromitira, kaže povjesničar dr. Milivoje Bešlin

Karakterizira li vrijeme u kojem živimo i uspon političkih pokreta za koje smo mislili da su stvar prošlosti? Prepoznaju li građani opasnost od totalitarnih i retrogradnih ideologija? Povjesničar dr. **Milivoje Bešlin** kaže da fašizam nije prošlost. Nakon nedavno održane tribine (*Anti*)fašizam u Srbiji, razgovarali smo s Bešlinom o aktualnim pro i neofašističkim tendencijama.

»Fašizam se može razviti u svakom društvu i tu nema izuzetaka. Osnova svakog fašizma je nacionalizam. Te dvije ideologije ne treba izjednačavati, ali fašizam je zapravo nacionalizam koji je došao do svog najvišeg stadija, krajnjeg ishodišta. Njegove karakteristike su rasizam, militarizam, mitski iracionalizam, antidemokracija. Buja u situacijama ekonomskih kriza u društvima koja prolaze kroz krize. U ovom trenutku to je najvidljivije u Europi«, kaže Bešlin i potkrjepljuje svoju tvrdnju primjerom marša desetak tisuća nacionalista 11. studenoga kroz Varšavu, kako bi obilježili poljski Dan neovisnosti.

Marš su organizirale grupe radikalnih desničara, a tijekom marša se uzvikivalo i »Čista Poljska, bijela Poljska«, »Izbjeglice, odite van«, »Europa će biti bijela ili bez ljudi«, »Naš put je nacionalizam, udri, udri u liberalizam«.

Poljska javna televizija (TVP) marš je nazvala »velikim maršem patriota«, uz tvrdnju kako je marš privukao obične Poljake koji vole svoju državu, a ne ekstremiste. Prije ovog marša, 19. listopada, u Varšavi se **Piotr Szczesny**, poput čehoslovačkog studenta **Jana Palacha**, zapalio u znak prosvjeda zbog načina na koji vla-

dajuća stranka Pravo i pravda vodi Poljsku, a poljska Katolička Crkva dani je pred Dan nezavisnosti upozoravala da patriotizam ne znači nacionalizam.

Okidač – ekonomska kriza

Milivoje Bešlin kaže da je porast najnovijeg fašistoidnog raspoloženja u Europi uzrokovan ekonomskom krizom.

»Nažalost, to je okidač i tu vidim paralelu s 30-im godinama prošlog stoljeća. Vi sad dalje imate delegitimizaciju dosadašnjih ideoloških i političkih obrazaca, mislim prije svega na liberalni poredak, koji više ne daje potrebne odgovore na izazove današnjice i onda ljudi naravno traže alternativne modele, a populizam obećava prečicu i laka rješenja problema. To ima utjecaja na razvoj neofašističke tendencije.«

U razgovoru, Bešlin se osvrnuo i na profašističke fenomene u ovdašnjem društvu.

»Znate što, ovdje se s fašizmom krenulo u ratove. Ovdje je autoritarni nacionalizam na dnevnom redu već blizu trideset godina. U društvima vladajućeg nacionalizma ne može antifašizam biti dominantna društvena vrijednost. U nacionalističkim poretcima uvijek ćete imati tu situaciju da se fašizam normalizira, a s druge strane, antifašizam kompromitira. Ovdje je uzrok pojave fašistoidnih ideja i pokreta prije svega u vladajućem nacionalizmu. Provincijalizam i parohijalna svijest također utječu. Kada kažem nacionalizam, onda mislim i na duh palanke.«

Sramotan pokušaj rehabilitacije Nedića

Milivoj Bešlin ocjenjuje da je pokušaj sudske rehabilitacije **Milana Nedića** velika sramota za srpsko društvo, jer je riječ o čovjeku koji je bio uvjereni fašist i kvisling.

»Srpsko društvo je Milana Nedića rahabilitiralo odavno. Još početkom devedesetih imali ste vrlo posječenu kazališnu predstavu *Đeneral Milan Nedić*, gdje je predstavljen kao žrtva i mučenik. Imali ste devedesetih i knjigu *Sto najznamenitijih Srba* koju je objavila Srpska akademija nauka i umetnosti. Urednici zbornika izostavili su **Koću Popovića**, a uključili šefa kvislinške uprave u okupiranoj Srbiji – Nedića. Imate i primjer udžbenika povijesti za završni razred srednjih škola, objavljen 2002., gdje se dogodila promjena u tretmanu četnika i partizana, a Nedić je predstavljen kao čovjek koji je spašavao 'biološku supstancu srpskog naroda'. Ovaj postupak rehabilitacije bit će samo formalna točka.«

Govoreći o odnosu država Europske unije prema migrantima, Bešlin kaže da se ti odnosi razlikuju između tzv. stare i nove Europe, istočne i zapadne.

»Poljska, Češka, Slovačka i Mađarska imaju vrlo sporan odnos spram migranata, koji su danas moderni Židovi. Kvote za migrante podsjećaju na odnos Europe prema židovskim izbjeglicama 30-ih godina u doba nacizma, kad su određivane kvote koliko će koja država primiti Židova. Danas vidimo koliko je to bilo nehumano. Frapantno je slična zabrinutost da će migranti promijeniti naš način života ili će nas ugroziti. Tako u istočnoeuropskim društvima imate homogenizaciju prema toj vrsti *društva*, koju predstavljaju migranti, što služi za unutrašnju homogenizaciju nacionalizma i neofašizma.«

Na koncu razgovora Bešlin je istaknuo da antifašizam nije suprotstavljanje neofašističkim idejama i pokretima samo na akademskoj razini, nego i različitim društvenim akcijama, uključujući i one ulične.

Tribina (*Anti*)fašizam u Srbiji održana je 9. studenoga u Srijemskim Karlovcima, u organizaciji Saveza antifašista Vojvodine, Vojvođanske političke asocijacije i Centra za afirmaciju slobodne misli. Osim Bešlina, na tribini su sudjelovali politolozi dr. **Radivoje Jovović** i dr. **Duško Radosavljević**.

Zvonko Sarić

Leksikon predstavljen u Drenovcima

U Općinskoj narodnoj knjižnici u Drenovcima (Vukovarsko-srijemska županija) prošloga je tjedna održan program pod nazivom *Izradimo leksikon*. Tom prigodom predstavljeno je više leksikografskih projekata, među kojima i projekt *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* kojega realizira *Hrvatsko akademsko društvo* iz Subotice. Predsjednik HAD-a **Mato Gro-**

znica i izvršni urednik *Leksikona* **Tomislav Žigmanov** govorili su o nastanku, načinu rada i izradi kriterija za *Leksikon*. Domaćini, koji namjeravaju započeti rad na *Leksikonu Cvelferije*, drže vrlo korisnim to što su imali prilike čuti od kolega iz Vojvodine. Naime, mada je ovogodišnja tema Mjeseca hrvatske knjige *Enciklopedistika*, organizatori ovog susreta su još koju godinu prije počeli promišljati o izradi *Leksikona Cvelferije*, pa se ovaj program sam nametnuo kao poticaj aktivnijem radu na rečenom *Leksikonu*. U tu svrhu organizatori su ugostili članove Hrvatskog

akadenskog društva iz Subotice, kao i Vinkovčane, autora *Leksikona Vinkovaca* **Tomu Šalića** i člana redakcije *Leksikona Vinkovački šokački rodovi* **Marka Landeku**, te ravnatelja Gradske knjižnice Slavonski Brod **Ivana Stipića** koji je kao autor predstavio *Leksikon brodskih pisaca*, ali i kao leksikografski znalac ukazao što sve stoji na putu izrađivačima bilo kojega leksikona. Voditelj programa je bio ravnatelj knjižnice **Goran Pavlović**.

Groznicu i Žigmanov su govorili o nastanku, načinu rada i izradi kriterija kojima su se služili pri izradi *Leksikona*. Istaknuta je i njegova specifičnost, jer pripada tipu specijalnih leksikona i to po dvjema osnovama: njegovu posebnost ne čini samo zemljopisno područje na koje se odnosi nego mu posebnu dimenziju daje i to što se u zadanome teritorijalnom okviru usredotočuje na pojave i osobe koje imaju (i) hrvatski karakter. Domaćini, koji namjeravaju započeti rad na *Leksikonu Cvelferije*, drže vrlo korisnim to što su čuli i s tim u vezi izražena je potreba za kontinuiranom suradnjom.

Ovo je bilo 60. predstavljanje u 25. mjestu po redu, a do sada je u nakladi HAD-a ukupno objavljeno trinaest svezaka *Leksikona*.

H. R.

HRT uvodi satelitski program

Vršitelj dužnosti glavnoga urednika HRT-ova međunarodnoga multimedijuskog programa *Glas Hrvatske* **Ivo Kujundžić** kazao je kako od 1. siječnja HRT uvodi satelitski program koji će se moći gledati u cijelom svijetu.

U lipnju 2017., prilikom predstavljanja medijskog pokroviteljstva HRT-a *Hrvatskih svjetskih igara*, najavljeno je da HRT početkom iduće godine namjerava pokrenuti međunarodni satelitski televizijski program, što je na konferenciji *Meetingu 2.3* u Zagrebu i potvrđeno. Ova vijest će zasigurno razveseliti brojne Hrvate širom svijeta.

H. R.

Mobilnost za škole

U ovim se školama intelektualnom, umjetničkom i radnom odgoju poklanja jednaka pažnja. Nastava ne počinje u kabinetima, nego preciznim zapažanjem svakidašnjih fenomena. Nema odvojenog učenja zasebnih predmeta već se nastava odvija po takozvanim epohama

Nastavnici OŠ *Sveti Sava* su u okviru realiziranja projekta *Mobilnost za škole*, programa *Erasmus+*, od 2. do 6. listopada bili u posjetu Waldorfskoj školi u Zagrebu. U mobilnosti su sudjelovali: **Alan Pavluković** (nastavnik fizike), **Suzana Marjanović** (školski psiholog), **Nataša Pastva** i **Suzana Išpanović** (profesorice razredne nastave), a ugostili su ih nastavnici ove škole na čelu s ravnateljicom **Ivanom Vukelić Bonifačić**.

Waldorfske škole po svom jedinstvenom metodičkom planu pripadaju najzastupljenijim humanističkim školama Europe. Prva waldorfska škola otvorena je 1919. godine u Njemačkoj. Danas u svijetu postoje 1092 waldorfske škole.

Specifičnosti nastave

Osnivač prve waldorfske škole **Rudolf Steiner** je naglašavao važnost postizanja ravnoteže u tjelesnim aktivnostima, životu emocija i području mišljenja. U ovim se školama intelektualnom, umjetničkom i radnom odgoju poklanja jednaka pažnja. Waldorfska nastava ne počinje u kabinetima, nego preciznim zapažanjem svakidašnjih fenomena. Nema odvojenog učenja zasebnih predmeta već se nastava odvija po takozvanim epohama: jedan predmet ili tema se obrađuju dvaput godišnje, u trajanju od tri do četiri tjedna. Praktična nastava zauzima važno mjesto i zastupljena je svakodnevno. Obuhvaća sljedeće predmete: ručni rad (1.-8. razred), obrti (5.-8.) i vrtlarstvo (6.-8.). Jedan učitelj prati djecu svih osam godina školovanja. Nema broj-

čanog ocjenjivanja već se učenici ocjenjuju pismeno, na kraju svake školske godine.

Prilagođen prostor ove škole treba omogućiti učenicima motoričke aktivnosti i razvijanje čulne percepcije i emocija, osobito u nižim razredima. Zbog toga prostrano školsko dvorište u kojem je poligon za igranje od drveta, dvorana u kojoj se provodi nastava euritmije kao i učionica prvog razreda, tzv. pokretna učionica, imaju poseban značaj i namjenu.

Svaki dan, u svim odjelima, započinje blokom satova. Uvodni dio sata ima za cilj razvijanje motoričkih sposobnosti, učenje kroz pokret i usmjeravanje pažnje (ritmične vježbe, preskakanje konopca, sviranje blok flaute, dječje igre i zanimljivi zadaci koji uključuju kretanje i koncentraciju i sl.). Učenici nižih i viših odjela podjednako uživaju u ovom dijelu sata koji, osim razvijanja motoričkih vještina, pripremi učenike za usvajanje novih znanja iz predmeta i potiče suradnju među njima. Slijedi glavni dio sata u kojem se učitelj u procesu poučavanja i učenja vodi načelom egzemplarnosti. Učitelj ostvaruje što neposredniji »susret« učenika i nastavnih sadržaja. Zato nema udžbenika i audiovizualnih sredstava.

Teme, predmeti i radionice

Aktualna tema u trećem razredu su obrti. Učenici su izučavali proces dobivanja kruha – od sjemena, njegovanja biljke do dobivanja brašna i na kraju praktične proizvodnje kruha.

Učenici četvrtog razreda su imali epohu matematike. Učiteljica je za ponavljanje brojevnih nizova koristila manipulaciju štapovima. Ovakvim tjelesnim angažiranjem učenici vježbaju svoje tijelo i razvijaju koordinaciju pokreta i tjelesne sposobnosti, a istovremeno uvježbavaju matematičke sadržaje (brojeve nizove i računske radnje). Ove i slične aktivnosti se provode u dugom razdoblju i učenici u svladavanju gradiva nisu vezani za vremenske rokove. Na ovaj način se ostvaruje individualizacija.

Karakterističan predmet waldorfske škole je euritmija, umjetnost pokreta uz glazbu. Kroz pokret, na ovim satovima učenici mogu izraziti svoje emotivne doživljaje, umjetnički se izraziti, ali i razvijati opažanje i prostornu orijentaciju. Ovaj autentični predmet waldorfske škole se dovodi u vezu i s matematičkim i jezičnim sadržajima (znakovni jezik u kojem se koristi čitavo tijelo). Nastavnici subotičke škole su bili pod snažnim dojmom onog što su vidjeli na satu, kao i predanošću učitelja euritmije, a takav pristup je odlika i svih ostalih waldorfskih učitelja.

Na satu geografije u 6. razredu učenici su precrtavali mapu Europe i u nju unosili sadržaje koji se obrađuju na tom satu. Na svakom satu se crta nova mapa tako da učenici na kraju »epo-

he« geografije uspješno ovladaju programom predviđene sadržaje. Učenicima se daju istraživački zadaci – sami traže europske rijeke i ucrtavaju ih na svoje mape.

Posjet stolarskoj radionici, gdje se realizira radni odgoj omogućio nam je uvid u nastavu obrta. Radionica sadrži mnoštvo predmeta izrađenih dječjom rukom od drveta. Posebno su zanimljivi radovi učenika 7. razreda u kojima su prisitni pokretni elementi kojima se manifestiraju neki od osnovnih mehaničkih principa.

Odlaskom u Waldorfsku školu u Zagrebu ostvarili smo ciljeve zacrtane projektom mobilnosti. Sagledali smo rad s djecom iz drugog kuta, obogatili svoje iskustvo primjerima iz školske prakse i dobili priliku da osvježimo svoj svakodnevni rad. Sa zadovoljstvom smo konstatali da smo imali prilike upoznati školu bez nasilja, kao i bez pritisaka koje nam donose zadani vremenski okviri u državnim školama.

Nataša Pastva

Predškcolci i knjižnica

Bernadica Ivanković, informatorica Gradske knjižnice Subotica i **Marina Piuković**, odgojiteljica vrtića *Marija Petković Sunčica* iz Subotice sudjelovale su na stručnom skupu s međunarodnim sudjelovanjem »Predškcolci i knjižnica«, koji je Gradska knjižnica Beli Manastir organizirala 10. studenog u Kneževim Vinogradima. Skup je priređen uoči Dana hrvatskih knjižnica i Dana Grada Belog Manastira, a na njemu su izlaganje o primjerima dobre prakse imali predstavnici knjižničara narodnih i školskih knjižnica te odgojitelji i suradnici u nastavi iz Hrvatske, Mađarske i Srbije. Naslov rada Bernadice Ivanković i Marine Piuković bio je »Od vrtića do Knjižnice«, a prikazao je bogatu, veoma uspješnu i dugogodišnju suradnju hrvatskog odjela subotičke knjižnice s ovim vrtićem u kojem se rad odvija na hrvatskom jeziku. Posebna pozornost dana je najnovijem zajedničkom projektu formiranja knjižnice u vrtiću koji je na skupu bio posebno pohvaljen.

Tri stoljeća od rođenja Marije Terezije

Vladarica, reformatorica i majka

Jedina žena na tronu Habsburga i posljednja iz te vladarske loze provela je ključne administrativne, ustavne, porezne, monetarne, crkvene, obrazovne i ekonomske reforme

U povodu 300. obljetnice od rođenja habsburške vladarice **Marije Terezije** (13. svibnja 1717. – 29. studenoga 1780.) u Austriji je tijekom ove godine organiziran niz prigodnih programa, među kojima i velika izložba *Marija Terezija: Strategica-Majka-Reformatorica*. Izložba osvjetljava njezin život i vladavinu iz različitih perspektiva, a čine ju četiri postav: u Beču, u Muzeju dvorskog namještaja izložba *Porodica i zaostavština*, u dvorcu Schönbrunn, u Muzeju carskih kočija, izložba *Moć i uživanje* te u Donjoj Austriji u dva dvorca: u dvorcu Hof izložba *Saveznici i neprijatelji* te dvorcu Niederweiden izložba *Modernizacija i reforme*.

Izložbu *Marija Terezija: Strategica-Majka-Reformatorica* možemo vrjednovati kao pothvat vođen standardima intelektualnog poštenja i profesionalne hrabrosti: nedvosmislena je spremnost organizatora da se njen neupitni, gotovo mitski status izloži kritičkom oku struke i javnosti – a to znači hrabro izlaganje sudu povijesti problematičnih, teških i bolnih političkih poteza iza kojih je stajala Marija Terezija – jedina žena na tronu Habsburga i posljednja iz te vladarske loze. U narodnom je sjećanju ostala upamćena kao carica ne samo zbog ključnih administrativnih, ustavnih, poreznih, monetarnih, crkvenih, obrazovnih i ekonomskih reformi, već iznad svega zbog činjenice da je uspjela razviti osjećaj solidarnosti među mnogim njenim narodima.

U duhu vremena

Više no moćna vladarka, Marija Terezija je državnica, jer je posjedovala ljudski i politički kapacitet da preskoči sjenu vlastitog ideološkog habitusa (nije prihvaćala ideje prosvjetiteljstva, nije podržavala vjersku toleranciju i ukidanje mučenja) i prihvati reforme koje su predlagali njezini savjetnici. Vođena snažnim političkim instinktom, nepogrešivim osjećajem što su potrebe njenih podanika, osjećajući duh vremena s kojim se nije slagala, imala je dovoljno snage podržati reforme po kojima će zauvijek biti upamćena.

Duboko se protivila podjeli Poljske, ali je vođena državnim razlogom ipak uzela dio koji je dogovorom tadašnjih velikih sila pripadao Habsburškoj monarhiji. Kako je to opisao njen arhineprijatelj pruski kralj **Fridrik II. Veliki** »ona je plakala, ali je ipak uzela« teritorije Galicije i Lodomerije, koje postaju dio Habsburške monarhije kao rezultat Prve podjele Poljske 1772. godine.

Diplomatska revolucija

U dvorcu Niederweiden poseban dio izložbe posvećen je njenim savjetnicima koji su inicirali brojne reforme, pa je tako **Kaunitz-Rietberg** inicirao »diplomatsku revoluciju« – da se vjekovno neprijateljstvo s Francuskom prekine i od Francuske učini saveznik: 1756. ukupno petero od preživjelih desetero djece Marije Terezije je sklopilo brak s članovima burbonske dinastije. Najveći dio reformi, administrativne, porezne, obrazovne radene su po ugledu na Prusku, dok je reforma visokog obrazovanja bila povjerena nizozemskom doktoru **Gerardu van Swieten**u koji inicira obveznu autopsiju i opće, obvezno cijepljenje protiv malih boginja. Uvodi se mogućnost stipendiranja siromašnih studenata; 1746. je osnovana Terezijanska viteška akademija koja će prerasti u Vojnu akademiju za obuku časnika (danas slovi za najstariju ustanovu tog tipa u svijetu) uz obvezu da se u nju upisuje godišnje 100 sinova običnih vojnika (uz državnu stipendiju) i 100 mladih aristokrata; 1754. se osniva Imperijalna i Kraljevska akademija za orijentalne jezike u kojoj je prvih osam

polaznika učilo farsi, turski i arapski jezik (diplomatska akademija koja je nastala iz ove institucije postoji i danas).

Opsežne administrativne reforme započete su 1748., a pored poreznih reformi uvedena je i evidencija vlasništva kroz katastar. Prvi put se organizira popis stanovništva i imovine, uvode se prezimena i kućni brojevi, obvezni vojni rok za muškarce od 16 do 60 godina. Organizira se državna administracija na lokalnoj razini formiranjem okružnih ureda.

Obvezno školovanje

Za Mariju Tereziju »obražovanje jest i uvijek će biti političko pitanje, pitanje koje je od ključnog nacionalnog interesa« i u tom smislu je za obrazovnu reformu osnovnih i srednjih škola »pozajmila« od Pruske opata **Johanna Ignaza von Felbigera**, posvećenog idejama prosvetiteljstva. Opat Felbiger je inicirao uvođenje obveznog školovanja za dječake i djevojčice dobi od 6 do 16 godina, nacionalizaciju i sekularizaciju obrazovnog sustava, ustanovljen je sustav različitih razina škola kojim se školovanje čini dostupnim djeci iz svih klasnih slojeva.

U narodnom je sjećanju ostala upamćena kao carica ne samo zbog ključnih administrativnih, ustavnih, poreznih, monetarnih, crkvenih, obrazovnih i ekonomskih reformi, već iznad svega, zbog činjenice da je uspjela razviti osjećaj solidarnosti među mnogim njenim narodima.

Antisemitizam

Ne može se prenebregnuti činjenica da je antisemitizam bio dio njenog ideološkog habitusa i da su Židovi, koji su općenito imali pozitivan odnos prema Habsbursima gajili duboki otpor prema politici Marije Terezije. Ova izložba je bila prilika da se prvi put u Austriji prikaže eksponat iz sredine 18. stoljeća koji se čuva u Židovskom muzeju u Pragu, dio pokrova *Tore* iz Kasejovice u južnoj Bohemiji s motivima iz ratova koji su se vodili za austrijsko naslijeđe.

Marija Terezija je zahtijevala da se »spriječi povećanje broja Židova« i u tom smislu je 1753. i 1764. izdala restriktivne uredbe koje su predviđale brojne zabrane, između ostalog predviđale da npr. Židovi moraju nositi bradu. Ukoliko bi obrijali bradu, morali bi platiti kaznu od 24 talira ili bi bili izloženi tjelesnom

kažnjavanju. Ukoliko bi još jednom bili uhvaćeni u prijestupu mogli bi biti deportirani. Kada je Galicija pripojena Austriji 1772., udio židovskog stanovništva je značajno povećan. Pri popisu, austrijski službenici koji su im dodjeljivali prezimena bili su neprijateljski nastrojeni prema njima te ne samo što su im davali ponižavajuća prezimena, shodno imovinskom stanju: za bogate Židove to je značilo prezimena kao **Dijamant, Safir, Rubenstein**

ili **Goldmark** dok su manje bogati dobivali prezimena po bojama (**Grün, Blau, Roth.**). Takva prezimena su ih činila prepoznatljivim i u valovima izlivanja nasilnog antisemitizma »olakšali« prepoznavanje i protjerivanje Židova. Neizbrisiva mrlja vladavine Marije Terezije bila je odluka o privremenoj deportaciji oko 20.000 Židova iz Praga i cijele Bohemije.

Prisilne vjerske migracije

Vjerski isključiva, organizirala je kolonizacije iz ekonomskih ali i razloga čuvanja katoličke zajednice u nasljednim zemljama te je sastavni dio tih procesa bilo i raseljavanje protestantata u slabije naseljene i još uvijek multikonfesionalne dijelove Ugarske (Bačka, Banat). Prisilne deportacije protestantskog stanovništva su organizirane u razdoblju od 1772. do 1776. Novodoseljeno stanovništvo će u 18. stoljeću od

močvarne Vojvodine napraviti plodnu ravnicu i početi graditi mrežu kanala za navodnjavanje i odvodnjavanje, planski će se graditi nova naselja, praviti vjetrozaštitni pojasevi, graditi pruge i osnivati vatrogasna društva, voditi katastarske knjige. Napraviti će se temelj današnje Vojvodine.

Marija Terezija je rodila 16 djece. U jednom od brojnih pisama kćeri **Mariji Antoaneti** (a pisala je tisuće pisama svojoj djeci s instrukcijama o vladavini i doličnom ponašanju) podsjetila je na svrhu vladarskog poziva jer »živimo na ovom svijetu da bismo činili dobro našim podanicima«. Stupivši na prijestol s 23 godine, politika koju je vodila će u narednih 40 godina promijeniti život ne samo generaciji njenih suvremenika, već i utjecati na procese institucionalne i političke konsolidacije u 20. i 21. stoljeću, na formiranje mentalitetskih, kulturnih i socijalnih obrazaca. Nema sumnje i da su različite generacije kreirale i da će kreirati svoje mitove oko njene vladalačke ličnosti tražeći odgovore na potrebe svog vremena.

Snežana Kresoja

dr.sc. Dubravka Đukanović,
autorica monografije *Arhitektura rimokatoličkih crkava u Vojvodini od 1699. do 1939.*

Očuvati i promicati graditeljsku baštinu

Stručnjaci i ljubitelji arhitekture, povijesti, umjetnosti, te vjernici, već skoro dvije godine imaju priliku uživati u monografiji *Arhitektura rimokatoličkih crkava u Vojvodini od 1699. do 1939.* od kada je objavljena u nakladi Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture. Autorica ove monografije je arhitektica – konzervatorica i znanstvena suradnica Instituta za arhitekturu i urbanizam Srbije dr. sc. **Dubravka Đukanović.**

 Što Vas je motiviralo da se profesionalno zainteresirate za arhitektonske značajke sakralnih građevina Katoličke Crkve kod nas?

Početak povijesnog doba kojim se bavim obilježen je smirivanjem burnih povijesnih događanja i stabilizacijom prilika u Srednjoj Europi i na Balkanu krajem XVII. stoljeća, čime su stvoreni uvjeti za ponovni prosperitet kršćanstva i sveukupni politički, društveni, gospodarski, kulturni i umjetnički razvoj tijekom naredna dva stoljeća. Raznolika nacionalna i vjerska struktura društva u današnjoj Vojvodini odražavala se i na karakter ovdašnjih, u to vrijeme ubrzano urbaniziranih, naselja. Prisustvo različitih nacionalnih i kulturnih grupa na ovom području stvorilo je snažne regionalne i lokalne posebnosti u mnogim stvaralačkim oblastima, uključujući i arhitekturu. Moje dugogodišnje profesionalno opredjeljenje je u domeni historiografije usmjereno upravo ovim posebnostima vojvođanske arhitekture i njezinom pozicioniranju u okviru šireg centralnoeuropskog kulturnog kruga. U oblast istraživanja sakralnih građevina Vojvodine sam ušla kroz moj prethodni obimni višegodišnji znanstveno-istraživački rad posvećen istraživanju i tumačenju arhitektonske forme vojvođanskih pravoslavnih crkava građenih tijekom XVIII. i XIX. stoljeća, kada sam se neminovno dotakla i problema arhitektonske forme objekata drugih konfesija iz istog razdoblja. Izuzetno vrijedan spomenički fond od oko 250 sakralnih građevina bio je na margini interesa povijesničara arhitekture na području Srbije u proteklih 70 godina. To je bilo dovoljno izazovno da me inspirira

Izuzetno vrijedan spomenički fond od oko 250 sakralnih građevina bio je na margini interesa povijesničara arhitekture na području Srbije u proteklih 70 godina* Većina od 243 sakralne građevine prezentirane u monografiji, je u redovitoj bogoslužnoj uporabi * Neophodna je stalna komunikacija službi koje se bave vrednovanjem i zaštitom ovih objekata i njihovih korisnika

da se upustim u istraživanje podrijetla i razvoja arhitektonske forme rimokatoličkih objekata, građenih u Vojvodini u naznačenom vremenu. Ova tematika ni u ranijoj stručnoj i znanstvenoj literaturi nije bila značajno zastupljena, a istraživački timovi u ustanovama zaštite su se ovoj temi samo sporadično posvećivali, mahom istražujući pojedinačne objekte. Osim toga, fokus istraživača je bio na proučavanju stila primijenjenog pri izgradnji ovih objekata i pokretnog materijala koji se u njima čuva, dok je problem prostornog koncepta, odnosa funkcije i forme objekta, podrijetla arhitektonske forme i utjecaji iz centara Srednje Europe, te tipologija arhitektonskih oblika ovih građevina ostao skoro potpuno neistražen. Ova činjenica je inicirala istraživanje prostornih i oblikovnih značajki arhitekture rimokatoličkih crkvenih građevina Vojvodine. Kompleksnije istraživanje podrijetla i razvitka arhitektonske forme pojedinih građevina kao materijalnog okvira dominantne i državno prihvaćene vjere se dalje razvilo iz potrebe za promišljanjem uloge arhitekture kao discipline rabljene za definiranje pozicije i opće kulturološke razine društvene zajednice s jedne strane, i kao okvira za izražavanje statusa i moći Katoličke Crkve u okviru državnog prihvaćene religije Austrije, odnosno Austro-Ugarske, s druge. U monografiji je predstavljen dio rezultata tih istraživanja, a tumačenje do sada relativno malo istražene oblasti predstavlja pokušaj da se osvijetle načini i sredstva kojima je arhitektura kao diskurs odražavala vladajuće društveno-političke, religiozne i kulturne tendencije i nametnula se kao oblik konfesionalnog izražavanja i kao jedan od činitelja u konstituiranju društvenog, kulturnog i državnog identiteta.

Razdoblje od gotovo četvrt milenija, koje ste obuhvatili u monografiji, počinje oslobođenjem ovih krajeva od Otomanske vlasti a završava se izgradnjom posljednje katoličke crkve prije II. svjetskog rata u Vojvodini. Tko je u tom vremenu projektirao, gradio, održavao i obnavljao katoličke crkve na ovom podneblju? Što je utjecalo na arhitekte u tom du-

gačkom razdoblju prilikom odlučivanja o izgledu pojedinih objekata?

Istraživano razdoblje je vrijeme koje su obilježile značajne društvene promjene, jak gospodarski razvoj i velika graditeljska ekspanzija u rubnim područjima nekadašnje Monarhije. Od tada potječe, prema broju sačuvanih spomenika, dominantno graditeljsko nasljeđe ove graditeljske skupine. Diskurzivna kulturološka, društveno-politička i religijska klima koja je vladala od polovice XVIII. stoljeća u Habsburškoj monarhiji (1745. – 1918.) manifestirala se i u arhitekturi crkvenih građevina državno dominantne vjere. Inicijalno definirani vremenski opseg istraživanja je tijekom samog istraživanja proširen na vrijeme I. svjetskog rata i međuratno razdoblje, jer je uočeno da zamah izgradnje rimokatoličkih crkava, bez značajne promjene u programu i stilskim odlikama, traje neznatno smanjenim intenzitetom i tijekom drugog i trećeg desetljeća XIX. stoljeća i jenjava tek pred početak II. svjetskog rata. Za istraživanje geneze izgradnje crkvenih građevina i tumačenje značajki, stila, pojava oblika pojedinih sklopova i posebno dekorativnog programa značajnu osnovu predstavljaju istraživanja crkvene organizacije, društvenih i religijskih kanona onog doba, općih normativnih akata, građevinskih propisa i umjetničkih priručnika. S obzirom na obim i kompleksnost proučavanog materijala, ova knjiga je otvorila i niz pitanja, kojima se dosadašnja istraživanja nisu bavila, kao što su utvrđivanje uloge materijalne i duhovne kulture, društvenog sustava i političkog aspekta u procesima organizacije Katoličke Crkve, identifikacija značaja posebnih religijskih zahtjeva u koncipiranju prostornog koncepta i izgleda crkvenih građevina ili uloge tipskih projekata za izgradnju crkvenih građevina u svjetlu državno proklamiranog stava o religioznom unitarizmu. Identifikacija autora – arhitekata i graditeljskih majstora angažiranih pri izgradnji ovih crkava je jedna od tema kojom se ovo istraživanje bavilo. Iz sačuvanih planova za izgradnju pojedinih objekata, iz arhivskih spisa ili zapisa ranijih istraživača identificirana su imena

npr. graditeljskih majstora ranijeg razdoblja koji su izradili planove za izgradnju pojedinih crkava. **Gašpar Oswald** iz Moravske je kao »frater operarius« bio angažiran na izgradnji crkve sv. Pavla u Baču (1773.), a **Ferenc Kaufmann**, zidarski majstor iz Pešte, koji je izradio prve planove za izgradnju stolne bazilike sv. Terezije u Subotici, na čijoj su izgradnji od 1773. do 1798., kasnije bili angažirani i **Mihály Erdélyi**, **Titus Mačković** i **Pál Mamužić**. Oživljavanje ratom opustjelih područja od početka XVIII. stoljeća je, osim inopulacije, obuhvaćalo i planiranje sela i gradova i realizaciju velikih infrastrukturnih projekata u koje su bili uključeni mnogi poznati arhitekti i inženjeri. Jedan od najistaknutijih inženjera tog stoljeća, **József Kiss**, izradio je, tijekom angažmana pri bečkoj kameralnoj administraciji, i projekte za izgradnju katoličkih crkava u Bačkom Gračacu (1801.), Karavukovu (1801.) i Srbobranu (1802./03.).

Nemali broj vojvođanskih sakralnih objekata je izgrađen po tipskim projektima pripremljenim u okviru državne administracije. U Mađarskom državnom arhivu čuva se nekoliko takvih projekata za izgradnju sakralnih objekata, na čijoj su poledini pobrojana mjesta Bačko-bodroške županije u kojima je, po ovom planu, planirana ili realizirana izgradnja crkava...

Za izgradnju crkve sv. Ivana Krstitelja u Ečki (1862. – 1864.) vezuje se, po podacima iz spisa, arhitekt Kanski, najvjerojatnije **Wence Kansky**, arhitekt bečkog podrijetla, koji je radio u birou čuvenog mađarskog arhitekta **Miklósa Ybla**, kome se na osnovu ovog podatka pripisuje autorstvo nad crkvom i kaštelom u Ečki. Crkva sv. Petra i Pavla u Bajmaku (1817.) obnovljena je i proširena 1907. prema projektu budimpeštanskog arhitekta **Ernőa Foerka**. I čuveni temišvarski arhitekti su bili angažirani na izgradnji vojvođanskih crkava. Izgradnja kompleksa samostana časnih sestara Naše Gospe u Zrenjaninu je 1878. godine povjerena temišvarskom arhitektu **Eduardu Reiteru**, crkva Uznesenja BDM u Jaši Tomiću (1911.) je najvjerojatnije izgrađena prema projektu **Karla Harhta**. Veliki hrvatski arhitekt njemačkog porijekla, zagovornik eklektičke arhitekture i pobornik neogotičke obnove, **Hermann Bollé**, je bio krajem XIX. stoljeća angažiran na rekonstrukciji crkve Gospe Snježne na Tekijama (1881.), izgradnji crkve sv. Mihovila Arkandela u Erdeviku (1890.) i danas srušene župne crkve sv. Vendelina u Franjin Dolu (Zemun; 1888.). Pred kraj karijere projektirao je i grobljansku kapelu obitelji **Stefana Tašnera** u Rumi (1922. – 25.). Najuspješniji subotički arhitekti, **Titus Mačković**, **Géza Koczka** i **István Váci** su se krajem XIX. i u prvim desetljećima XX. stoljeća ogledali i u jednostavnijim arhitektonskim programima malih obiteljskih kapela. U godinama pred II. svjetski rat **Karl Molzer** je projektirao crkvu sv. Antuna Padovanskog u Čantaviru (1928./29.), **Mihajlo Plavec** je na osnovu pobjedničkog rješenja na natječaju projektirao crkvu sv. Elizabete u Novom Sadu (1931.), a **Baltazar Dulić** sv. Ivana Krstitelja u Hajdukovu (1936. – 1938.). U suradnji s Molzerom, Dulić je projektirao crkvu sv. Josipa radnika u Đurđinu (1935.) i sv. Adalberta u Bačkom Petrovcu (1939.). Godine 1932. je izgrađena crkva Srca Isusovog u Šidu prema projektu vukovarskog inženjera **Frana Funtaka**, koji je vodio i obnovu crkvi u Čereviću i Kukujevcima.

Koje kriterije je potrebno zadovoljiti da bi se građevina proglasila kulturnim dobrom i koje su kategorije kulturnih dobara kod nas? Kako funkcionira sustav zaštite kulturnih dobara u Srbiji?

Zaštita spomeničkog fonda u Srbiji ima tradiciju dugu više od stoljeća i pol, od kada je knez **Aleksandar Karađorđević** 22. ve-

ljače 1844. godine izdao Uredbu o zaštiti spomenika drevnosti, što je jedan od prvih suvremenih općih spomeničko-pravnih akata u Europi XIX. stoljeća. Sustav zaštite kulturnih dobara u Srbiji ustanovljen je 1947. godine osnivanjem Zavoda za zaštitu i znanstveno proučavanje spomenika kulture N. R. Srbije (danas: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture). To je institucija u okviru mreže od 11 regionalnih, općinskih i gradskih zavoda, koji se brinu o 2.531 nepokretnom kulturnom dobru (2.188 spomenika kulture, 75 prostorno kulturno-povijesnih cjelina, 191 arheoloških nalazišta i 77 znamenitih mjesta). Kategoriziranih nepokretnih kulturnih dobara ima 782: 200 od izuzetnog i 582 od velikog značaja. Sustav zaštite i korištenja kulturnih dobara je uređen Zakonom o kulturnim dobrima, kojim su definirani i kriteriji po kojima se objekt i utvrđuje za nepokretno kulturno dobro. Uz sve nedostatke ovog zakona, a s obzirom na iskustva susjednih zemalja koje su reorganizirale službe razdvajanjem na administrativni i konzervatorski dio, sustav u Srbiji još uvijek, iako uz značajno smanjena sredstva za istraživanja i tehničku zaštitu, ima relativno dobre rezultate u oblasti zaštite i konzervacije spomeničkog fonda. Posebnu vrijednost u promociji kulturnog naslijeđa Srbije ima nakladnička djelatnost Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, koji je podržao istraživanje arhitekture rimokatoličkih crkava i koji je izdavač ove dvojezične monografije. Provedenim sustavnim istraživanjem, kompleksnom analizom razvojnih procesa i prenošenja utjecaja i vrijednosnim pozicioniranjem ovih objekata u širem kontekstu, ukazano je na veliki broj objekata koji ima značajne arhitektonsko-umjetničke i kulturno-povijesne vrijednosti, ali ne i status nepokretnog kulturnog dobra.

Koliko je važna svijest vjernika i crkvenih službenika o arhitektonskoj vrijednosti ovih zgrada? Što, osim divljenja graditeljskom umijeću, trebaju uraditi oni koji ih koriste da bi se one trajno sačuvala?

Većina od 243 sakralne građevine koje su prezentirane u monografiji, je u redovitoj bogoslužnoj uporabi. O vrijednosti ovih objekata u okviru šireg arhitektonskog, centralnoeuropskog graditeljskog korpusa, čime se ja bavim, vjernici, osim onih koji su svojom profesijom ili osobnim afinitetom okrenuti istraživanju povijesti arhitekture, ne znaju mnogo. Za vjernike je crkva Božji dom, a ne spomenik kulture i, kao i za sve druge objekte koji imaju posebnu umjetničku, kulturnu i povijesnu vrijednost, neophodna je stalna međusobna komunikacija službi koje se bave vrednovanjem i zaštitom ovih objekata i njihovih korisnika. Samo kroz konstantnu interakciju svih sudionika moguće je očekivati da se vrijednost ovih građevina na pravi način vrednuje i donese dodatnu kako duhovnu, tako i materijalnu vrijednost svojim korisnicima.

Kolika je stvarna turistička vrijednost i funkcija katoličkih crkava u Vojvodini?

Spomeničko naslijeđe Vojvodine, kome pripadaju i objekti Katoličke Crkve, je općenito nedovoljno iskorišteno i, nažalost, relativno nepoznato i samim Vojvođanima, ali i ljudima koji su profesijom manje ili više vezani za kulturna dobra. Osim obveze imatelja kulturnog dobra da osigura dostupnost kulturnog dobra javnosti, kako to definira Zakon o kulturnim dobrima, moralna je obveza svih nas da se upoznamo s vrijednostima koje imamo, da o njima govorimo, pišemo, snimamo i da ih, riječju, promoviramo kako bismo ih konačno i sačuvali.

Marko Tucakov

Zvonko Tadijan, predsjednik KPZH *Šokadija* iz Sonte

Svečano otvaranje *Šokačke kuće*

Za razliku od većine kulturnih udruga hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji, KPZH *Šokadija* iz Sonte ima vlastite prostorije. U većini sredstvima Ministarstva vanjskih poslova Hrvatske 2003. godine je kupljena jedna stara kuća u Sonti, a sve do danas, ovisno o raspoloživim sredstvima, rađena je adaptacija, rekonstrukcija i opremanje ovog objekta sukladno projektu i potrebama. Iako je objekt već više godina djelomice u uporabi, službeno još nije otvoren. Svečano otvaranje vezano je uz ovogodišnje *Šokačko veče*, a bit će upriličeno u petak, 17. studenog, u 19 sati.

Uređenje prve faze kapitalnog projekta KPZH *Šokadija*, *Šokačke kuće*, konačno je privedeno kraju. Zbog čega je čin otvaranja do sada više puta najavljivan, pa odgađan?

Projekti uređenja etno kuća, osobito njihove prezentacije i održavanja, permanentni su i nema nekog klasičnog završetka. Isto tako i njihovo otvaranje može biti samo jedan dogovoreni čin u nekom trenutku, kad je manje-više najveći dio priveden namjeni. Podsjetit ću da se u *Šokačkoj kući* već desetak godina odvijaju razna događanja, poput manjih skupova, gostovanja studenata, program *Sinergija turizma i kulture*, izložbe, predavanja, skupštine *Šokadije* i sl. Etno kuću je posjetilo već puno ljudi iz zemlje i inozemstva, jedan potpredsjednik vojvođanske Vlade, gotovo svi učenici mjesne škole, u više navrata televizijske ekipe, koje su osim kratkih reportaža snimile i jedan dokumentarac. Prema tome, kuća je odavno otvorena i u uporabi, a sam svečani čin odgađan je iz prostog razloga što smo sve ovo vrijeme radili, gradili, dotjerivali i evo, nadamo se da će se pred *Šokačko veče* 2017 održati i svečani čin nekog službenog otvaranja. Puno bitnije od svega je da kuća živi i da se u njoj nešto događa. Jedino tako će ova priča imati smisla.

Svjedoci smo beskrajnih dogovaranja, ali i vrlo teških verbalnih sukoba političara Srbije i Hrvatske i mnogih obećanja glede odnosa država prema nacionalnim manjinama. Kako se to kroz sve ovo vrijeme odražavalo na financiranje aktivnosti *Šokadije* glede završetka objekta *Šokačkog doma*?

Loša klima u međusobnim odnosima dviju država svakako se odmah reflektira i na položaj i odnos prema manjinama, naravno u negativnom smislu. Mada nije imalo nekog prevelikog utjecaja na ovaj projekt, jer mi godinama imamo isti način financiranja, znamo otprilike s kolikim sredstvima ćemo raspolagati, pa toliko i trošimo. Odavno smo navikli na projektno financiranje, znamo red veličina sredstava iz svih izvora tako da aktualni prijemori nemaju izravnog utjecaja na *Šokačku kuću*. Neizravnog svakako imaju, poput utjecaja na sve druge segmente. Odnos države prema manjinama zahtijeva jednu razinu koja je i civilizacijska i moralna i ekonomska. Što je bolje uređena država, to će biti bolje svim njenim građanima, u okviru toga i pripadnicima

nacionalnih manjina. U tom slučaju bilo bi i više materijalne potpore za sve projekte manjinskih zajednica.

Kakva je bila potpora matične države Hrvatske u procesu gradnje *Šokačke kuće*?

Potpora Hrvatske bila je, malo je reći velika, nego i odlučujuća. Moram podsjetiti, kuću smo kupili zahvaljujući sredstvima iz Hrvatske, koja smo dobili po natječaju. Isto tako, iz godine u godinu dobijamo sredstva koja dijelom iskoristimo i za dalju izgradnju, dogradnju i uređenje ovoga prostora. Iako se rad na kući financira i iz drugih izvora, moram još jedanput naglasiti da su najozbiljniji novci za ovaj projekt stigli iz Hrvatske.

Kakva je bila uloga institucija hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u cijelom ovom projektu?

Potpora nije izostala i mi redovito i tu namaknemo neka sredstva putem natječaja koje raspisuje Pokrajinsko tajništvo za nacionalne manjine, HNV izravno ili ZKVH, ali mora se naglasiti da su ta sredstva redovito u granicama simbolike. No, ukoliko gledamo cjelovitu sliku, moramo biti zadovoljni, s obzirom na to da sredstva koja su na raspolaganju za sve udruge Hrvata u Srbiji i nisu prevelika, pa i njihova raspodjela nije laka. Sustavom raspodjele će uvijek netko biti više netko manje zadovoljan, ali to je tako. Bitno je jedino da oni koji izravno utječu na raspodjelu sredstava budu što objektivniji. No, nije nebitna ni druga vrst potpore, ona moralna, koju ovaj projekt ima, a koja se ogleda u dolaženju predstavnika ovih institucija na naše manifestacije i programe.

Što će ovaj objekt značiti za rad *Šokadije* u budućnosti?

Mislim da je ovo kapitalni projekt ne samo za *Šokadiju*, nego i za Sontu, pa ako hoćete i cijelu hrvatsku zajednicu u Srbiji, a sve na tragu očuvanja identiteta i tradicije hrvatskog naroda na ovim prostorima. Muzejska postavka soba i alata svjedočit će o jednom načinu života starih Šokaca, što će biti vrlo zanimljivo za posjetitelje. Da je tomu tako uvjerali smo se kroz posjete gostiju, suradnju s OŠ *Ivan Goran Kovačić*, kada su učenici iznenađeni i oduševljeni onim što se tamo može vidjeti i doživjeti. S druge strane, organizacija likovnih i etno izložbi, književnih večeri, omogućuje da se i moderno stvaralaštvo predstavi javnosti. Podsjećam da se u kući mogu odvijati programi za oko šezdeset sudionika, što je odlično upravo za ovakve priredbe. Zahvaljujući *Šokačkoj kući*, *Šokadija* će uvijek imati svoj prostor za razne djelatnosti, što je vrlo bitno, znajući koliko naših udruga ima problema upravo s prostorijama za rad.

Ivan Andrašić

Selo nastalo uz prugu

Zanimljivo predanje o nastanku Bačkih Vinograda (Királyhalom – Kraljev brijeg) zapisano je u knjizi o povijesti sela autora **Mátyása Horváta** iz 2002. godine. Prema dokumentima iz starog vremena, selo je počelo nastajati i razvijati se nakon što je ovim krajem prošla pruga iz Segedina ka Subotici, te nakon posjeta cara i kralja Austro-Ugarske monarhije **Franje Josipa**. Pruga je postavljena 1869., a deset godina kasnije Segedin je pogodila katastrofalna poplava. (U povijesti jedne subotičke obitelji ostao je neobičan zapis iz te velike nevolje: stanovnici Segedina tad su evakuirani u okolicu, te je djed Subotičanke **Ilone Luc, János Szanka**, porijeklom iz Segedina, došao na svijet u jednoj štali). Četiri godine nakon poplave, 1883., Franjo Josip je posjetio Segedin kako bi se osobno uvjerio u rezultate obnove, a potom u pratnji velikana (među kojima je bio i književnik **Mór Jókai**) krenuo u posjet i školama u Ásotthalomu. Pošli su kraljevskim vlakom, koji se zaustavio na stajalištu između Horgoša i Palića, a put su nastavili karucama kroz pustaru. Uslijedila je molba o proglašenju ovog stajališta stalnim, pod imenom Királyhalom, što je odobreno 1890. godine. Ovim činom nastaje znatnije naseljavanje, a posebice razvoj vinogradarstva.

U Bačkim Vinogradima danas postoji velika zgrada željezničke stanice, građena kasnije i nešto dalje od spomenutog stajališta, ali vlakova sada nema. Od prije koju godinu više ne prometuje omiljeno prijevozno sredstvo, šinobus na relaciji Segedin – Subotica, kojim su mještani brzo, lako i jeftino stizali do Palića, i zbog opskrbe, a još češće do ljekarne koju u svom mjestu nemaju.

Bačkim Vinogradima sada najviše prometuju automobili ka granici i obratno, autocestom ili cestom do graničnog prijelaza u ovom mjestu.

Srednjovjekovne zanatlije

Nedavno je u republičkoj Skupštini povodom Zakona o dualnom obrazovanju između članova vladajućih i oporbenih stranaka vođena jedna čudna, na mahove vrlo oštra rasprava. Po mišljenju Ministarstva prosvete, koje je ujedno i predlažatelj Zakona, on bi trebao omogućiti efikasnije obrazovanje, kao i zapošljavanje mladih odmah nakon srednje škole. Po mišljenju oporbe ovaj Zakon služi za stvaranje jeftine radne snage i mnogo više ide u korist poslodavaca koji će po niskoj cijeni moći iskorištavati djecu. Usput, zakon je usvojen i bit će skoro objavljen. Po mom sudu, na mahove beskrvno-bezidejna, oporba uopće nije proučila nacrt Zakona, jer poput ostalih sličnih dokumenata sam zakon niti smrdi niti miriše; ima sve poznate mane, npr. detalje ili kako se popularno kaže bliže odredbe, tzv. podzakonske akte (u kojima se zapravo skrivaju fore) propisat će ministar prosvjete. Za ovo ima mnogo vremena, godinu dana, znači do studenog iduće godine, jer zakon stupa na snagu osmog dana od objave, a primjenjuje se školske 2018./19. godine. Nadam se da će do početka upisa u srednje škole i ovaj dokument biti spreman, jer ima bezbroj neraščišćenih detalja. Naravno, nameće se pitanje: ako su naši stručni radnici tako dobro plaćeni, štice od samovolje poslodavaca, zašto masovno odlaze raditi u inozemstvo? O cijeni minimalnog rada da ne pričamo!

Dualno obrazovanje

Prateći vijesti i skupštinsku raspravu nisam bio lijen i pogledao sam nacrt zakona o kojem se tako žustro diskutiralo. U glavi »Zna-

Ljudi od zanata

čenje pojmova« u članku 2. piše: »Dualno obrazovanje je deo sistema srednjeg obrazovanja i vaspitanja u kome se kroz teorijsku nastavu i vežbe u školi i učenje kroz rad kod poslodavaca, stiču, usavršavaju i izgrađuju znanje, veštine, sposobnosti i stavovi (u daljnjem tekstu kompetencije) u skladu sa standardom kvalifikacije i planom i programom nastave i učenja«. Nadalje, Poslodavac i škola zaključuju ugovor koji se može i raskinuti. Privredna komora Srbije vodi registar Ugovora i vrši stručni ispit i izdaje licencu »instruktora«, koji je zaposlen kod poslodavca i odgovoran je da učenici steknu određene kompetencije. U stručnoj školi je zaposlen pak »koordinator učenja kroz rad« čiji je zadatak praćenje i vrednovanje rada učenika skupa s koordinatorom. Poslodavac je dužan materijalno osigurati učenika (prijevoz, hrana, osiguranje itd.) i financijski tako da za produktivan rad plaća 50 posto od minimalne cijene rada. Inspeksijski nadzor vrši Ministarstvo preko prosvjetne inspekcije, odnosno drugo Ministarstvo preko inspekcije rada. Postoje i kazne za školu, odnosno za poslodavca čija je maksimalna visina oko 850 eura. Pade mi na um narodna poslovice »mnogo babica, kilavo dijete«, a aktera baš ima mnogo i raznovrsnih fela; bitno je da se otvaraju nova radna mjesta u beogradskoj administraciji.

Déjà vu

Kopajući po vlastitom sjećanju, čini mi se da sam kao osnovac imao »dualno obrazovanje«, jer sam na satu domaćinstva učio krpiti čarape, stekao osnove kuhanja i druge vještine. U srednjoj školi kroz predmet tehničko obrazovanje stekao sam elemente, među ostalima, električarskog zanimanja i išao sam na praksu u tadašnju tvornicu *Mladost*, gdje sam njihovim električarima štemao zidove za elektro vodove. Tada su postojale trogodišnje škole učenika u privredi (ŠUP) koji su također praktično radili i učili kod poslodavaca, uglavnom zanatlija. Nakon reforme zvane *šuvarica* radio sam honorarno u srednjem usmjerenom obrazovanju, učeći u trećem razredu uglavnom djevojčice tesarском zanatu. Učenici su imali i obavezan praktični rad uz vodstvo instruktora u tadašnjem *Integralu* gdje su uglavnom vadili čavle iz građe ili išli po burek radnicima. Treći razred srednje škole bila je »demokračićnija« zamjena za ŠUP. Od mojih učenika samo je jedan postao tesar, pošto mu je i tata bio samostalni tesarски obrtnik. Drugi su postali inženjeri, poduzetnici, prodavači, partijski tajnici itd.

Sjećam se riječi uvaženog profesora nacrtnе geometrije **Petra Anagnostija**, koji je kazao: »Od vas 100 upisanih studenata, petoro su genijalci i njima praktično ne bi trebala škola (oni su sada u inozemstvu), fakultet će nekako završiti i petorica nesposobnih (oni su ostali), a naš cilj je da od vas preostalih devedeset stvorimo valjane, poštene i profesionalne inženjere«. Kako stvari stoje, iako na čelu zemlje, sudeći po indeksu, stoji »izvanredan učenik«, uglavnom vode nas »loši đaci« koji spadaju u kategoriju poslušnih, ali loših ili pak sumnjivih diplomaca. A ovu činjenicu nikakvo dualno obrazovanje neće promijeniti.

Imagine... po međimurski

Bar jedan ovdašnji slušatelj Radio Čakovca u nedjelju je čuo poziv građanima Međimurske županije da se uključe u kreiranje proračuna za 2018. (koji je, uzgred, za prošlu godinu iznosio blizu 510 milijuna kuna, odnosno više od osam milijardi dinara, odnosno dvostruko više od Subotice iako u županiji živi oko 30 tisuća stanovnika manje, pri čemu tri grada u županiji i svaka općina u njoj imaju svoje zasebne proračune). U pozivu, koji je 9. studenog objavljen na službenim stranicama ove županije, stoji kako »svi građani imaju priliku dati svoj prijedlog programa, projekata, istaknuti probleme koje treba riješiti, dostaviti ideje, rješenja i drugo«.

Posebno zanimljiv dio – a to itekako ima veze s ovdašnjim tijelima vlasti, pa tako i s Gradom Subotice – je onaj u kom se navodi kako se o jedinicama lokalne i regionalne samouprave često stvaraju stigme po kojima su one veliki potrošači, odnosno da novac nerijetko usmjeravaju na projekte koji nisu od javnog interesa.

Ostavimo po strani za ovu priliku od kolikog je javnog interesa započeti zidanje Kazališta po motivima Skadra iz epske pjesme ili pak kompleks bazena u Dudovoj šumi, primjerice, i usredotočimo se na samu suštinu ovog poziva, a ona je – dâ se to primijetiti između redova – »transparentnost«, odnosno otvorenost u radu »jedinica lokalne ili regionalne samouprave«, o čemu je Hrvatska riječ ljetos već ponešto pisala.

Možete li, recimo, zamisliti isti javni poziv lokalne samouprave u kom se građani Subotice i njezine okolice pozivaju da se svojim prijedlozima uključe u izradu proračuna za sljedeću godinu, i to s potpisom gradonačelnika **Bogdana Labana**? Ako možete, vaša je mašta neograničena. Oni sa skučenom imaginacijom, u kakve spada i doljepotpisani, u svojoj će se argumentaciji pozvati prije svega na iskustvo iz prakse. A ona (praksa) pokazuje da o gradskom proračunu poslovično pojma nema bar dvije trećine onih koji o njemu glasuju, jer se priprema po receptu vojne tajne i servira vruć uoči same sjednice. Tako se onda redovito događa da oporba na sjednicama Skupštine grada samo nagađa što bi se iza koje stavke proračuna moglo kriti i čiji su interesi u nju ugrađeni, a jadni novinari i još jasnija javnost izgubi se već kod druge jer ni prvu nije shvatila. Ili: o kakvoj se transparentnosti lokalne samouprave, a još više o interesima građana, može govoriti kada se – uz blagoslov gradonačelnika i nadležnih inspekcija – na otvorenoj sceni krši zakon bar na dva mjesta u centru grada gdje *DG Company* i hotel *Gloria* bez ikakvih problema grade objekte bez istaknutih ploča? Nakon ovog pitanja nije neumjesno postaviti i ono što li se tek radi »iza zatvorenih vrata«? Naravno, pod pretpostavkom da to netko ne snimi.

Uostalom, tko god ne vjeruje u ovo što je do sada pročitao neka lijepo ode na službene stranice Grada Subotice i otvori rubriku »pitajte gradonačelnika«. Tamo će tek vidjeti odgovore na konkretna pitanja i sam se uvjeriti u njegovu otvorenost.

Zlatko Romić

Europska konferencija o manjinskim i lokalnim medijima

Cilj Prve Europske konferencije posvećene manjinskim i lokalnim medijima je unaprjeđenje informiranja manjinskih zajednica i interkulturalnog dijaloga između medija manjinskih zajednica Europe, lokalnih i nacionalnih medija kroz prisutnost sadržaja manjinskih medija u lokalnim i nacionalnim medijima, kao i razmjena najboljih praksi na području nakladništva tijekom digitalizacije i postojećih demografskih društvenih promjena, s posebnim fokusom na mogućnosti razvoja Grada Novog Sada kao europske prijestolnice kulture (EPK) 2021. godine i doprinos manjinskih i lokalnih medija koheziji društva.

Europska konferencija posvećena manjinskim i lokalnim medijima je komunikacijski projekt, koji s jedne strane doprinosi razvoju i boljoj integraciji manjinskih i lokalnih medija u javnostima s kojima komuniciraju, a s druge strane u realnom vremenu u procesu od pet godina čini cjeloviti sistem s EPK Novi Sad 2021., kao jednim od najambicioznijih postojećih projekata Srbije koji svojom realizacijom doprinosi mapiranju Novog Sada i čitave regije, kao poželjnog mjesta za život i rad. Europska konferencija posvećena manjinskim i lokalnim medijima je jedinstveni eu-

ropski događaj koji na jednom mjestu povezuje manjinske i lokalne medije s ostalim sektorima i doprinosi da manjinski mediji postanu značajan činitelj kvalitetnijeg izvještavanja. EPK Novi Sad 2021. je projekt koji dugoročno ima mogućnost integrirati čitavu regiju, kako kulturološki tako i ekonomski. Partnerska suradnja i rad na stvaranju novih vrijednosti i kvalitete između manjinskih i lokalnih medija i snažne poruke koju nosi EPK Novi Sad 2021., jest doprinos ove konferencije kao *know-how* za manjinske i lokalne medije u cijeloj Europi.

Organizatori konferencije su *Magyar Szó*, *Heror Media Pont*, Centar za razvoj manjinskih i lokalnih medija, Asocijacija medija, *Giacomelli media* u suradnji s MIDAS-om i Fakultetom za menadžment.

Pokrovitelji ovog savjetovanja su Ministarstvo kulture i informiranja, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne zajednice, Uprava za kulturu Grada Novog Sada i Fondacija Novi Sad EPK 2021.

H. R.

X. Festival mlade rakije u Mirgešu

Kada šala postane ozbiljna...

Već uobičajeno, druga subota studenoga je i ove godine bila u znaku rakije i Mirgeša. Na obiteljskom salašu **Saše Kopilovića** održan je deseti po redu *Festival mlade rakije*. Povećavajući godine, ovaj festival koji slavi rakiju, povećava i brojnost, pa je tako registrirano 68 natjecatelja, 33 izlagača, preko 180 uzoraka, a brojnost posjetitelja je po nekima dosegla brojku od dvije tisuće.

Ovakvi jubileji su odličan povod za priču o samim počecima i razgovor sa Sašom Kopilovićem, koji uz Udruženje ljubitelja rakije – *Subotička peščara*, organizira ovaj festival.

»Sve je krenulo doslovce kao šala i jedini cilj je bio da se nas nekoliko drugara okupi na obiteljskom salašu i degustira rakije koje smo sami napravili. Tad je to bio primamljiv i interesantan prijedlog, a tek danas se pokazuje u punom sjaju. Te prve godine skupilo se nas desetak da bi se ta brojnost svake godine povećavala i dovela do ovoga danas. Zaista smo zadovoljni i sve ide odličnim tokom, bez ikakve političke pozadine, a uz potporu koju smo, u posljednje tri godine, dobili od Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo«, rekao je Saša Kopilović.

Teško je biti skroman u izjavama kada dobijete potvrdu od vrhunskih stručnjaka za rakiju naših krajeva i kada vam oni kažu da ste trenutno drugi festival rakije po broju sudionika i zasigurno vodeći po raznolikosti rakije.

Dunja prije svih

»Došli smo do fine brojke kada je riječ o vrstama rakije. Tu su šljiva, jabuka, dunja, viljamovka, kruška, loza, komovica, breskva, kajsija... U svim tim kategorijama proglašavamo i pobjednike, a na kraju glasovanja i degustacije uvijek proglašavamo i apsolutnog pobjednika festivala, ali i drugo i treće mjesto. Ove godine je po ocjenama žirija treće mjesto zauzela kajsija **Tomislava Jakovčevića**, drugo mjesto festivala je viljamovka **Zlatka Tomića**, a pobjednička je bila dunja **Ivana Piukovića**.«

Kada objašnjava rad žirija Saša Kopilović kaže da je riječ o vrhunskim stručnjacima i poznavateljima rakije u zemlji. Članovi žirija su bili dr. **Vele Tešević**, profesor Hemijskog fakulteta u Beogradu, dr. **Ljubiša Stanković** s Poljoprivrednog fakulteta u

Zemunu i **Miroslav Knežević**, tehnolog i suvlasnik destilerije *Hubert*.

»Nisu imali lak zadatak s obzirom na to da su degustirali preko 50 uzoraka kajsije, blizu 20 uzoraka dunje, šljive... Ono što se ocjenjuje kod rakije su okus, miris, aroma, jačina i kvaliteta. Žiri nije krio oduševljenje kvalitetom i raznovršnošću rakije. Po njihovim riječima, oni su prvi put na Festivalu na kom ne dominira šljiva, a opet ističu da kada bi proizvođači čiju su šljivu oni probali ovdje, stavili šljivu u bure, da bi njome dominirali u cijeloj zemlji«, dodao je Kopilović.

Tajna je u kazanu starom 200 godina i pažnji prema voću

FOTO: Andrej Imrić i Srđan Simijanović

Ivanu Piukoviću, ovogodišnjem pobjedniku, ovo je treće ovakvo priznanje na *Festivalu mlade rakije*.

»Izlažem već osmi put, a nagrađen sam do sada tri puta. Prvu nagradu sam dobio 2014. godine za krušku viljamovku, zatim 2015. godine za kajsiju i sad, ove godine, za dunju. To su tri rakije s kojima se uglavnom i pojavljujem, s tim da ponekad imam dopune šljivom i jabukom. Što se tiče dojmova i zadovoljstva zbog nagrade i svega čemu smo danas svjedočili jedino mi je žao što nisam uspio porazgovarati sa žirijem i otkriti

još neku tajnu vezanu za poboljšanje proizvodnje. Zanimaju me sve fineze, a ne da živim od stare slave. Svaka godina je drugačija i moramo sve pratiti, jer sitnice dovode do pobjede«, rekao je Ivan Piuković i dodao da Udruženje igra veliku ulogu u napretku jer se tu događaju razmjene iskustava i savjeti.

»No, onu malu tajnu svatko čuva samo za svoju rakiju«, zadovoljno je izjavio Ivan Piuković.

Da rakija spaja ljude već dugo važi u narodu, a takav dojam je istaknuo i **Slavko Šarčević**, jedan od rijetkih čije je ime upisano na svih deset festivala, a čija je šljiva bila pobjednik prvog *Festivala mlade rakije*.

Rakija spaja ljude, a i pomiče granice bar kada je u pitanju ograda salaša obitelji Kopilović, jer sve je više ljubitelja ovog zavodljivog pića i sve manje mjesta za sve posjetitelje *Festivala mlade rakije*. No, ne dozvolite da vas ovo spriječi da započnete alkemiju i napravite svoju rakiju, pa da se sljedeće godine vidimo s druge strane kazana.

Gorana Koporan

Članovi Udruge gospodarstvenika *Posušje* u posjetu Subotici

Potpورا sunarodnjacima

Gosti su dali finacijske donacije HKPD-u Matija Gubec, UBH-u Dužijanica, franjevačkoj crkvi i katedrali sv. Terezije, a najavljena je i daljnja suradnja s ovdašnjim Hrvatima

Članovi Udruge gospodarstvenika *Posušje* iz Bosne i Hercegovine bili su od 10. do 12. studenoga u poslovno-turističkom posjetu Gradu Subotici, gdje su se, među ostalim, upoznali i sa životom ovdašnje zajednice Hrvata. Posjet Subotici organizirali su uz pomoć **Branka Vacija**, vlasnika subotičke tvrtke *Bane d.o.o.* i poslovnog partnera *Vokel d.o.o.*

U Subotici je boravilo tridesetak gospodarstvenika iz Posušja, na čelu s predsjednikom udruge **Ivanom Pavkovićem** i tajnikom **Stjepanom Bagom**.

Obilasci i susreti

Tijekom boravka u Subotici, gospodarstvenici iz Posušja obišli su Gradsku kuću i znamenitije lokacije u gradu o kojima

im je govorio **Svetislav Milanković**, franjevačku crkvu gdje ih je dočekaao gvardijan fra **Zdenko Gruber** i subotičku katedralu sv. Terezije Avilske o kojoj je govorio katedralni župnik **Stjepan Beretić**.

Susreli su se i s predstavnicima hrvatskih udruga. U HKC-u *Bunjevačko kolo* im je priređen prijem gdje ih je dočekaao član Upravnog odbora Centra **Stipan Bašić** te predstavnici UBH *Dužijanica* – predsjednik mons. **Andrija Anišić** i direktor **Marinko Piuković**. Predstavljen im je rad i djelovanje Centra te manifestacija *Dužijanica*, a nakon razgovora zaključeno je da bi

se mogla ostvariti kulturna suradnja. Na prijemu u HKC-u došao ih je pozdraviti generalni konzul Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**. U sklopu posjeta HKC-u obišli su i *Bunjevačku sobu* te veliku dvoranu.

Posjet Tavankutu

Gospodarstvenici su posjetili i HKPD *Matija Gubec* i etno-salaš *Balažević* u Tavankutu. Na etno-salašu su imali prilike probati gastro specijalitete tamošnjih Hrvata uz domaće vino. Da sve prođe uz pjesmu i veselje pobrinuo se poznati subotički ansambl *Hajo*.

Gosti iz Hercegovine dali su finacijske donacije HKPD-u *Matija Gubec*, UBH-u *Dužijanica*, franjevačkoj crkvi i katedrali sv. Terezije, a najavljena je i daljnja suradnja s ovdašnjim Hrvatima.

Kao gospodarstvenike, posebno ih je zanimao posjet privatnim tvrtkama čiji su vlasnici Hrvati, te su posjetili poslovne i proizvodne prostorije kompanije *Bane* vlasnika **Branka Vacija** i privatnu tvrtku *Agria* na čelu s **Bojanom Barakovićem**.

»Bilo je ovo šesto poslovno-turističko putovanje članova Udruge gospodarstvenika *Posušje* u šest godina postojanja

Udruge i ono je do sada, dojam je većine, putovanje na kojem je zajedništvo članova najviše došlo do izražaja i kao takvo ispunilo je cilj i svrhu. Tome su, svakako, pridonijeli i susreti s Hrvatima

na sjeveru Bačke s kojima ćemo nastaviti kontakte i suradnju, a pokušat ćemo organizirati i njihov dolazak u Posušje sljedećeg ljeta», stoji na službenoj stranici ove udruge.

Tijekom boravka u Subotici, gospodarstvenici su bili gosti i gostione *Gurinović*, vinskog salaša *Čuvardić* i Vinarije *Zvonko Bogdan*.

H. R.

Grupa za slobodu medija predala zahtjeve premijerki Brnabić

Grupa za slobodu medija predala je u utorak svoje zahtjeve premijerki **Ani Brnabić** na sastanku, koji je trajao dva sata, a kojem su prisustvovali i ministri državne uprave i kulture i informiranja **Branko Ružić** i **Vladan Vukosavljević**.

Kako prenosi *Danas*, dogovoreno je da ne daju izjavu za javnost poslije sastanka. U ime Grupe za slobodu medija sastanku su prisustvovali **Ilir Gaši**, **Maja Stojanović** iz Građanskih inicijativa, predsjednik NDNV-a **Nedim Sejdinović**, predsjednik NUNS-a **Slaviša Lekić**, **Vukašin Obradović** i **Zoran Sekulić** kao predstavnici Asocijacije medija.

Brnabić je istaknula da je primarni zadatak ove Vlade rad na započetim reformama kao i vođenje konstruktivnog dijaloga po svim pitanjima koji su od društvenog značaja, kao što su medijske slobode.

Premijerka Brnabić obećala je da će u narednih desetak dana odgovoriti na zahtjeve Grupe za slobodu medija, ne prejudicirajući kakvi će odgovori biti.

Nedim Sejdinović je poslije sastanka istaknuo da pozdravljaju spremnost Vlade da razgovara o ovim izuzetno teškim temama, ali u očekivanju odgovora i konkretnih poteza, Grupa za slobodu medija nastavlja svoje aktivnosti, pa su zahtjevi upućeni i Narodnoj skupštini Srbije.

Zahtjeva se, među ostalim, da predstavnici vlasti, prvenstveno najviši državni dužnosnici, prestanu s javnim prozivkama i pokušajima diskreditiranja novinara i medija, da se rasvijetle svi napadi na novinare, da se odmah obustavi rad na novoj Strategiji razvoja javnog informiranja, zbog neodgovarajuće metodologije i strukture članova Radne grupe, da Narodna skupština

pokrene postupak razrješenja članova Savjeta REM i drugi zahtjevi.

Oснаživanje višegodišnje suradnje

Predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** primio je nedavno izaslanstvo Istarske županije, koje su predvodili župan **Valter Flego** i predsjednik Skupštine Istarske županije **Valter Drandić**, s kojim je dogovoreno da manifestacija *Dani Vojvodine u Istri* bude održana u svibnju 2018. godine, priopćila je Pokrajinska vlada.

Cilj ovoga posjeta bio je da se višegodišnja suradnja dvije regije osnaži i produbi.

»Zainteresirani smo suradnju između naše dvije regije osnažiti i produbiti, ne samo u području turizma i kulture, već i da se ta suradnja proširi i na druga područja kao što su poljoprivredni potencijali i gospodarske komore«, rekao je Mirović i podsjetio kako je manifestacija *Dani Vojvodine* do sada održana u Budimpešti, Temišvaru, Podgorici i Banja Luci.

»AP Vojvodina želi iskoristiti pozitivne rezultate koje je Istra ostvarila u brendiranju proizvoda, privlačenju europskih fondova i ekologije«, rekao je Mirović.

S druge strane, evidentan je interes Istre da kao turistička regija bude prisutna u Vojvodini, kao i njezin interes za plasman hrane iz Vojvodine, rekao je župan **Valter Flego**. Na sastanku je bilo riječi i o mogućem zajedničkom turističkom proizvodu dvije regije, koji bi se ponudio na trećem tržištu. Sastanku je prisustvovao i potpredsjednik Pokrajinske vlade **Dorđe Milićević**.

H. R.

Nenad i Ivan Periškić iz Monoštora

Vješte ruke čuda prave

Ivan i Nenad Periškić pravi su umjetnici ispod čijih vještih ruku nastaju jedinstveni komadi od drveta i jelenskih rogova

šmirgla i šlajfuje, zatim se buše rupe na mehanizam, stavlja mehanizam, lakira i lijepo ukrasni detalji. Za jedan sat treba oko tri dana», nadopunio je Ivan Nenadovu priču.

Šest godina kasnije, ponovno *Bodrog fest* i ponovno susret s Ivanom i Nenadom. Nepromijenjeno je u tih šest godina ostalo to što su ovi monoštorski momci ostali vjerni svojoj ljubavi i strasti – drvetu. I opet su, kao i prije šest godina, bili zapaženi.

Sati i sati rada

Susret i razgovor u njihovoj radionici u obiteljskoj kući u Monoštoru dogovarali smo tjednima, ali su ga njihove obveze oko studija na Šumarskom fakultetu odlagale iz tjedna u tjedan. No, kako su nedavno uspješno završili studije, dakako na smjeru obrada drveta i upisali master na istom fakultetu, našlo se vremena i za naš ponovni susret. A zatekla sam ih, gdje drugdje nego li u njihovoj radionici. Nenada nagnutog nad komadom drveta, a Ivana s malom brusilicom u ruci i komadom jelenskog roga. I razgovor kreće.

»Sami smo učili, griješili, popravljali. Nismo imali alata, nismo imali znanja, ali smo polako učili, nabavljali nove alate i strojeve i počeli raditi sve zahtjevnije poslove. A nove ideje samo su nam padale na pamet«, priča Ivan.

Glavu s duboreza u koji se zanio diže Nenad i objašnjava kako običan komad drveta, dakako iz monoštorske šume, dobiva neki novi život.

»Indigo papirom precrtam na drvo sliku i onda kreće rad. Prvo se dubi da bi se dobila sama figura, onda se to fino oblikuje, šmirgla, dodaju detalji. Za jedan duborez treba i desetak sati rada«, priča Nenad.

Reći će da je svoj najveći kritičar, jer uvijek želi da ono što uradi bude perfektно, bez pogreške. Dok je Nenad ostao vjeran duborezu, Ivan je usavršio vještinu obrade jelenskih rogova od kojih izrađuje gumbе za košulje, lovačka odijela i lovačke kravate.

»Za jednu takvu kravatu treba najmanje sedam-osam sati rada, obrade jelenskog roga. Može taj posao trajati i duže, sve zavisi od figure koja se rezbari u jelenskom rogu. I tu nema pogreške. Ako se pogriješi, sve se može baciti i sati truda odu uzalud«, kaže Ivan.

Priču nastavljamo na katu njihove kuće gdje je prava galerija njihovih radova. Satovi, duborezi, drveni namještaj, lovačke puške, kolekcije gumba, kravata od jelenskih rogova... Odavno

Nenad i Ivan Periškić mladi su Monoštorci, braća blizanci koji se i dan-danas ne razdvajaju. Zajedno su završili srednju školu, zajedno studij na Šumarskom fakultetu u Beogradu, zajedno na istom fakultetu upisali master, zajedno se uključili u rad KUD-a Hrvata *Bodrog*. Dijelevu istu ljubav prema lovu. I ono najvažnije: od djetinjstva dijelevu istu ljubav i strast prema izradi predmeta od drveta. Drži ih ta ljubav i strast i danas, pa su u stanju i po desetak sati provesti u svojoj radionici uz komad drveta. I nema što ne mogu napraviti od tog komada drveta, koji pod njihovim rukama postaje pravo umjetničko djelo. Pronaći Ivana i Nenada u Monoštoru nije teško. Treba samo na izlasku prema Bezdanu potražiti kuću ispred koje je veliki drveni medvjed isklesan u jednom komadu drveta i eto vas na pravoj adresi.

Od Bodrog festa, do Bodrof gesta

Ivana i Nenada upoznala sam prije šest godina na *Bodrog festu* u Monoštoru. Upadljivi i jedinstveni bili su sa svojom ponudom drvenih satova. Objasnili su mi tada da je na tim satovima osim mehanizma sve izrađeno od prirodnih materijala.

»Drvo, žirevi, koštice od breskve i kajsije i drugi materijali koje nalazimo u prirodi ono su od čega pravimo satove. Počeli smo prije sedam godina, a prije pet godina počeli smo raditi i duboreze«, pričao mi je prije šest godina Nenad.

A i tada, kao i danas, uz njega je bio Ivan koji je baš na pravom mjestu dopunio priču svoga brata.

»Za izradu satova mogu se koristiti sve vrste drveta, ali je maser najbolji. To je jedna vrsta topole koje ima i u okolici Monoštora. Satovi se izrađuju u fazama. Prvo se isječe na gateru, kroji,

Tjedan u Somboru

Bila nam PREMIJERKA

Bila nam u posjetu premijerka. Polako. Polako. Nemojte brzati i odmah pomisliti da je razlog otvaranje kakve nove tvornice, jer tako čega u Somboru neće biti još dugo (prim. a.). Ali, ne bojte se, neću vas dugo držati u neizvjesnosti,

pa ću vam odmah reći da je razlog otvaranje renoviranog Muzeja Batinske bitke, koje se poklopilo s obilježavanjem 73. obljetnice, kažu bitke druge po veličini u Drugom svjetskom ratu, koju su u sudejstvu vodile partizanske i crvenoarmijske jedinice. Neću o velikim riječima i porukama izrečenim tog dana već o samom muzeju u koji do prije nekoliko mjeseci ni u ludilu ne bi kročio ni jedan vladin dužnosnik. I ne čudi, jer koji bi (Bože moj) političar zakoračio u nešto što prije liči da neku ruševnu zgradu nego li muzej koji treba dostojno obilježavati tako značajnu bitku? A upravo je tako skoro četvrt stoljeća izgledalo ono što se nekada zvalo Muzej batinske bitke.

Kako i zašto? Jedini odgovor koji se dobije na to pitanje jest da je muzej uništen tijekom rata. E sad, koliko ja znam, s ove strane Dunava rata nije bilo, nije bilo druge vojske do rezervista i tadašnje JNA, pa onda ispada da smo ga mi sami doveli u takvo stanje. A stanje je bilo takvo da je za sređivanje muzeja trebalo više od 11 milijuna dinara. »Kesu je odriješila« Pokrajina koja je u proračunskoj rezervi našla te novce i pomogla obnovu. Bilo je to dovoljno novca da se sve sredi i dovede »pod konac« tako da se nismo posramili ni pred ruskim veleposlanikom, koji je u isti dan i istim povodom kada i premijerka pohodio Sombor. I dok smo mi (kada kažem »mi«, mislim na nas s lijeve obale Dunava) za to dovođenje »pod konac« čekali četvrt stoljeća, onima s druge strane (kada kažem »onima s druge strane«, mislim na one s desne obale Dunava) trebalo je mnogo manje godina da Spomenik Batinske bitke opet zasija u punom sjaju. I ne samo to. Spomenik Batinske bitke s vidikovcem s koga puca pogled na pol Bačke i pristan u Batini dio su baranjske turističke ponude. S druge strane, mi smo do prije koji dan Boga molili da nitko ne proturi nos ni blizu Muzeja Batinske bitke, jer bismo se samo pošteno obrukali. Ali priča je sada sasvim drugačija i sada tek i počinje, jer uređeni muzej treba održavati i naći načina da u njega dođu i posjetitelji.

Z. V.

ne broje koliko su zanimljivih stvari napravili, ali obojica izdvajaju radove na koje su posebno ponosni.

»Kada bih sada baš trebao nešto izdvojiti, bio bi to stol od panja. Ne mogu baš posebice izdvojiti još nešto najzanimljivije, jer ja to dijelim na više i manje zahtjevnih radove«, kaže Nenad.

Ivan je najponositiji na svog medvjeda, onog s početka priče, isklešanog od trupca hrasta starog 200 godina i toliko teškog da ga je nosilo šestoro ljudi.

»Radio sam ga pet-šest dana, i to po deset sati dnevno. Visok je taj medo, 1,7 metara, prečnik mu je 1,4 metra, a 85 centimetara debljina«, priča Ivan.

Nenad i Ivan kažu da njihovih radova ima u svim dijelovima svijeta. U Kanadi, Africi, Njemačkoj, a najviše u Monoštoru. Onih kojima se dopada što i kako rade ima toliko, pa da i dvostruko više vremena provode u radionici ne bi im bilo dovoljno. Dobili su priliku i predstaviti se na ovogodišnjem *Loristu* – Sajmu lova, ribolova, sporta i turizma i to na štandu *Vojvodinašuma*, pa se priča o ovim mladim Monoštorcima, diplomiranim inženjerima prerade drveta širi i dalje.

I na kraju, zanimljivo je reći da su Ivanovi i Nenadovi djed i baka i otac i majka vrsni i poznati pčelari, ali se Ivan i Nenad košnica ne laćaju.

Zlata Vasiljević

Uzdajemo se u pomoć dobrih ljudi

Na katoličkoj crkvi u Platičevu je nedavno nakon veće oluje stradao krov. Zajedničkim snagama pokrili su ga limom. No, to je, kako kažu, samo privremeno rješenje. Uzdaju se u pomoć dobrih ljudi, s obzirom na to da iznos od 4.300 eura, koliko je potrebno da se postavi novi krov, nisu u mogućnosti sami sakupiti

Platičevo je selo u rumskoj općini s najvećim postotkom Hrvata u istočnom dijelu Srijema (prema rezultatima posljednjeg popisa blizu 22 posto). Zajednica je relativno mlada ali živa, a ratnih devedesetih u Platičevu nije zabilježen veći progon Hrvata, iako mještani kažu da je pritisaka bilo. U selu danas živi njih 500. Uglavnom se bave poljoprivredom, povrtlarstvom i uzgojem bostana. Subotnjeg prijepodneva kada smo ih posjetili, većina ih je bila u polju jer u ovo vrijeme, dok su još lijepi jesenski dani, užurbano pripremaju zemljište za iduću sezonu. Ipak, nekoliko župljana nas je s nestrpljenjem čekalo ispred cr-

 Crkva Kraljice svete Krunice

kve Kraljice svete Krunice. Kažu kako se osjećaju pomalo zapostavljenima i da imaju želju svoju muku podijeliti s drugima. Na njihovoj crkvi je nedavno nakon veće oluje stradao krov. Zajedničkim snagama pokrili su ga limom. No, to je, kako kažu, samo privremeno rješenje. Uzdaju se u pomoć dobrih ljudi, s obzirom na to da iznos od 4.300 eura, koliko je potrebno da se postavi novi krov, nisu u mogućnosti sami sakupiti.

Neravnopravan status

Inicijativa za prikupljanje dobrovoljnih priloga je već pokrenuta od župljanke **Klaudie Deak-Rukavine**.

»U ovoj crkvi sam krštena. Tu sam primila svoju svetu pričest, vjenčala se, obnovila svoj bračni zavjet poslije 20 godina i u njoj krstila svojih troje djece. Na svetu misu ne idem samo onda kada mi radno vrijeme ne dozvoljava. Trudimo se, iako smo manjina,

održati našu crkvu živom. Ima nas mali broj koji smo redoviti na svetim misama. A tako i djece. Razlog su nacionalno miješani brakovi. Ali crkva nam svima puno znači. Ja se iskreno nadam da će se odazvati dobri ljudi koji će nam pomoći da je obnovimo«, kaže Klaudia Deak-Rukavina.

 Ivan Gajer i Ivica Živković

Prije 25 godina kada je prognano, prema procjenama između 35 000 i 40 000 Hrvata iz Srijema, odlučila je ostati u svom mjestu.

»Bilo je i ovdje protjerivanja. Otišli su mi kumovi, najbolja prijateljica, susjedi. I nas su pokušali zaplašiti ne bismo li napustili naš dom, ali baka i djed su tada bili živi i zbog njih smo ostali ovdje. Danas je sve u redu, ako se tako može reći, mada se osjeti u zraku bolje tretiran status pridošlica i njihove privilegije. Oni koji su pobjegli iz Hrvatske, dobiju putovnice za sedam dana, a mi koji jesmo Hrvati, a nismo imali tu sreću roditi se tamo, čekamo i po dvije godine. Mislim da to nije u redu.«

Platičevo se u srednjovjekovnim dokumentima naziva i Fenberek. U Platičevu 1773. godine već ima katolika, jer te godine tamošnju školu pohađa jedan učenik rimokatoličke vjere. Već 1819. godine u Platičevu je 13 katoličkih kuća u kojima živi 157 katolika.

U selu je ostala i obitelj Schofhauzer

»Nismo imali problema kao naši susjedi, ali ne mogu reći da pritiska nije bilo. Bili smo uporni da ostanemo jer ovdje smo rođeni. Nažalost, i danas u selu ima mržnje među ljudima. Družimo se mi jedni s drugima, ali nije to kao što je nekada bilo i kada smo se između sebe više pomagali«, navodi **Vera Šofhauzer** dodajući, »koliko god možemo pomažemo župi. Većina nas se u selu bavi poljoprivredom, a ove godine je bila suša zbog koje je rod jako slab, a ostvareni prihodi jedva da pokriju troškove. Mnogo bi nam značilo kada bi se stavio crijep i nadamo se da ćemo do proljeća uspjeti sakupiti sredstva.«

Ivanka Gajer je imala samo 16 godina kada se udala u Platičevo. Već četiri godine je zvonarka u crkvi.

»Rodom sam iz Morovića. Ima nas malo, ali dovoljno. Okupljamo se redovito u crkvi, sakupljamo novac kada treba nešto kupiti i lijepo se slažemo. Kada je pao krov s crkve, svi smo došli i zajedno smo ga sanirali koliko smo mogli«, kaže Ivanka Gajer.

»Želio bih da i mi budemo župa. Ima nas najviše, čak više i od okolnih župa. Najveća želja nam je da našoj djeci prenesemo vjeru i ljubav koju mi osjećamo prema svojoj crkvi i Bogu«, kaže **Ivan Gajer**.

Najveći broj Hrvata

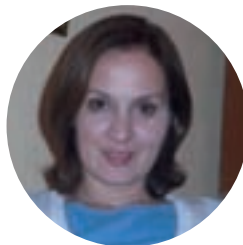
Crkva Kraljice svete Krunice u Platičevu je filijalna crkva i pripada župi svetog Antuna Padovanskog u Nikincima. Sagrađena je 1972. godine, a 7. listopada 1973. godine, na spomendan Kraljice svete Krunice, blagoslovio je **Franjo Paitz** bivši župnik u Nikincima. Godine 1983. na crkvi je promijenjen dio krova. Danas je pokraj crkve izgrađen i Pastoralni dom za potrebe vjeronauka i drugih pastoralnih aktivnosti.

»Tijekom 11 godina, koliko sam župnik u ovom mjestu, u više navrata crkva je obnavljana. Lim na krovu smo uspjeli nakon oluje donekle sanirati. Za dalje radove nemamo dovoljno novca, pa molimo ljude dobre volje da nam pomognu. Pomoć nam je obećala i mjesna zajednica«, kaže župnik **Ivica Živković**, ističući »Hrtkovački sindrom se nije u velikoj mjeri osjetio ovdje. Tu je ostao i najveći broj Hrvata za razliku od Hrtkovaca i Nikinica. Župljani su složni, dobri, odani Crkvi. Dolaze u crkvu u velikom broju, čak u najvećem od sva tri mjesta u kojima sam župnik.«

S. D.

Tjedan u Srijemu

Materijalne iznad moralnih vrijednosti

U ovom broju našeg tjednika donosimo priču iz srijemskog sela Ljuba, iz kojeg se mještani u sve većem broju iseljavaju u neke od zemalja Europske unije.

Taj trend nažalost je prisutan i u ostalim mjestima ne samo u Srijemu

nego i u čitavoj Srbiji. Prema statističkim podacima broj stanovnika u Srbiji koji odlaze na rad u Slovačku je u porastu od 2015. godine. U srpnju 2017. godine registrirano je 9.363 radnika iz Srbije, što predstavlja povećanje od 61 posto od siječnja. U nedostatku perspektive mnogi su odlučili da barem privremeno sreću okušaju na nekom boljem mjestu. Osim Ljube, mještani u šidskoj općini se u velikom broju iseljavaju i iz Erdevika, Bikić Dola, Šida, a u najvećem broju odlaze upravo u Slovačku i Češku. Mnogo lakše je onima koji imaju dokumenta države u koje odlaze. Uvjeti su bolji, plaće znatno više za razliku od onih koji na privremeni rad u inozemstvo odu preko različitih agencija. Ali situacija je takva da drugog izbora nemaju. S plaćom koju tamo zarade (od 500 do 700 eura, barem sudeći prema onome što su nam rekli), teško da se mogu pokriti osobni i troškovi života članova obitelji u Srbiji. Zbog toga se obitelji češće odlučuju za zajednički odlazak, ukoliko je to moguće. Materijalni moment je presudan u njihovoj odluci pa čak i ako su oni koji odlaze, prinuđeni ostaviti članove svoje obitelji. A takvih je, nažalost, danas mnogo više. Okrnjena obitelj posljedica je takvog stanja i o tome se danas rijetko govori i piše, ali se u društvu itekako osjeća. Djeca prepuštena samo jednom roditelju itekako osjećaju nedostatak ljubavi i pažnje drugog, bez obzira na financije kojima se nažalost ne može nadoknaditi taj nedostatak. Posljedice mogu biti velike, a one se mogu odraziti kasnije u njihovom odrastanju. No, to je tema za neku drugu priču. Ono što bih ja htjela istaknuti, a što sam osjetila prilikom posjeta Ljubi, u kojoj se nazire kraj rada hrvatske udruge upravo zbog odlaska velikog broja ljudi iz sela, jest njihova bespomoćnost da nastave s radom, usprkos velikoj želji. Ono što čovjeka ispunjava, čemu je spreman predati se, znajući da čini dobro za svoju zajednicu, svoj narod a na koncu i sebe, postaje obezvrijeđeno, jer si sam u svemu. Ostaje žal za onim što je bilo i pitanje je, moralo je baš tako biti?

S. D.

■ Na vrhu Midžora, 2169 mnv

VRHOVI koji

A lpinizam, slobodno penjanje i planinarenje postaju sve popularniji i to svakako s razlogom, a jedan od njih je prostranstvo koje poklanjaju. Pogled koji dobijate s osvojenog vrha je svakako pogled koji puca. Moment kada vam se dogodi beskonačnost, bar u pogledanju, kada je jedino stvarno oko vas priroda i boja koja vas okupira. Tišina i misao koja govori da vam je trenutak dovoljan da potraje vječnost. Paradoks koji postaje realnost.

Ako ćemo gledati po navedenom svi vrhovi su isti, ali je svakako baš svaki poseban. Svoju posebnost će ovom prilikom obraniti vrhovi Stare planine, a tome svakako ide u prilog podatak da je drugi naziv za ovu planinu Balkan i da je upravo po tome Balkanski poluotok dobio ime.

Osobna karta Stare ljepotice

Ova planinska ljepotica pripada sustavu Balkanskih planina koje se pružaju dužinom od 530 kilometara od Crnog mora na

istoku do Vrške čuke na zapadu. Riječ je o planinskom vijencu koji se naziva karpatsko-balkanski planinski luk. Stara planina predstavlja ogroman planinski masiv koji je prirodna granica između Srbije i Bugarske, a njen najviši vrh je Botev (2376 mnv) i on pripada Bugarskoj. Najviši vrh u Srbiji je Midžor i on se nalazi na 2169 metara nadmorske visine. Neki od najpoznatijih vrhova su Babin zub (1780 m), Zarkova čuka (1848 m), Bratkova strana (1943 m), Mramor (1760 m), Golemi kamen (1969 m), Dupljak (2032 m), Midžor (2169 m), Golema čuka (1957 m), Vražja glava (1935 m), Tri čuke (1937 m), Kopren (1963 m), Srebrna glava (1932 m). U okviru planinskih klimatskih regija izdvajaju se prijelazna planinska regija, prava planinska i visoko planinska koja se nalazi na nadmorskoj visini koja prelazi 1900 metara. Snježna granica na Staroj planini se nalazi na 1700 metara nadmorske visine, tako da vam se može dogoditi, kao i nama, da u jesenskom osvajanju najvišeg vrha uspjete i grudvati se.

Ako je promatramo sa stanovišta raznovrsnosti biljnog i životinjskog svijeta, odmah postaje jasno zašto je, prije 20 godina, Stara planina proglašena za Park prirode. Naseljava je šesdesetak vrsta sisavaca od kojih je najzanimljivija zemljišna vjeverica poznatija kao tekunica. Što se tiče životinje koju najčešće vezujemo za planinu, a da nisu vuk i lisica u pitanju, ona je do skoro bila skroz istrijebljena sa Stare planine ali je prije dvije godine zabilježen njen povratak. Riječ je o mrkom medvjedu, a njega je iz ovih krajeva istrijebio čovjek. No, kako granice postoje samo za ljude, događalo se da po neki medvjed zaluta iz Bugarske. Od »opasnih« stanara tu su nezaobilazne dvije otrovnice: poskok i šarka, ali teško da ćete ih sresti, osim ako vam nije namjera da ih pronađete na nekoj stijeni ili u grmastoj kleki. Dalje: gušter, mrmoljak, daždevnjak ali i preko 200 vrsta ptica, među kojima su od posebnog značaja planinske ptice ušata ševa, lješnjikara, planinski popić, kos ogrličar i planinski djetlić. Jednako »opasne« predstavnike ima i biljni svijet Stare planine, a u prvim redovima su rosulja i debeljača, dvije mesožderke. Koliko sjajno, malo strašno i zadivljujuće zvuči ovaj podatak, pogotovo za vječitu djecu koja vjeruju u stvarne momente crtanih filmova. Bilo kako bilo, uz mesožderke tu su na stotine i stotine vrsta gljiva, 200 vrsta lišajeva, 300 vrsta mahovine, a od bilja koje posebno uživa i obitava na ovom području navodimo i vrste jagoda, borovnica, kantaron i druge ljekovite biljke. Niz je ogroman i zaista vrijedan pažnje. Jedini problem je što šetajući Starom planinom nećete zna-

■ Babin zub, 1780 mnv

OSVAJAJU

ti da li da gledate dolje, gore ili ispred sebe. Ako ste u mogućnosti, pokrijte sve horizonte.

Vrhunski užitak

Čitav je popis razloga i sadržaja kojima plijeni ova Stara planina. Skijanje je svakako na tom popisu, a najpoznatije ski staze su *Konjarnik*, *Sunčana dolina*, *Jabučko ravnište* i *Markova livada*. Tu su i neizostavni paraglajding, popularniji za razdoblje godine kada prođe ski sezona, a u ponudu neodoljivih uvrstavamo i planinski biciklizam. Ipak, favorit je planinarenje, te posebno izdvajamo osvajanje najvišeg vrha i to trasom od najinteresantnijeg Babinog zuba do najvišeg Midžora. Uspón počinje s Markove livade koja se nalazi u okolini Babinog zuba, a staza je duga osam kilometara i vodi preko Žarkove čuke i Tupanara, do Midžora. Tijekom uspona se svladava visinska razlika od 600 metara, što ne zvuči previše ali je nama bilo teže nego što je zvučalo, što nikako ne znači da je bilo preteško ali znači da je vrlo malo dijelova terena bilo ravno. Uspón traje gotovo svih osam kilometara, a vrijeme koje će vam biti potrebno da ga svladate je relativno. Ljudi koje smo srećali su nam rekli da su se penjali 2 sata i 40 minuta, ali smo se mi ipak uspjeli popeti za skoro sat vremena manje. No, realniji su ljudi koje smo srećali nego mi i svakako su više uživali u pogledima. Naša brzina nije umanjila ni naše uživanje iako je ono na kraju bilo izraženo u brzini i nadomješteno pogledom, a nagrađeno prelijepim vedrim prizorom koji je dosezao dalje od dalekog. Ovdje dodajemo i podatak da je sunce krenulo zalaziti

baš kad smo mi krenuli silaziti i, ako ikako možete, natempirajte tu satnicu. Nestvarno je.

Lako je stići ali teško od planine otići

Ova prirodna granica smještena je 70 kilometara od Niša, a pripada općinama Zaječar, Knjaževac, Pirot i Dimitrovgrad. U zavisnosti što želite obići na Staroj planini ali i iz kog pravca dolazite, možete izabrati pravac. Ključno mjesto je Kalna i putovi vode preko nje, a ona je udaljena oko 30 km od Babinog zuba koji je atraktivan vrh ove planinske ljepotice. Kalna je udaljena od Niša 60 km, od Knjaževca 30, a od Pirota 40. Dakle, brojne su mogućnosti, kao što je brojna i ponuda ovog prostranstva.

Stara planina je jedan od najznačajnijih turističkih centara Srbije, s brojnim mogućnostima, a mnogima se nismo ni približili ovom reportažom što samo znači da nas Stara planina iskusno i zavodnički poziva na nova osvajanja. Vrhova bar ima na pretek.

Gorana Koporan

Knjiga o. Ante Stantića predstavljena u Zagrebu

ZAGREB – U prostoriji Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu prošloga je petka održano predstavljanje knjige *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike – pisane riječi o. Gerarda Tome Stantića*, autora **Ante Stantića** i urednice **Katarine Čeliković**. Tijekom predstavljanje knjige, o. **Mato Miloš** je okupljenima govorio o detaljima iz života o. Gerarda, o njegovom duhovnom pozivu i anegdota iz njegova burnog, ali samozatajnog života.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – U okviru *Dana hrvatske kulture* u Somboru, koje organizira udruga *Urbani Šokci*, večeras (petak, 17. studenoga) će biti održan međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič* i prigodan kulturno-umjetnički program. Okrugli stol će biti održan na dječjem odjelu Gradske knjižnice *Karlo Bijelicki* od 17 sati. Kulturno-umjetnički dio programa bit će održan u Velikoj dvorani Gradske kuće, u 19.30 sati. Sudjelovat će ženska klapa *Certissa* iz Đakova, pjevačka skupina *Bodroški bečari* iz Monoštora, **Martina Čeliković** iz Subotice i pučki pjesnici: **Željko Šeremešić**, **Marica Mikrut**, **Kata Kovač** i **Antun Kovač**, a bit će priređena i izložba slika **Cecilije Miler**. Z. V.

Šokačko veče u Sonti

SONTA – Manifestacija folklornih tradicija, tambure i starinske ikavice pod nazivom *Šokačko veče 2017.*, šesnaesto zaredom u organizaciji KPZH *Šokadija*, bit će održano sutra (subota, 18. studenoga) s početkom u 19 sati, u Velikoj dvorani Doma kulture u Sonti. Osim članova folklornih sekcija *Šokadije*, na manifestaciji će nastupiti i KUD *Sloga* iz Satnice Đakovačke (Hrvatska), KUDH *Bodrog* iz Monoštora, OKUD *Ivo Lola Ribar* i TO *Tandora* iz Sonte. Tijekom večeri bit će proglašena i pobjednička pjesma s natječaja *Za lipu rič*. U sklopu manifestacije, prethodnog dana, u petak, bit će svečano otvoren prvi dio izgrađenog *Šokačkog doma*. I. A.

Folklorni festival u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* organizira sutra (subota, 18. studenoga) Festival amaterskog folklora. Na festivalu sudjeluju HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, GKUD *Ravangrad* Sombor, MKUD *Sándor Petőfi* Telečka, HUN *Gerhard* Sombor i HKUD *Vladimir Nazor* Sombor. Festival se održava u Hrvatskom domu, a početak je u 19 sati. Ulaz je besplatan. Z. V.

Ištvančićev film u Barceloni

BARCELONA – Dokumentarni film *Sve je bio dobar san* redatelja **Branka Ištvančića** uvršten je u selekciju 14. Filmskog festivala ljudskih prava (Human rights film festival) koji se održava od 14. do 21. studenoga u Barceloni. Na ovogodišnje festivalsko izdanje

pristigli su filmovi 110 redatelja iz cijelog svijeta, od kojih je u natjecateljski program uvršteno njih 33 koji će se natjecati za nagrade za najbolji dugometražni, srednjemetražni i kratkometražni film u kategorijama igranog i dokumentarnog filma. Ištvančićev film se prikazuje večeras (petak, 17. studenoga), a predstaviti će ga producentica **Irena Škorić**.

Predstavljanje knjige Pravni fakultet 1920. – 1941.

SUBOTICA – ZKVH priređuje predstavljanje knjige *Pravni fakultet 1920. – 1941. Kalmana Kuntića* koja će biti održana u srijedu, 22. studenoga, u čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Uz autora, o knjizi će govoriti recenzent i ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković**, ravnatelj Gradske knjižnice Subotica **Dragan Rokvić** i povjesničar **Géza Vas**. Moderator je ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**. Početak je u 19 sati. Knjiga je tiskana u nakladi HAD-a 2016. godine i dobitnica je ZKVH-ove nagrade *Emerik Pavić* za najbolju knjigu u 2016. godini.

Predstavljanje Lire naive 2017. u Somboru

SOMBOR – Zbirka pjesama *Riječi za nebo – Lira naiva 2017.* bit će predstavljena u Somboru, idućeg petka, 24. studenoga u Hrvatskom domu, s početkom u 20 sati. Organizatori predstavljanja su HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora i Hrvatska čitaonica Subotica. Knjiga je prvi puta predstavljena na ovogodišnjem susretu hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva 2017.* održanom u svibnju u Gradištu kraj Županje. Organizatori susreta pjesnika i nakladnici knjige su Hrvatska čitaonica i KD *Ivan Antunović* iz Subotice. U zbirci je zastupljeno šezdeset pjesnika, a izbor je sačinila subotička pjesnikinja **Željka Zelić**.

Ikavica u Stanišiću

STANIŠIĆ – Manifestacija *Ikavica – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata* bit će održana u iduću subotu, 25. studenoga, u dvorani MKUD *Ady Endre* u Stanišiću, s početkom u 18 sati. Organizator manifestacije je HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića.

Likovna kolonija Ivan Gundić Čiso-Dalmata

STANIŠIĆ – IX. saziv likovne kolonije *Ivan Gundić Čiso-Dalmata* bit će održan u subotu, 25. studenoga, u Domu MKUD *Ady Endre* u Stanišiću. Otvorenje kolonije je u 9 sati. Sudjelovat će 12 akademskih i amaterskih likovnih umjetnika iz Stanišića, Subotice, Sombora, Beograda, Sinja, Vukovara i Vinkovaca.

Folk večer u HKC-u Bunjevačko kolo

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira žurku pod nazivom *Folk večer* koja će biti održana u iduću subotu, 25. studenoga, u dvorani Centra, s početkom u 20.30 sati. Cijena ulaznice je 250 dinara.

Manifestacija *Divanim šokački* u Monoštoru

Kod Drckovih na Petrovu

»Čeljadi naša, ala je nama lipo bilo. Kako di smo bili, pa kod **Evče** i **Pere Drckovih** u Monoštoru na Petrovu. Kako su nas samo dočekali, a vidili smo i njevu snašu **Anicu**. Fali je Evča kako je lipo i vridna, pa još i bogata. Nek Evča priča šta oće al vidili smo mi opasna je ona, Stipu skroz okrenila, a i cilu je kuću priuzela. A dočekali su nas baš lipo. Dudovača olađena u bunaru, jagnjeći paprikaš, kolača fini, gibanice. Išli smo i na veliku misu. A što je misa bila lipo, kako je popa samo lipo divanio. A ove naše cure nis ništa slušale samo gledu u momke. A i ona **Mariška** već prižalila pokojnog Adu i sva se naštirkala. I šetali smo posli mise i šćera kupili dicama. I slikar je došo iz Sombora pa smo se svi uslikali. Malo smo se i divanili sa našim Monoštorcima i svašta smo novoga čuli. Čuli smo bit će na jesen i nekoliko svatova u selu. A kad smo došli natrag kod Pere, baš smo se provešeli. I tamburaši su došli. Tolko je bilo lipo da nam se ni išlo kući.«

Tako se nekada slavio Petrov (Petrovdan) u Monoštoru, a tu proslavu vjerno su na pozornici dočarali članovi KUDH-a *Bodrog* na svojoj u subotu održanoj manifestaciji *Divanim šokački*.

»Kada smo prije desetak godina počeli ovu našu manifestaciju bilo je to u maloj

dvorani Doma kulture. Danas smo na pozornici u velikoj dvorani, a vjerna publika ispunila je gledalište. Rekli su mi prije nekoliko dana tijekom nekih razgovora kako ovo što mi radimo jeste povratak u prošlost. Moj odgovor je bio: nije to povratak u prošlost, to je korak u budućnost, jer ako ne čuvamo to što smo i govor kojim su divanili naši didovi i bake, nećemo sutra znati ni tko smo ni što smo. Jezik je možda najjednostavniji način da očuvamo taj naš hrvatski, šokački identitet i zato organiziramo ovu našu manifestaciju *Divanim šokački*«, kazao je **Željko Šeremešić**, predsjednik KUDH-a *Bodrog*.

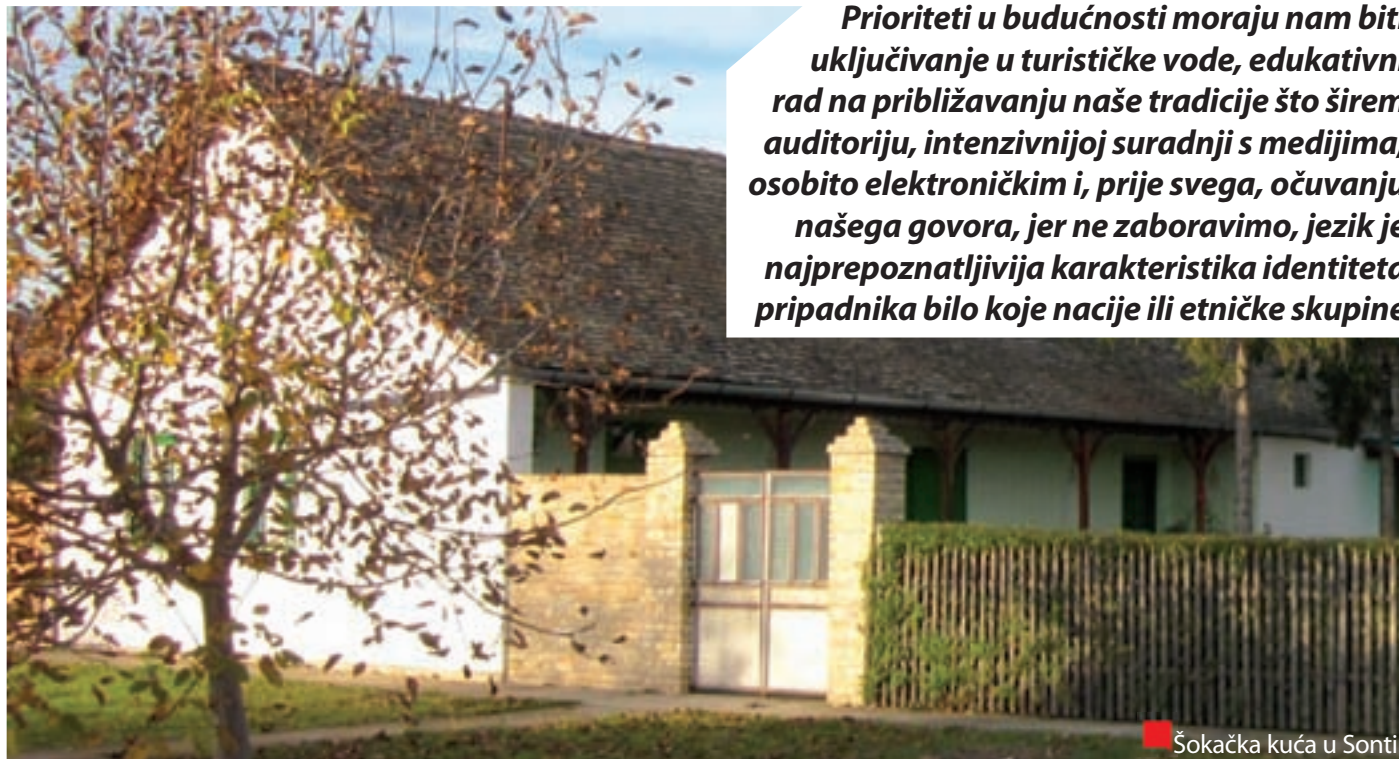
Osim članova *Bodroga* u programu su sudjelovali i pučki pjesnici koji pišu na šokačkoj ikavici – **Antun** i **Kata Kovač**, **Marića Mikrut**, **Josip Dumendžić Meštar**, **Ivan Andrašić**, **Ruža Silađev** i gost iz Hrvatske **Joza Vakušić** poznatiji kao **Joza Bebrinski**, dok su *Bodroški* mališani kazivali stihove **Ivana Pašića**. Manifestaciji su nazočili dužnosnici Generalnog konzulata Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Z. V.

TKO NEMA TRADICIJU, nema ni budućnost

Prioriteti u budućnosti moraju nam biti uključivanje u turističke vode, edukativni rad na približavanju naše tradicije što širem auditoriju, intenzivnijoj suradnji s medijima, osobito elektroničkim i, prije svega, očuvanju našega govora, jer ne zaboravimo, jezik je najprepoznatljivija karakteristika identiteta pripadnika bilo koje nacije ili etničke skupine

Šokačka kuća u Sonti

Posljednjih godina sve je uočljivija kriza u radu seoskih kulturno-umjetničkih društava. Najveći uzročnik ove krize je pojačan trend iseljavanja mladih, ali i života u vremenu individualaca, gdje je svaka jedinka otuđena i sama. Na ovaj problem nadovezala se i financijska kriza, koja je prouzročila i opadanje intenziteta i kvalitete rada u svim nekada vrlo aktivnim zajednicama kulture. Zainteresiranih za folklorne aktivnosti sve je manje, jer se ta kultura više ne potiče u vrtićima, školama i drugim zajednicama. Prije rata devedesetih bilo je gotovo nemoguće pronaći školu u kojoj nije postojala folklorna sekcija i u kojoj djeci od malih nogu nije sustavno usađivana ljubav prema ovoj vrsti tradicije. Na ovaj način, po završetku svake školske godine KUD-ovi bi popunjavali članstvo već obučenim plesačima, što je bio, u odnosu na današnje vrijeme, ogroman potencijal.

Ruho treba znati nositi

Suočene s permanentnim osipanjem članstva, poglavito pripadnika mlađih dobni skupina, institucije kulture sve više upražnjavaju do sada zapostavljene aktivnosti. Umjesto folklornih i tamburaških smotri, sve češće se okreću istraživanju i prezentiranju tradicije, organiziranju radionica, rukotvorstva, edu-

kacije, turizma, što je novo poglavlje koje bi u bliskoj budućnosti folklornim društvima trebalo dati i novi smisao.

»Društva bi trebala postati rigorozni čuvari tradicije svojega mjesta, jer su te tradicije nastajale stoljećima. Na nama je zadaća da ih očuvamo, jer tko nema tradicije, nema ni budućnosti. Očuvanje ne mora značiti samo odijevanje tradicijskog ruha, nego i njegovu izradu i popravke, a prije svega nikada ne smijemo zaboraviti da svako ruho treba znati nositi, jer svako ima neke svoje specifičnosti. A nositi ruho mora se učiti još od djetinjih dana, ljubav prema ruhu i tradiciji stvara se u obitelji. Svakako moramo čuvati i zapisivati sve dostupne običaje, nazivlje, a osobito njegovati arhaične lokalne govore. I sam sam svjedočio masovnoj prodaji narodnog blaga bačke Šokadije, što u jednu ruku smatram kulturnom katastrofom, a u drugu ruku dobrim. Tako se jedan dio baštine nastavlja, jer narodno blago dolazi u ruke onih koji to cijene, ali s druge strane neizmjerljiva je šteta što nestaje s izvornog lokaliteta. Isto vrijedi i za sva tradicijska znanja, neophodno ih je prenositi u bilo kojem obliku, sve će to biti dio zaloge za budućnost«, rekao je mag. educ. art. **Tomislav Livaja** poslije tematskog predavanja na manifestaciji *Žensko tradicijsko češljanje Hrvatica u regiji*, nedavno održanoj u Baču.

Briga o tradicijskoj baštini u općini Bač

Hrvatska populacija u općini Bač bilježi veliki pad brojnosti, osobito mlađe i srednje dobi, zbog ubrzanog iseljavanja u zemlje EU. Tako je i većina institucija kulture Hrvata – Šokaca u ovoj općini u opasnosti od gašenja, što zbog nedostatka sredstava za rad, a još više zbog rapidnog smanjenja broja članova. Opstale su i u dobrom smjeru idu još jedino dvije manifestacije: *Andričevi i Matoševi dani* u Plavni i *Žensko tradicijsko češljanje Hrvatica u regiji* u Baču. Predsjednica **Kata Pelajić** i nekoliko najagilnijih aktivista plavanjskog *Matoša* trenutačno su u inozemstvu, pa je do njihovog povratka iluzorno i govoriti o aktivnostima. Idejni tvorac manifestacije *Žensko tradicijsko češljanje Hrvatica u regiji*, predsjednica UG *Tragovi Šokaca* **Stanka Čoban** razmišlja o obvezama u budućnosti.

»Vrijeme udruga koje svoj rad baziraju na velikom broju članova folkloraca neumitno prolazi. Mislim da je najteže stanje u udrugama šokačkog Podunavlja. Zbog velikog odljeva mlađih, a sada već i srednjih generacija iz naših mjesta, članstvo nam se ubrzano osipa. Neki odlaze zbog iseljavanja, neki zbog starosti i bolesti, a neki, nažalost i zbog nama oduvijek tipične taštine. Aktivnih je sve manje, pa je neophodno sve snage baciti upravo na ovakav način rada i sve to snimiti, zapisati, kako bi za budućnost ostali tragovi našeg postojanja i djelovanja na ovim prostorima. Manifestacija *Žensko tradicijsko češljanje* utemeljena je kako bismo na edukativan način obradili ovaj segment naše tradicije. Uspjeli smo ju podići i na međunarodnu razinu, ali isto tako u nju smo uključili i predstavnike ostalih nacija koje naseljavaju mjesta u općini Bač. Mislim da je vrlo bitno što smo u njezinu prezentaciju uspjeli uključiti i tzv. velike elektroničke medije i tako ju predstaviti širokoj javnosti kao doprinos hrvatske zajednice općoj kulturi sredine u kojoj živimo«, rekla je Čobanova.

Sončani u vodama turizma

KPZH *Šokadija*, osnovana 2002. godine, nastavljač je prekinute tradicije hrvatskih udruga u Sonti između dva svjetska rata.

Cilj osnivanja udruge ovakvoga profila bio je njegovanje tradicije sončanskih Šokaca – Hrvata, i to ne samo folklorne nego i običajne, jezične i ostalih kroz rad sekcija i pojedinaca, a u djelo krugu rada nam je i nakladnička djelatnost.

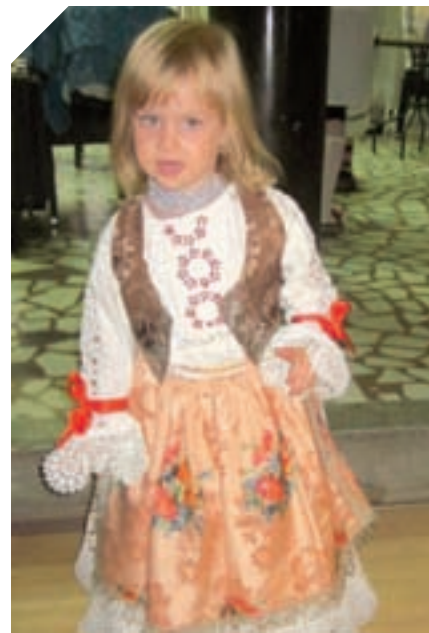
»Osim standardnih aktivnosti u smislu organiziranja *Šokačke večeri*, dramskih predstava, likovnih kolonija i slično, *Šokadija* je okrenuta i drugim aktivnostima. Najbitniji nam je rad na očuvanju tradicije, kako one koju je moguće uprizoriti i pokazati što većem auditoriju, tako i naše bogate govorne, koja je u Sonti itekako živa i danas. Kupovina, adaptacija, opremanje i uređenje *Šokačke kuće* u Sonti jedna je od naših prioritetnih aktivnosti. Kad bude završena i otvorena za posjetitelje, u njoj će biti smješteno više prostora: muzej, galerija, knjižnica s čitaonicom, odnosno prostorom za realizaciju aktivnosti tipa stručnih predavanja, književnih večeri, seminara i raznih promidžbi. *Šokačka kuća* je u vlasništvu *Šokadije* i predviđena je i za promociju etno turizma. *Šokadija* je već uključena u projekte *Sinergija kulture i turizma* pri Departmanu za geografiju novosadskog PMF-a. Član je Klastera turizma Općine Apatin, a pristupila je LAG-u za razvoj općine, nudeći svoje turističke i ostale kapacitete. Zbog stalnog opadanja broja članova, što je u najvećoj mjeri posljedica pojačanog iseljavanja stanovništva mlađe i srednje dobi, u odnosu na folklorne aktivnosti, prioritet nam u budućnosti mora biti upravo krajnje ozbiljno uključivanje u turističke vode, edukativni rad na približavanju naše tradicije što širem auditoriju, intenzivnijoj suradnji s medijima, osobito elektroničkim i, prije svega, očuvanju našega govora, jer ne zaboravimo: jezik je najprepoznatljivija karakteristika identiteta pripadnika bilo koje nacije ili etničke skupine«, kaže predsjednik *Šokadije* prof. **Zvonko Tadijan**.

Sada pisati o radu Monoštoraca i Berežaca bilo bi samo ponavljanje već napisanoga, jer su posljednjih godina po aktivnostima KUDH-a *Bodrog* i HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* daleko iza sebe ostavili sve udruge podunavskih Hrvata – Šokaca, a mediji su popratili sve njihove aktivnosti. Monoštorci su već duboko zagazili u vode turizma, a predanim radom uspjeli su obnoviti i neke od sekcija koje su im već bile u dubokoj krizi. Berešci su uzletjeli poput feniksa, a njihove aktivnosti ohrabruju sve štovatelje lokalnih i nacionalnih tradicija.

Ivan Andrašić

Unutarnost etno kuće u Baču

Kako pišemo o onom što je napisano?

MIJEŠANJE kulture sa spektaklom

Novi Sad je nedavno (treći puta) ugostio priznata imena iz svijeta književnosti i nakladništva na konferenciji *Book Talk 2017.*, koja je nedavno održana u Galeriji Matice srpske i Spomen-zbirci Pavla Beljanskog.

Tijekom 14 panela sudionici su govorili i o problemima nakladništva, Deklaraciji o zajedničkom jeziku, književnoj kritici i novinarstvu u digitalnom dobu, kao i o kreativnom pisanju u eri novih medija. Među sudionicima su bili **Aleksandar Gatalica, Muharem Bazdulj, Ivan Ivanji, Vladimir Tabašević, Vladimir Pištalo, Marina Krleža, Ante Tomić, Borka Pavićević, Zvonko Maković, Svetlana Slapšak** i mnogi drugi.

Novine, kultura i društvo

Na panel-diskusiji *Kako pišemo o onome što je napisano: Književna kritika i novinarstvo u digitalnom dobu* sudjelovala je i **Vojka Pajkić Đorđević**, jedna od urednica Kulturnog dnevnika na Radio-televiziji Srbije. Na tragu naziva panela jedan od zanimljivijih odgovora svakako je onaj na pitanje piše li se u tiskanim medijima o književnosti šturo, stereotipno, površno, ukalupljeno na malom prostoru koji je tek u rijetkim novinama predviđen za priloge iz oblasti kulture? Pajkić Đorđević kaže kako odnedavno pokrenute dnevne novine ne predviđaju na svojim stranicama prostor za priloge iz oblasti kulture, ali da za autorskim tekstovima o pročitanoj postoji interesiranje čitatelja novina.

»U onim pisanim medijima, koji desetljećima postoje na ovim prostorima, a tu prije svega mislim na *Politiku*, *Večernje novosti*, *Danas* i novosadski *Dnevnik*, prostora i dalje ima za kulturu. Međutim, problem je što novopokrenuta dnevna tiskana izdanja apsolutno na taj segment svojih izdanja ne računaju i nisu predvidjeli prostor, ili, što je još poraznije, miješaju kulturu i umjetnost sa spektaklom, mada mogu slobodno reći i sa skandalom i zabavom. Stvari u kulturi su se promijenile, proširile, traže drugačije analitičke pristupe, a mi smo joj i u novom mileniju ostavili isti novinarski prostor. To je naš problem, uzrokovan prije svega neodgovarajućim tretiranjem ove oblasti u cjelokupnom našem društvu već više desetljeća. Jedan banalan podatak pokazuje da itekako ima potrebe za čitanjem ozbiljnih analitičkih

 Vojka Pajkić Đorđević

 Jelena Savić

tekstova iz kulture, a to je da imate publiku koja kupuje *Politiku* subotom, isključivo zbog Kulturnog dodatka, a Kulturni dodatak je institucija u pisanom novinarstvu i čini dio kulturne baštine na ovim prostorima. Ono što će pretpostavljam u neko dogledno vrijeme biti problem Dodatka, to je da nema novu odgajanu publiku, što je rezultat sveopćeg pada i slabog pristupa mladoj publici, što se može tumačiti na širem planu kao loša strategija cjelokupnog društva kada je obrazovanje u pitanju. I, s druge strane, još uvijek neizgrađen stav lista *Politike* kako pristupiti toj populaciji«, kaže Pajkić Đorđević i naglašava kako tekst objavljen u novinama može dati značaj objavljenoj knjizi, ali danas više samo kao informaciju da je knjiga izašla, te o njenom sadržaju, jer je kritika izgubila moć da nameće diskurs, prije svega polemiku u društvu, kao što je nekada bilo.

Na upit zbog čega o manjinskim književnostima nema ni slova u većinskom tisku sugovornica kaže:

»To nije isključivo problem u domeni uređivačke politike. Mi danas imamo problem s fenomenom domaćeg pisca, a osobno smatram da i autori koji stvaraju na jeziku manjine spadaju u tu grupu i tako ih tretiram. Nakladnici svojim marketingom nameću ono što će biti vidljivo i o čemu će se pričati. Pa tako nekoliko posljednjih istraživanja *knjižare.com* pokazuju da publika malo čita domaće pisce. Globalizacija, što u ovom slučaju znači da za vrlo kratko vrijeme premijerna izdanja čitamo i u Srbiji, i u Americi, Francuskoj, Hrvatskoj, Engleskoj... nametnula je, uniformiranje čitateljske publike, poput nošenja iste robne marke. Naravno, pred svima nama je da se odupremo tom valu.«

Novopokrenuta dnevna tiskana izdanja miješaju kulturu i umjetnost sa spektaklom, mada mogu slobodno reći i sa skandalom i zabavom, kaže Vojka Pajkić Đorđević, jedna od urednica Kulturnog dnevnika na RTS-u

Nestandardne prezentacije

Book Talk se treći put održao koncem rujna s idejom da okupi pisce, kritičare, izdavače i ljubitelje knjiga iz regije, a urednica programa ove manifestacije **Jelena Savić** ističe kako se sklapanje mozaika događanja-panela stvara uz pomoć suradnika i iz raznih kulturnih sfera.

»Poslije svakog završenog *Book Talka*, odmah se rode nove ideje, inspiracija i planovi o čemu ćemo pričati sljedeće godine. Trudimo se da pokrijemo teme i otvorimo pitanja koja se tiču kako izdavača tako i čitatelja, ali i teme o stanju u društvu. *Book Talk* je konferencija koja je dokaz da ljudi vole čitati. Za studente je prisustvo besplatno i lijepo ih je vidjeti svake

godine u sve većem broju. Lokacija i način na koji se prezentira program namjerno nisu standardni i to privlači publiku. Konferenciji prethodi *Nedelja knjige* kada poklanjamo knjige sugrađanima u javnom prijevozu.«

Na *Book Talk* konferenciji je ove godine bilo mnogo etabliranih pisaca koji spadaju u mainstream. Upitana ima li na konferenciji isključiva, rizika, davanja prilike autorima koji su izvan glavnih tokova, ona kaže:

»Trudimo se iz godine u godinu okupiti, odnosno predstaviti pisce koji nisu samo *mainstream*. Paralelni program koji organiziramo je upravo balans između više i manje poznatih tema i žanrova. U sklopu paralelnog programa predstavili smo mnoge mlade, neafirmirane pisce. Vjerujem da je čitanje knjiga stvar odgoja, ono nešto što ponesemo iz kuće, čemu nas od malena nauče. Ili ne. Preko književnosti se dolazi do mnogih pitanja, ali i odgovora i zaključaka. Književnost je odraz stanja duha jednog naroda. Tko je piše i tko je čita. Nažalost, smatram da ima malo mladih, afirmiranih pisaca u regiji. Možda je to jedan od odgovora zašto mladi sve manje čitaju, a sve više slušaju i gledaju«, kaže Jelena Savić.

Z. Sarić

Nova knjiga Stevana Mačkovića

Istraživački rad preveden na mađarski

Subotica i likvidirani civili nakon oslobođenja grada (1944.-1945.) ili originalno *Szabadka és felszabadulás után* (1944.-1945.) *áldozatul esett polgári személyek* naziv je nove knjige/publikacije povjesničara i ravnatelja Povijesnog arhiva u Subotici **Stevana Mačkovića**. Knjiga ima 40 stranica, a objavljena je kao prva u ediciji *Minerva Füzetek*. U pitanju je mađarski prijevod njegovog rada koji se bavi civilnim žrtvama nakon oslobođenja Subotice u Drugom svjetskom ratu. Autorica prijevoda na mađarski je **Dóra Hicsik**.

»Međuakademijsko povjerenstvo Srbije i Mađarske radi na utvrđivanju civilnih žrtava u Vojvodini tijekom i poslije Drugog svjetskog rata, od 1941. do 1948. godine. Suradivao sam s njima i radio na ovoj temi par godina i ovo su rezultati toga. U ovoj publikaciji su predstavljeni civili koji su likvidirani odlukom Vojne

uprave jer su bili na, kako se to kaže, pogrešnoj strani u ratu. U knjizi je ime 371 civila. U tom izvanrednom stanju oni su likvidirani mahom bez sudske presude. Bilo je i slučajeva da su neki od njih ubijeni greškom jer su imali isto ime i prezime kao optuženi i slično«, kaže Mačković.

Dio ovoga rada, a koji se odnosi samo na civilne žrtve među bunjevačkim Hrvatima (njih 117), objavljen je u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata te u časopisu za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni*.

D. B. P.

Obilježena stota obljetnica rođenja
o. Ivana Keravina

Karmelićanin posvećen svom redu i vjeri

Udruga građana Urbani Šokci iz Sombora obilježila je stotu obljetnicu rođenja o. Ivana (Keravina) od Gospe Karmelske. Otac Ivan bio je prvi karmelićanin koji je u Hrvatskoj radio na osnutku prvog karmelskog samostana. Bio je prvi remetski župnik i tijekom života nesebično je radio na promoviranju karmelskog reda.

U povodu obilježavanja stote obljetnice rođenja karmelićanina o. Ivana u Monoštoru, njegovom rodnom mjestu, održana je sveta misa.

»Dio aktivnosti Udruge građana *Urbani Šokci* usmjeren je na istraživanje i promoviranje poznatih osoba s ovih prostora iz hrvatske šokačke zajednice, koje su pridonijele afirmiranju šokaštva kroz religiju, znanost, književnost. Nakon **Stipana Bešlića**, rano preminulog pjesnika, želja nam je bila da se prisjetimo još jednog Monoštorca, o. Ivana Keravina. S obzirom na to da je ove godine stota obljetnica njegova rođenja smatrali smo da je to lijepa prigoda da se prisjetimo o. Keravina, i to u njegovom rodnom Monoštoru u crkvi svetog Petra i Pavla. Misu su koncelebrirali velečasni **Goran Vilov**, župnik u Monoštoru, i svećenici karmelićani iz Sombora. Na misi su bili i članovi obitelji Keravin, vjernici iz Monoštora, članovi naše udruge i pomoćnik gradonačelnice **Ivan Šimunov**. Misa je bila pjevajuća, a pjevale su članice ŽPS *Kraljice Bodroga* i crkvenog zbora. Prije blagoslova pročitao je životopis o. Ivana i prigodna pjesma koju je napisao monoštorski pučki pjesnik **Ivan Pašić**«, kaže predsjednica UG-a *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić**.

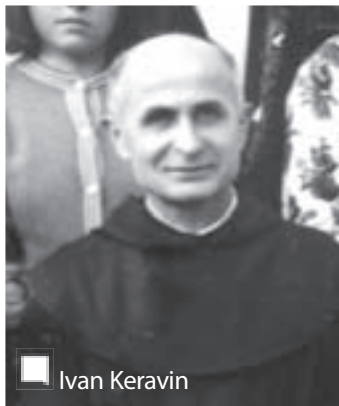
Utemeljitelj reda u Hrvatskoj

O. Ivan od Gospe Karmelske rođen je 9. listopada 1917. godine u Monoštoru. Roditelji su mu bili **Marija**, rođena **Korpić**, i **Adam Keravin**. U rodnom mjestu pohađao je pučku školu nakon koje je, 1936. godine, kao sjemeništarc Dječakog sje-

meništa primljen u karmelićanski red u Somboru. U sjemeništu stanuje i pohađa somborsku gimnaziju.

»Poslije toga odlazi u novicijat u Poljsku gdje i dobiva ime o. Ivan od Gospe Karmelske. Prve zavjete položio je kao dvadesetogodišnjak, a nakon toga studij filozofije i teologije nastavio je u Haifi na gori Karmelu. U Jeruzalemu je 1942. godine zaređen za svećenika. Na gori Karmel ostao je sve do 1955. godine, a obnašao je dužnosti bogoslova, vikara samostana i poglavara kuće u Jeruzalemu. Iz Jeruzalema se vraća u Sombor i naredne tri godine u tamošnjem karmelskom samostanu bio je odgojitelj i voditelj sjemeništa«, kaže Šeremešić.

Godina 1958. je godina kada se iz Sombora karmelski red počeo širiti u Hrvatsku, a prvi karmelićanin koji je pošao tamo bio je upravo o. Ivan Keravin. Prvo je radio na utemeljenju ženskog samostana u Hrvatskom Leskovcu, a zatim u Remetama. U Remetama 1959. godine o. Ivan je uspostavio karmelski samostan i župu i bio je prvi župnik redovnik remetske župe na čijem čelu je ostao sve do 1969. godine. Uz svoj poglavarski i odgojiteljski rad izabran je i za provincijala od 1972. do 1975. godine, te je na Generalnom kapitolu Reda u Rimu sudjelovao u izboru novog generala Reda. Od 1978. godine pa do isteka službe bio je prior karmelskog samostana u Somboru. Posljednje godine svojega života proveo je u samostanu u Remetama, gdje je i umro i gdje je pokopan 1992. godine.

Ivan Keravin

U srcima vjernika

U više je navrata u samostanu u Somboru primao delegaciju Pravoslavne Crkve, a događaj je zabilježen u crkvenom tisku, kao i u dijelu društvenog tiska. Uz upoznavanje samostana i crkve, o. Ivan u svom izvještaju, objavljenom u Glasu Koncila, navodi da su među temama razgovora bili karmelićanski način života i rada, kako kod nas tako i u svijetu, te pastoralni rad i duhovno stanje vjernika katolika u Somboru.

Redovnički poziv i svoj red otac Ivan Keravin izuzetno je volio. Kao učitelj sjemeništara bio je strog, ali pravičan.

»Tijekom ljeta, kada u sjemeništu nije bilo nastave, promicao je karmelski red među mladima diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Njegova je zasluga što se broj sjemeništara povećavao svake godine. Najveća želja bila mu je da proširi karmelski red i u Hrvatskoj, a ta želja mu se i ostvarila. Otac Ivan Keravin bavio se i spisateljskim i prevoditeljskim radom. Prevodio je s francuskog i talijanskog na hrvatski jezik. Tečno je govorio, osim francuskog i talijanskog, i engleski jezik, a služio se latinskim, grčkim i hebrejskim. Radove je objavljivao u vjerskim glasilima *Radosna vijest*, *Glas Koncila*, *Subotička Danica*, *Vrelo života*. Oca Keravina u svojim srcima i danas nose njegovi učenici, vjernici, a nadasve njegovi Monoštorci«, kaže Šeremešićeva.

Z. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Darovani talenti

Unizu prispodoba o Božjem kraljevstvu Isus priča i onu u kojoj gospodar daje talente svojim slugama, te odlazi. Po povratku očekuje da su dobivene talente umnožili (usp. Mt 25, 14-30). Danas, u modernom svijetu, kada govor o slugama i gospodarima pripada nekom prošlom vremenu, jer moderno vrijeme je vrijeme slobode, može nam se ovaj Isusov govor činiti nepopularnim. Ipak, evanđelje o odnosu Boga i čovjeka govori kao o odnosu sluga i gospodara. A današnji čovjek se ne dopušta ničim zarobiti, grčevito se bori za svoju slobodu na svim područjima. Zato nam moderan čovjek i Božje kraljevstvo, gdje je čovjek sluga a Bog gospodar, u prvi mah izgledaju nepomirljivi. S druge strane, Bog je čovjeka stvorio slobodnog i ne dira u njegovu slobodu, nego je poštuje. Nema u tome ništa kontradiktorno. Bog jeste gospodar, ali je i čovjek potpuno slobodan.

Bit naše vjere je služenje. Krist sam za sebe kaže: »Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i svoj život dade kao otkupninu za mnoge« (Mt 20, 28). A kada je Učitelj sluga i od svojih učenika očekuje isto. Zato su kršćani oni koji služe po uzoru na svog Učitelja, ali ne zato jer su primorani nego zato jer tako žele.

Odgovornost sluga

Talenti o kojima govori prispodoba nisu zarađeni, niti podijeljeni prema nekim zaslugama, nego ih sluga dobivaju kao nezasluženi dar od svoga gospodara. Ipak, gospodar očekuje od njih odgovornost i polaganje računa o primljenim talentima, jer nisu ih dobili radi njih samih, nego zbog kraljevstva Božjeg. Stoga i upravljanje darovanim talentima mora biti na korist kraljevstva. Ne dobivaju sve sluga istu količinu talenata, nego svaki prema svojim sposobnostima. No, jednaka je odgovornost i od svakog se očekuje da donese plodove prema vlastitoj sposobnosti. Kao što su, bez obzira na sposobnost, svi jednako sluga, tako svi moraju iskoristiti darovano. Gospodar ne nadzire svoje sluga, nego, pošto im je podijelio darove, odlazi i ostavlja ih same. Tako ih ostavlja slobodne da preuzmu odgovornost. Tim činom preuzimanja odgovornosti sluga će pokazati koliko su vjerne i vrijedne svome gospodaru, bez obzira na to koliko su sposobne, jer gospodarevo imanje raste ili se smanjuje u odnosu

na to što sluga rade. Njihov je osnovni zadatak raditi u korist svoga gospodara.

Tako prva dvojica, nakon što su primili svoje talente, rade s njima kako bi zaradili još toliko i na taj način uvećavaju gospodarevo imanje. Suprotno njima, treći sluga zakopava dobiveno da bi ga sačuvao. Boji se gospodara, pa mu želi vratiti ono što je dobio. No, tu je pogriješio, jer gospodar ne daje talente da bi ih sluga čuvale, već da bi ih iskoristile kako bi povećali njegovo imanje; želi steći korist. Budući da nije izvršio njegovu želju, treći sluga biva kažnjen. Strah i nepreuzimanje odgovornosti čine ga nekorisnim i nepotrebnim, postaje sluga kakvog nitko ne želi.

Naša odgovornost i talenti

Kao kršćani, kao Kristovi učenici, i mi smo sluga koji rade za Božje kraljevstvo. Zaboravljamo prečesto da je naša dužnost raditi za kraljevstvo, da nam je taj zadatak ostavio Isus. Isto tako zaboravljamo da su sve naše sposobnosti i talenti nezasluženi dar od Boga, te da prema tim darovima imamo neku odgovornost. Prispodoba nas upozorava da nije dovoljno samo primati, nego moramo i davati, jer davanjem donosimo plod za Božje kraljevstvo. Ono što nam je darovano ne smije ostati neiskorišteno, zakopano, već upotrijebljeno za veće dobro.

Moramo imati na umu da kršćanstvo nije samo tražiti gdje se možemo duhovno uzdizati, kako možemo ostvariti neku duhovnu korist. Duhovno uzdizanje bez djelovanja ostavlja nas na razini sluga koji je zakopao dobiveni talent. Mi smo Božji suradnici na zemlji, zato moramo preuzeti odgovornost i upotrijebiti sve što smo od njega primili kako bi na najbolji način mogli izvršiti tu odgovornu zadaću koju nam je povjerio.

Biti sluga Božjeg kraljevstva za kršćanina nije ponižavajuće, nego uzvišena zadaća, jer Svemoguć Bog na njega računa. Prihvatiti odgovornost i vršiti tu uzvišenu zadaću upotrebljavajući sve sposobnosti koje su nam darovane izraz je zahvalnosti za ukazano nam povjerenje. Prispodoba koju je Isus ispričao jasno nam pokazuje kakva Bog ima očekivanja od svojih slugu i kako će na kraju postupiti prema onima koji su preuzeli odgovornost i umnožili darovano, a kako s onima koji darovano nisu upotrijebili.

Zagreb, u knjizi i slici

U organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća u subotu, 11. studenoga, skupina učenika koji nastavu pohađaju na hrvatskome, Gimnazije *Svetozar Marković* s profesorima, dopredsjednicom Odbora HNV-a za obrazovanje **Margaretom Uršal** i još nekolicoinom ljubitelja knjige posjetili su *Interliber* – Međunarodni sajam knjiga u Zagrebu.

Osim posjeta sajmu knjiga na kojemu su Subotičani za sebe pronašli i beletristiku i stručnu literaturu, zahvaljujući Gradu Zagrebu upriličen im je ručak, nakon kojega je uslijedilo razgledanje grada. Dio učenika je samostalno razgledao grad, a dio je uz vodstvo svojih profesora **Ane Gaković** i **Zorana Nagela** obišao centar Zagreba – od katedrale, tržnice Dolac, Kamenitih vrata, Strossmayerovog šetališta, Gornjeg grada sve do Illice.

»Pošli smo kući uz planove da nam ovakav jednodnevni izlet u Zagreb i posjet *Interliberu* postane tradicija i da naredne godine već početkom rujna planiramo posjet«, rekla je Uršal.

H. R.

Predstava **Maestro** Narodnog pozorišta iz Sombora

Umjetnost veća od ŽIVOTA

Prva predstava u Narodnom pozorištu Sombor odigrana je davne 1882. godine što bi značilo da ova somborska institucija kulture ove godine obilježava 135 godina rada. Tim povodom je studeni u znaku broja 135, pa svaka kazališna reprizna predstava košta upravo simboličnih 135 dinara. Prilika koja se ne propušta. Svima je na raspolaganju sjajan repertoar ovog kazališnog ansambla, a posebno mjesto u njemu zauzima predstava *Maestro*, koja je i otvorila ovogodišnju kazališnu sezonu.

Drama Konjovićevog života i umjetnosti

Predstava *Maestro* je posvećena jednom od najvećih somborskih umjetnika **Milanu Konjoviću**, njegovom životu i stvaralaštvu. Rađena je po tekstu **Milivoja Mladenovića**, dugogodišnjeg upravnika brojnih kazališta u Srbiji, od Sombora, Novog Sada, do Vršca, koji trenutačno radi kao profesor na Pedagoškom fakultetu u Somboru, a na scenu je postavlja režiserska nit **Milana Neškovića**.

Kazališna scena je pretočena u prostor sjećanja, a vrijeme i događaji se prepliću u nejasan splet sna i jave vođen unutarnjim borbama umjetnika. Iako ne nudi puno jasnih saznanja o Milanu Konjoviću i s tog činjeničnog aspekta je nerazumljivija gledateljima koji nisu ni malo upoznati s likom i djelom *Maestra*, predstava daje izvrsnu sliku jednog vremena. U tome upravo pomažu likovi s maskama, koji ne akcentiraju identitete i karaktere već u fokus izlazi ego umjetnika i demoni s kojima se *Maestro* borio.

Život kao najznačajnije djelo

Glavnu ulogu maestralno je odigrao **Saša Torlaković** sjajno prikazujući slikarevu moć da odsanja stvarnost i vjerodostojno predstavljajući odnos umjetnika i vremena u kojem je živio. Moment povratka slikara iz Pariza, njegovi susreti sa Somborcima, borba s duhom provincije i socijalističkim režimom samo će vas uvesti u ono više zbog čega je predstava nastala, a to je odnos umjetnika spram smrti. Ono što ćete se svakako zapitati je »je li je umjetnost veća od života ili je život najznačajnije umjetničko djelo od svih,

Ovo je predstava apstrakcija, unutrašnjih borbi, svakidašnjih susretanja palanačkih, ljudskih bivstvovanja, smrti; odraz jednog vremena kojeg likovi poput Milana Konjovića čine sjevremenim

ali najneuhvatljivije? I tko ga na kraju potpisuje – smrt ili umjetnik?»

Scenografkinja predstave je **Vesna Popović**, kostimografkinja **Biljana Grgur**, dramaturginja **Sara Radojković**, a asistentica scenografa **Tamara Branković**. U predstavi igraju još i **Bogomir Đorđević**, **Ivana V. Jovanović**, **Marko Marković**, **Srđan Aleksić**, **Biljana Keskrenović**, **Vanja Nenadić** i **Grigorije Jakšić**.

Sjajno, a mimo očekivanog

Sam naslov predstave kratko i jasno poziva na dijalog o vrsnom slikaru, istaknutom Somborcu značajnom, kako za zemlju tako i za inozemstvo. U predstavi o slikaru očekujete slike, očekujete kritike, očekujete neke biografske podatke, a dobijete upakiranu sjajnu predstavu o slikaru bez biografskih podataka. Bez momenata određenih susretanja koje je Konjović napravio za vrijeme svog života, bez konkretnog podatka, a ipak dobijete cijelu predstavu o Konjoviću, najvećem slikaru ravnice.

Podaci se čitaju u knjigama, a ovakve veličine najbolje prikazuju predstave. Servirana cjelina na gotovo i sloboda da zauzmete određene emocije prema umjetniku na temelju nečega što nije samo njegovo maestralno slikarsko djelo nego nešto više od života. Ovo je predstava apstrakcija, unutrašnjih borbi, svakidašnjih susretanja palanačkih, ljudskih bivstvovanja, smrti. Odraz jednog vremena kojeg likovi poput *Maestra* čine sjevremenim.

Jasno, mnogo je lakše ovakvu predstavu pratiti ukoliko ste upoznati sa životom i djelom Milana Konjovića, a opet, ukoliko niste nemojte se pripremati, imat ćete privilegij da se prepustite upoznavanju iz ugla Milivoja Mladenovića koji na sjajan način prikazuje slike života i život slika i pakira ih u nova pogledanja.

Sa Somborcima i njihovim predstavama je nemoguće da omanete. Uz dugogodišnje iskustvo i činjenicu da ne prođe festival, a da ovaj ansambl ne bude nagrađen za predstavu i glumačka postignuća, ovdje je riječ o jednom od najkvalitetnijih kazališta u regiji. Uz preporučenu predstavu *Maestro* na repertoaru za studeni ima još mnogo dobrih predstava, pa izvolite.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (86)

Susreti »starog i novog« podrazumijevaju i komade u duhu pučkih igrokaza – Klara Peić i Geza Kopunović u komadu *Bać Đuka Kerčanin*

Predstava *Hekusok* (Policajci) nastala je prema tekstu poljskog pisca **Sławomira Mrożeka** (1930. – 2013.), koji je živio u Italiji, Francuskoj i Meksiku, a nakon sloma komunizma, od 1993. opet je u Krakowu. Mrożek je u tom razdoblju najizvođeniji poljski pisac u egzilu, aktualan je, vječiti je pobunjenik protiv svake dogme i konformizma, a djela su mu izrazito satirična. Mađarska drama subotičkog kazališta njegove je *Policajce* premijerno izvela 15. veljače 1966. godine. Ova predstava, međutim, ako je suditi prema ocjenama kritike, ne bi se baš mogla svrstati među značajnija ostvarenja ovoga ansambla. Komedija *Policajci* zbiva se u nekoj neimenovanoj zemlji, u kojoj je režim svojim učinkovitim metodama uspješno disciplinirao sve građane, a kada je i posljednji protivnik, otpadnik, pobunjenik, opozicionar, kakogod bilo, izjavio lojalnost tekućoj politici, vladi, vlastima, režimu, čemu li već nije, policajci su shvatili kako im je tim činom, zapravo, temeljno ugrožen opstanak, jer oni više ondje, u toj zemlji, neće imati, ama baš nikakva posla. Komedija se dakle iscrpljuje u nastojanju policije da pod svaku cijenu nađe opravdanje svoga postojanja u zemlji u kojoj su svi građani bezgranično odani vlastima i uvijek su uz nju, a dostiže svoj vrhunac kada se policajci sami između sebe počnu sumnjicati i hapsiti.

»Love, a ulovljeni«

Redatelj **Mihály Virág** kao da se u svojoj postavci, među ostalim, oslonio i na jedan stih pjesnika **Miroslava Nastasijevića** »Love, a ulovljeni«, te je u tom smjeru potaknuo i suradnike: scenografa **Mihajla Dejanovića** koji je scenu prepолоvio, razdvajajući je rešetkama po sredini, pa se nije moglo razlučiti s koje strane je zatvor i tko je tu zapravo uhićen: oni koji su s ove ili one strane rešetaka? Na sličan način je i kostimograf **Radmila Radojević** riješila kostime, te je glumcima bilo dovoljno samo preokrenuti kapute da bi od policajaca postali robijaši i obrnuto. Drugim riječima režija, dekor i kostimi sugerirali su kroz predstavu atmosferu policijskog režima i robijašnice, društva u kojem nitko nije slobodan od privida slobode, ali ova izazovna tema, uvijek aktualna, kao da nije naišla na pravi odjek među glumcima, a opće je poznato – kada oni nisu voljni prihvatiti igru i prepoznati se u njoj, ili to iz nekog razloga ne žele, kada izostane pokretanje potrebne motivacije glumaca – tada je svaki

Teške brige unatoč sveopće lojalnosti

režijski postupak nedostatan, neučinkovit. Kako u svom prikazu *Policajaca* zapaža **Ivanka Rackov**, ovo je djelo prije nekoliko sezona već izvela Srpsko-hrvatska drama subotičkog kazališta, u režijskoj postavci **Petra Govedarovića** i postigla solidan prijem i kod publike i među kritičarima, s igrom koja je nastala u znaku groteske i bila začinjena sa stanovitim elementima vodvilja.

Nagovještaji novih, bitno drugačijih razdoblja

I dok se, uistinu, većini Subotičana, činilo kako jesen u njihovu gradu i njegovu teatru te 1966. godine, dolaze i započinju uobičajeno, počevši od službenog obilježavanja tada slavljenog Dana oslobođenja grada, za koji je bio proglašen 10. listopada. U povodu ove obljetnice, u razdoblju od 9. do 27. listopada u Narodnom pozorištu-Népszínház, pripremljeno je i izvedeno čak šest premijera.

Prikazani su: *Hamlet* **William Shakespearea** i *Zla žena* **Jovana Sterije Popovića**, oba djela u režiji **Predraga Dinulovića**, nadalje *Hlače* **Ferenca Dunaija**, u prijevodu **Lajče Lendvaija** i režiji **Petra Šarčevića**, dočim je Mađarska drama izvela dramaturgiju *Svoga tijela gospodar*, te glasovite proze **Slavka Kolara**, u prijevodu na mađarski **Stojana Vujičića** i režiji Petra Šarčevića, nadalje *Slijetanje u Pariz* **Marca Camolettijsa** postavkom **Károlya Szásza** i predstavu *Talac* **Brendana Behana** u režiji **Mihályja Virág**ha. Ovome se nizu pridružilo i Dječje kazalište u kojem su izvedene dvije lutka igre: *Pobuna igračkica* i *Umjetnik Meca u šumi*, ova potonja na mađarskom jeziku.

I što se više i dalje odmicalo kroz šesto desetljeće XX. stoljeća, to se i dublje gazilo, a ljudi su sve više dolazili do spoznaje i shvaćanja kako se neizbježno ulazi u takvo društveno stanje koje prethodi i navješćuje izvjesnost težih međusobnih trvenja i produbljanje nacionalnih i političkih rasjeda što će i u prostoru kazališta neminovno pokrenuti duh promjena. Stoga valja u novonastalim prilikama znati prepoznati sva ona mjesta gdje se amalgamiraju tradicionalne vrijednosti, u popudbinu za sva vremena, dočim se traže i novi toponimi od kojih se u tim drukčijim prilikama sada počinju i račvati i novi putovi prema čovjeku, čineći ga bližeg sebi samome, zarad potpunijeg poimanja vlastitosti, bez uljepšavanja i idealizacije, gledajući sebe onakvog kakav čovjek uistinu jest, a također tragajući za kazalištem nalik multifokalnom umjetničkom prostoru pogodnom za nova etička i estetska oblikovanja scenskih ostvarenja.

U ostvarenju predstave *Hekusok* Sławomira Mrożeka uloge su tumačili: **Czehe Gusztáv**, **Godányi Zoltán**, **Barácius Zoltán**, **Karna Margit**, **Szabó István**, **Nagy István**. Prijevod je načinila: **Kerényi Grácia**, scenografiju Mihajlo Dejanović, kostimograf je bila Radmila Radojević a redatelj Virág Mihály.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJUV ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta ONDAPLAST BALKAN PROPERTY DOO, Pivljanina Baja 9, Beograd-Savski Venac, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Rekonstrukcija i promjena namjene postojećeg poslovnog objekta (skladišnog i distributivnog centra) u pogon za proizvodnju ostalih proizvoda od plastike ONDAPLAST« zaveden pod brojem IV-08/I-501-415/2017, a koji se planira na katastarskoj parceli broj 14729/1 KO Novi grad, Segedinski put bb, u Subotici. (46.1029604 ; 19.7270034).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt Bazne stanice mobilne telefonije SUBOTICA-INDUSTRIJSKA ZONA - SUU101/SUL101, na katastarskoj parceli 33928/35 KO Donji grad, Ulica Mali Bajmok bb (46.074730°, 19.639581°), nositelja projekta TELEKOM SRBIJA a.d., Beograd, Takovska 2, Izvršna jedinica Subotica, Prvomajska 2-4.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/11458_1.pdf

Temeljem članka 37., stavak 11. Pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Službeni list APV*, broj 37/2014 i 54/2014 - dr. Propis, 37/2016 i 29/2017), sukladno članku 79. Zakona o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine (*Sl. glasnik RS*, br. 99/2009, 67/2012 - Odluka Ustavnog suda Republike Srbije broj IJUZ-353/2009) i člankom 2. stavak 2. Pravilniku o stalnim sudskim tumačima (*Sl. glasnik RS*, broj 35/2010, 80/2016 i 7/2017), pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice raspisuje

OGLAS ZA POSTAVLJANJE STALNIH SUDSKIH PREVODITELJA I STALNIH SUDSKIH TUMAČA ZNAKOVA SLIJEPIH, GLUHIH ILI NIJEIMIH OSOBA ZA PODRUČJE VIŠIH SUDOVA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

I. Raspisuje se oglas za postavljanje stalnih sudskih prevoditelja i stalnih sudskih tumača znakova slijepih, gluhih ili nijemih osoba za sljedeća područja:

1. Višeg suda u Novom Sadu, za:
albanski jezik - 1; arapski jezik - 1; bosanski jezik - 1; turski jezik - 1; nizozemski jezik - 1; armenski jezik - 1; danski jezik - 1; slovački jezik - 1; mađarski jezik - 1; njemački jezik - 1; engleski jezik - 1; talijanski jezik - 1.
2. Višeg suda u Zrenjaninu, za:
mađarski jezik - 2; romski jezik - 2; arapski jezik - 1; rumunjski jezik - 1; slovački jezik - 1; makedonski jezik - 1; grčki jezik - 1; bugarski jezik - 1; kineski jezik - 2; albanski jezik - 1; znakovni jezik - 1.
3. Višeg suda u Srijemskoj Mitrovici, za:
albanski jezik - 2; turski jezik - 2; bugarski jezik - 2; arapski jezik - 2; farski jezik - 2; talijanski jezik - 1.
4. Višeg suda u Subotici, za:
farski jezik - 2; urdu jezik - 2; paštu jezik - 1; arapski jezik - 2; turski jezik - 2; francuski jezik - 2; talijanski jezik - 1; nizozemski jezik - 1; španjolski jezik - 1; ruski jezik - 1; bugarski jezik - 1; makedonski jezik - 2; engleski jezik - 2; albanski jezik - 1; znakovni jezik - 1.
5. Višeg suda u Pančevu, za:
hrvatski jezik - 1; češki jezik - 1; mađarski jezik - 1; slovenski jezik - 1; njemački jezik - 1; rumunjski jezik - 2; romski jezik - 1; slovački jezik - 1; znakovni jezik - 1.
6. Višeg suda u Somboru, za:
mađarski jezik - 3; njemački jezik - 1; slovački jezik - 1; rusinski jezik - 2; slovenski jezik - 1; makedonski jezik - 1; kineski jezik - 1; paštu jezik - 1; arapski jezik - 1; urdu jezik - 1; engleski jezik - 1; hrvatski jezik - 1; znakovni jezik - 1.

II. Kandidat za stalnog sudskog prevoditelja ili za stalnog sudskog tumača znakova slijepih, gluhih ili nijemih osoba (u daljnjem tekstu: kandidat), može biti osoba koja ispunjava sljedeće opće i posebne uvjete, a ispunjenost dokazuje na način utvrđen u oglasu.

- Opći uvjeti za kandidate:
1. da je punoljetna osoba i da ima prebivalište na teritoriju AP Vojvodine
  - ispunjavanje uvjeta dokazuje se osobnom iskaznicom (čipovana osobna iskaznica mora biti očitana);
  2. da je državljanin Republike Srbije
  - ispunjavanje uvjeta dokazuje se uvjerenjem o državljanstvu koje ne smije biti starije od šest mjeseci;
  3. da ima završeno najmanje visoko obrazovanje (za kandidate za stalne sudske prevoditelje)
  - ispunjavanje uvjeta dokazuje se diplomom o stečenom visokom obrazovanju;
  4. da ima završeno najmanje srednje obrazovanje u trajanju od četiri godine - četvrti stupanj (za kandidate za stalne sudske tumače znakova slijepih, gluhih ili nijemih osoba)
  - ispunjavanje uvjeta dokazuje se diplomom o stečenom srednjem obrazovanju;
  5. da mu/joj ranije nije prestajao radni odnos u državnom tijelu zbog teže povrede dužnosti iz radnog odnosa
  - ispunjavanje uvjeta važi samo za one kandidate koji su bili, odnosno za one koji su još uvijek u radnom odnosu u državnom tijelu. Ispunjavanje uvjeta dokazuje se pisanom izjavom kandidata da mu/joj nije prestao radni odnos u državnom tijelu zbog izrečene disciplinske mjere. Kandidat sam sastavlja i potpisuje izjavu;
  6. da nije osuđivan na kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci
  - ispunjavanje uvjeta dokazuje se na temelju uvjerenja iz kaznene evidencije nadležne policijske uprave MUP RS, koje ne smije biti starije od šest mjeseci.

Posebni uvjeti za kandidate:

1. da ima odgovarajuće visoko obrazovanje za određeni strani jezik ili da posjeduje potpuno znanje jezika s koga prevodi i na koji prevodi usmeni govor ili pisani tekst
- ispunjavanje uvjeta dokazuje se:
diplomom o stečenom visokom obrazovanju odgovarajućem za određeni strani jezik (za kandidate za stalne sudske prevoditelje);
certifikatom, potvrdom ili drugim odgovarajućim dokazom nadležne organizacije, kojom se potvrđuju stručne kompetencije za obavljanje poslova tumača za znakovni jezik, odnosno stručne kompetencije za prevođenje s govornog jezika na znakovni jezik i za prevođenje sa znakovnog jezika na govorni jezik (za kandidate za stalne sudske tumače znakova slijepih, gluhih ili nijemih osoba)
- uvjerenjem povjerenstva o prethodno položenoj provjeri znanja jezika;
- provjerom znanja jezika koju provodi povjerenstvo;
2. da poznaje pravnu terminologiju koja se koristi u jeziku s koga se prevodi i na koji se prevodi
- ispunjavanje uvjeta dokazuje se provjerom znanja pravne terminologije koju provodi povjerenstvo, odnosno uvjerenjem povjerenstva o prethodno položenoj provjeri znanja pravne terminologije;
3. da ima najmanje pet godina iskustva na prevoditeljskim poslovima.
- ispunjavanje uvjeta dokazuje se na temelju potvrda ili drugih odgovarajućih dokaza o iskustvu na prevoditeljskim poslovima.

III. Uz prijavu na oglas, kandidat dostavlja izvornik ili ovjerenu presliku traženih dokaza, ovjerenu kod javnog bilježnika ili u općinskim upravama za koje nisu imenovani javni bilježnici.

Dokaze o ispunjenosti uvjeta iz članka II. stavak 1. točke 2. i 6., sukladno članku 103. stavak 2. Zakona o općem upravnom postupku (*Službeni glasnik RS*, broj 18/2016), po službenoj dužnosti, pribavlja Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice.

IV. Povjerenstvo - koje formira pokrajinski tajnik, razmatra prijave kandidata i podnesene dokaze, te provodi provjeru znanja jezika i pravne terminologije radi dokazivanja ispunjenosti posebnih uvjeta.

Troškove provjere snosi kandidat.

V. Prijave na oglas, s dokazima o ispunjavanju uvjeta iz točke II. ovog oglasa, dostavljaju se u roku od 30 dana od dana objave oglasa na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice, Bul. M. Pupina broj 16, 21000 Novi Sad, s naznakom »Prijava na oglas za postavljanje stalnih sudskih prevoditelja i stalnih sudskih tumača znakova slijepih, gluhih ili nijemih osoba za područje viših sudova na teritoriju APV«.

Prijave se podnose na obrascu koji se može preuzeti na internet stranici Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice: www.puma.vojvodina.gov.rs u dijelu »Servisi« - rubrika »Sudski tumači«.

Nepravodobne, nedopuštene, nerazumljive i nepotpune prijave, neće se razmatrati.

Provjera znanja jezika provodi se najranije u roku od 30 dana od posljednjeg dana roka za podnošenje prijave.

VI. Sukladno Zakonu o republičkim upravnim pristojbama, tarifni broj 1., kandidat je dužan prilikom podnošenja prijave uplatiti 310 dinara - kao pristojbu na zahtjev, na žiro račun br. 840-742221843-57, poziv na broj 97 11-223, svrha uplate - Republička upravna pristojba, primatelj: Proračun Republike Srbije.

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I

NACIONALNE MANJINE - NACIONALNE ZAJEDNICE

AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

REPUBLIKE SRBIJE

128-74-15/2017-02 od 15.11.2017. godine

POKRAJINSKI TAJNIK, Mihály Nyilas

Rezultati Nacionalnog kviza Čitanje ne dolazi u pitanje

Glavnu nagradu osvojile Lucija Vukov i Josipa Horvacki

Mjesecima pišemo o čitanju, animiramo, potičemo i nudimo, a neki su ovu mogućnost ozbiljno prihvatili i posredstvom Gradske knjižnice Subotica sudjelovali u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja Knjižnica Grada Zagreba. Svi su bili na dobitku, a posebice **Lucija Vukov** iz OŠ *Matko Vuković* iz Subotice i **Josipa Horvacki** iz OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina. Kako? Pa ovaj tjedan su bile tri dana u Zagrebu na završnoj priredbi i javnom izvlačenju nagrada koje je upriličeno u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 15. studenog na dan zatvaranja Mjeseca hrvatske knjige. Kažu da su se odlično provele i da u sljedećem broju očekujemo reportažu. Na dobitku su i sljedećih petnaest osnovaca koji su osvojili utješne nagrade - knjige, koje će im biti podijeljene sljedećeg tjedna.

To su:

1. **Petar Pečerić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
2. **Katarina Lulić**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna
3. **Marija Milodanović**, OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin
4. **Terezija Sekereš**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
5. **Zdravko Ostrogonac**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
6. **Nora Mrkaljević**, OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin
7. **Anita Sudarević**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
8. **Martina Stantić**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna
9. **Krunoslav Dulić**, OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin
10. **Doris Buljovčić**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica
11. **Ana Vereb**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut
12. **Martin Sič**, OŠ *Matko Vuković*, Subotica

13. **Josip Jurić**, OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna

14. **Sara Vuković**, OŠ *Matija Gubec*, Tavankut

15. **Matija Ivković Ivandekić**, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica

Na koncu svi su na dobitku jer knjige koje su pročitali sudjelujući u kvizu su pravi dragulji u svijetu književnosti za djecu i mladež.

Uskoro počinje novi čitateljski kviz za osnovce, ali i srednjoškolce. Hoćeš li se priključiti?

Nastavljamo Čitanjem do zvijezda

ČITATELJSKI KVIZ

za osnovce i srednjoškolce

ŠTO?

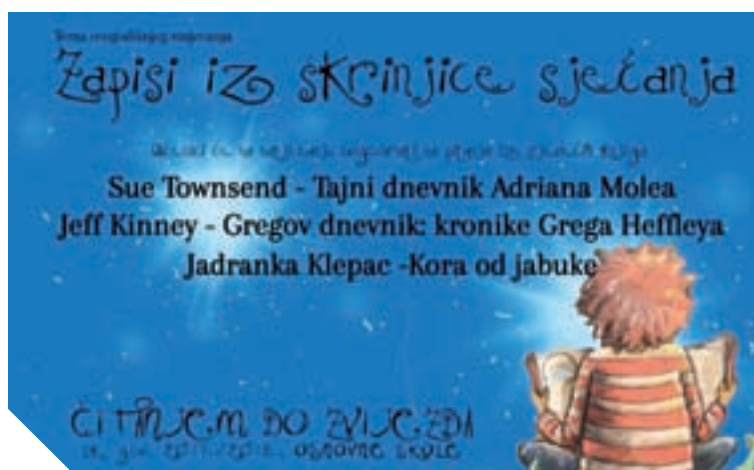
Čitanjem do zvijezda, projekt za poticanje čitanja i kreativnosti

TKO?

Učenici osnovnih i srednjih škola u cijeloj Hrvatskoj, pa i u Subotici s okolicom gdje se nastava realizira na hrvatskom jeziku.

KADA?

Tijekom školske 2017./18. godine
Prva razina za srednjoškolce je već 8. prosinca, a za osnovce u drugoj polovici siječnja 2018. godine.

maštu i razvijati potrebu kod mladih za kulturnim sadržajima. Možete sami pridodati i neki svoj razlog.

I JOŠ NEŠTO

Pobjednici školskih razina osnovnoškolske dobi sudjeluju na međuškolskoj (županijskoj) razini u Gradskoj knjižnici Subotica, a oni koji tamo budu najbolji putuju u Čakovec na državno natjecanje u Hrvatsku u svibnju 2018. godine, doznajemo od organizatora.

Srednjoškolci se online natječu, ali čekaju ih posebne nagrade.

ZA KRAJ

Ne zaboravite se prijaviti kod svog profesora/profesorice hrvatskog jezika.

Čekamo vas da čitanjem dosegemo zvijezde!

KAKO?

Osnovci čitaju tri knjige: **Sue Townsend**: *Tajni dnevnik Adriana Molea*, **Jeff Kinney**: *Gregov dnevnik: kronike Grega Heffleya* i **Jadranka Klepac**: *Kora od jabuka*, te sudjeluju u kvizu znanja ili izrađuju plakat na osnovu sve tri knjige na temu *Zapisi iz škrinjice sjećanja*.

Srednjoškolci čitaju dvije knjige: **August Šenoa**: *Zlatarovo zlato* i **Miro Gavran**: *Judita* te popunjavaju online upitnik istodobno sa svim srednjoškolcima prijavljenim na kviz. Ukoliko prijeđu potrebnu razinu, u svakoj narednoj dobivaju po još jedan naslov (**Mark Zusak**: *Kradljivica knjiga* i **Marija Jurić Zagorka**: *Vitez slavonske ravni*) dok ih ne bude ukupno četiri. Tko želi, može sudjelovati i u kategoriji izrade multimedijskog uratka na temu *Povijesni roman*.

ZAŠTO?

Razlozi mogu biti različiti ali najvažnije je da bismo uživali u čitanju i natjecanju koje slijedi. Poticati kreativnost,

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetkom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.
Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.
Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.
Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310
Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaoane, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaoana) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 14 88

Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel.: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

Prodajem autoprikolicu bez atesta. Nove gume, pod od prokroma, ima treći kotač. Cijena 50 eura. Tel.: 024-566-898.

Javni poziv za posebne programe iz područja sporta

Gradsko vijeće Grada Subotice raspisalo je Javni poziv za dostavljanje prijedloga posebnih programa u području sporta za 2017. godinu. Podnositeljima posebnih programa Javni poziv i Obrazac 4 (Prijedlog posebnog programa kojim se ispunjavaju potrebe i interesi građana u područja sporta – aplikacijski formular) dostupni su na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs u odjeljku natječaji i oglasi.

Zatvoren za promet dio Ulice Subote Vrlića

Služba za energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice podsjeća javnost da će do 31. prosinca za promet biti zatvoren dio Ulice Subote Vrlića i to ugao koji povezuje parkiralište kod kružnog toka na početku Aleje maršala Tita s Ulicom Subote Vrlića. Razlog zatvaranja je izgradnja stambeno-poslovnog objekta u Ulici Subote Vrlića.

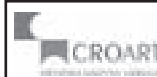

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 21. 11. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785 WWW.TIPPNET.RS

Pobjednički pogled s tribina

Dobri den, Rusija

Nakon nedjeljnih uzvratnih 0:0 u Pireju, Hrvatska nogometna reprezentacija potvrdila je plasman na Svjetsko nogometno prvenstvo u Rusiji 2018., objektivno izborni nekoliko dana prije grandioznom pobjedom od 4:1 pred rekordno ispunjenim stadionom u Maksimiru (30.313 gledatelja). Ali oda hrvatske nogometne radosti započela je u četvrtak navečer, u 13. minuti prvoga susreta doigravanja, pogotkom **Luke Modrića** s bijele točke.

Dalićeva fantazija

Svi koji barem malo prate hrvatski reprezentativni nogomet dobro znaju kako je ova generacija, predvođena nekolicinom igrača iz najboljih svjetskih momčadi na okupu već punih pet godina. Na početku kvalifikacija za SP u Rusiji 2018. Hrvatska je slovila sigurnim favoritom za izravni plasman, osobito nakon strelovitog starta u skupini I. Ali onda se dogodio neobjašnjivi pad i doslovno u posljednjim kolima je uslijedila grčevita borba za drugo mjesto koje je vodilo u dodatno doigravanje. Otkaz izborniku **Čačiću**, prije odlučujućeg susreta protiv Ukrajine i postavljanje **Zlatka Dalića** na mjesto v. d. izbornika, donijelo je potpuni zaokret u igri *vatrenih*. I konačno rezultate kakvi se očekuju od momčadi u kojoj nastupaju prvotimci *Barcelone, Real, Juventusa, Liverpoola, Monaca*...

Jer od trenutka kada je talentirani hrvatski stručnjak, višestruko potvrđen izvrsnim rezultatima u Aziji, preuzeo momčad reprezentacija je proigrala i praktično se prošetala duelima protiv Ukrajine (2:0) i Grčke (4:1, 0:0). I postala 28. reprezentacijom koja se plasirala na summit najboljih svjetskih reprezentacija. Peti puta od osamostaljenja hrvatske države.

Rapsodija u Maksimiru

Prva eksplozija radosti uslijedila je već na samom početku kada je lukavi **Kalinić** iskoristio nepažnju grčkog vratara **Karnežisa**, ukrao mu loptu, a ovaj ga faulirao za kazneni udarac koji je Modrić rutinirano pretvorio u vodstvo od 1:0. Druga je uslijedila samo sedam minuta kasnije nakon izvrsnog probijanja **Strinića** po lijevom boku i odlične asistencije Kaliniću za 2:0. Scenarij iz najluđih navijačkih snova dodatno je uvećao **Perišić** zabivši glavom u 33. minuti za 3:1, neutralizirajući kiks **Subašića** i **Lovrena** nakon kojeg su Grci smanjili na 2:1. Konačno, rutinerskim pogotkom **Kramarića** na samom početku drugog dijela za konačnih velikih i nedostižnih 4:1, stavljena je točka na nezaboravnu nogometnu predstavu na zagrebačkom Maksimiru. Zagreb i Hrvatska mogli su slobodno reći Dobri den, Rusija, vidimo se u lipnju iduće godine.

Fantastično navijanje

Osim najvećih pohvala nogometašima i izborniku, posebnu zahvalu zaslužuju i svi navijači koji su te magične večeri bili na stadionu. Pored novog rekorda u posjeti, prikazano je i maksimalno korektno fanatično navijanje, bez i jedne ispaljene petarde ili ostalih (ne)popularnih navijačkih rekvizita. Navijalo se grlom i rukama, a zahvaljujući odličnoj nogometnoj predstavi nitko od više od 30.000 prisutnih nije se štedio. Jer manja upala grla i intenzivno crvenilo dlanova najmanja je moguća žrtva nagrađivanja briljantnih poteza sigurnih putnika za Rusiju. Zbog svega viđenoga i doživljenoga zbilja je vrijedilo biti na tribinama Maksimira. A *Hrvatska riječ* je bila!

Dražen Prčić

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Preporođeni Subotičani

SUBOTICA – Nogometaši *Bačka 1901* od promjene trenera igraju kao preporođeni. Drugu utakmicu zaredom nisu osjetili gorčinu poraza, a što je najbitnije, u dvije utakmice odigrane protiv izravnih rivala u borbi za opstanak osvojili su 4 boda. U 13. kolu Subotičani su na gostovanju u Starim Banovcima u derbiju začelja protiv Dunava, u vrlo tvrdoj i borbenoj utakmici rezultatom 1:1 osvojili bod. Strijelac zlata vrijednog zgoditka bio je **Orčić**. U 13. kolu *Bačka 1901* će ugostiti ekipu *Željezničara* iz Pančeva. U klubu se nadaju novoj pobjedi i pomaku bar za jedno mjesto na ljestvici.

Vojvođanska liga Sjever

Pobjede u nizu

TAVANKUT – NK *Tavankut* je u 13. kolu rezultatom 3:1 (0:1), ostvarenim preokretom u drugom poluvremenu, na svojem travnjaku svladao ekipu iz sredine ljestvice *Budućnost* iz Gajdobre. Utakmica je počela loše po domaćina. Već u prvom napadu ozbiljnije se ozlijedio najbolji igrač **Vojnić**, a kasnije su gosti jednu brzu kontru krunisali prednošću od 0:1. U drugu dionicu domaćini su ušli vrlo žustro, a plod takve igre je potpuni rezultatski preokret. Poravnao je **Bedeković** u 60. minuti, a nakon samo 5 minuta **Godar** dovodi domaćine u zasluženu prednost. Konačni rezultat postavio je **Pletikosić** u 86. minuti. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati u Karavukovu, kod susjeda na ljestvici *Poleta*.

Susjedski derbi Somborcima

SOMBOR – U 13. kolu *Radnički* je u novom derbiju dočekao *Mladost Apa* iz susjednog Apatina i u vrlo neizvjesnoj utakmici zabilježio pobjedu od 2:1 (0:0). Gosti su bez velikog boda ostali doslovno u posljednjem napadu, na samom isteku zaustavnog vremena. Svi zgodici pali su u drugom poluvremenu. Domaćini su na sve načine pokušavali probiti zgusnutu obranu Apatinaca, međutim prvi zgoditak postigli su upravo gosti, nakon jedne munjevite kontre u 60. minuti. Preostalih pola sata igre proteklo je u opsadi gola gostiju. Poravnao je **Lučić** u 72. minuti, a isti igrač je snažnim udarcem s 18 metara osigurao pobjedu domaćina u posljednjim sekundama 90+4. minuti. U narednom kolu *Radnički* će gostovati u Gložanu, kod osmoplasirane ekipe *Budućnosti*.

PFL Sombor

Nastavak posrtanja ŽAK-a

CRVENKA – Ekipa somborskog ŽAK-a poražena je u 14. kolu na gostovanju kod viceprvaka *Crvenke* rezultatom 4:0 (1:0). Gosti i nisu bili toliko inferiorni koliko pokazuje rezultat. Jedini zgoditak u prvom poluvremenu Somborci spočitavaju sucima, tvrdeći da je postignut iz zaleđa. Preostala tri pogotka za tjelesni bolje pripremljene domaćine pala su u posljednjih deset minuta, kad je gostujućim igračima ponestalo snage. »Iako su gosti

favoriti, nadam se da nećemo doživjeti novi poraz pred našom publikom. Zimsku pauzu moramo iskoristiti za rekonstrukciju ekipe, jer po igrama i zalaganju većine igrača očito je da u njima bukti veliko nezadovoljstvo. Neki jednostavno moraju shvatiti da, ukoliko žele igrati za novce, moraju potražiti jače i bogatije klubove«, kaže član uprave **Vladimir Jovanović**. U posljednjem jesenskom kolu *željezničari* će ugostiti ekipu iz gornjeg dijela tablice, *Budućnost* iz Mladenova.

PFL Subotica

Ugodno iznenađenje

SUBOTICA – Nogometaši *Subotice* odigrali su u 13. kolu, u derbiju začelja protiv *Panonije* IM iz Bačke Topole vjerojatno najbolju utakmicu jesenske polusezone i na veliko zadovoljstvo ne tako brojnih navijača, zabilježili pobjedu od 4:2. U narednom kolu Subotičani će gostovati u obližnjem Hajdukovu, kod četvrtoplasiranog *Vinogradara*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Bod do fenjera

RASTINA – Na gostovanju u Rastini u posljednjem jesenskom kolu *Dunav* iz Monoštora zabilježio je poraz od 3:1 (1:0) od susjeda na ljestvici, *Rastine 1918*. Monoštorci su na ovo teško gostovanje otputovali svega s desetoricom igrača. Preostali su dijelom u inozemstvu, dijelom su pod kaznama zbog žutih i crvenih kartona. Na ljestvici će prezimiti na 9. mjestu, s bodom više od fenjeraša *Jedinstva* iz Ribareva. »Ne znam kako ćemo dalje. Sve više mladih, među njima i dobar dio naših bivših igrača, iseljava se iz Srbije. Moramo sjesti hladnih glava i dogovoriti dalje korake. Nije nam rješenje dovoditi igrače sa strane, to je za financijski stabilnije klubove, jer nitko iole kvalitetniji neće ti danas igrati samo za putne troškove. Sada u Monoštoru imamo 5-6 vrlo solidnih igrača poniklih u našoj nogometnoj školi, pa se nadam da će pristupiti klubu i kvalitetno pojačati naš igrački fond«, kaže predsjednik *Dunava* **Damir Šimunov**.

Na pauzu s porazom

BEREG – Ekipa *Dinama 1923* iz Berega u posljednjem jesenskom kolu na svojem travnjaku je od ekipe *Omladinca* iz Dero-nja poražena rezultatom 1:3 (0:3). Zimsku pauzu *Dinama 1923* će provesti na pretposljednem mjestu, sa svega bodom više od posljednjeplasiranog *Jedinstva* iz Ribareva.. »Zimsku pauzu moramo iskoristiti za osvježanje igračkog pogona. Praktički, sve što imamo u Beregu registrirano je, ali dečki nam nisu stalno na raspolaganju. Dobar dio je uposlen, a poslodavci više nisu skloni puštanju igrača na utakmice i treninge kao nekada. Jedino rješenje nam je dovođenje nekoliko igrača sa strane, a to je, opet, problem zbog kronične besparice u klupskoj kasi. No, nadamo se da ćemo se nekako snaći za kojeg novog sponzora i da ćemo uspeti dovesti igrače iz okolice, koji će svojom kvalitetom pružiti pun doprinos opstanku u ovom rangu natjecanja«, kaže tajnik *Dinama 1923* **Darko Ilić**.

Ivan Andrašić

**Mladi subotički
košarkaš Leon
Marcikić napreduje
iz treninga u trening**

Put s kojeg se vidi prvi tim

U Subotici lagano, ali sigurno, stasavaju nove generacije kvalitetnih mladih košarkaša. Omladinski košarkaški klub *Spartak* postao je tijekom proteklih godina upravo inkubator kvalitete kod dječaka željnih dokazivanja u magičnoj igri pod obručima, a jedan od njih je sigurno i **Leon Marcikić** (1999. godište) koji se već nalazi na putu s kojeg se sigurno vidi i prvi tim Muškog košarkaškog kluba *Spartak*, momčadi koja igra u Prvoj ligi Srbije.

U razgovoru s talentiranim sportašem saznajemo da je ljubav prema narančastoj lopti razvio u obitelji.

»S košarkaškom loptom se intenzivno družim od svoje šeste godine. Počeo sam trenirati po uzoru na moga oca **Igora**. I on se, također, bavio košarkom, pa sam odlučio da ga pratim«, priča nam Marcikić na početku.

Mjesto na kojem se ljubav prema ovoj igri počela razvijati bio je Košarkaški klub *Prozivka*, odnosno u *Čarobnjacima*, kako su se tada zvali.

»U ovom klubu sam naučio osnovne stvari koje se tiču košarke kao što su, primjerice, dvokorak i skok-šut. S dvanaest godina sam prešao u OKK *Spartak*, gdje sam nastavio svoj razvoj«, kaže on.

Nakon što je košarka bila zanimacija i dječja igra, došlo je vrijeme da ona postane nešto mnogo ozbiljnije, a to se upravo dogodilo u OKK *Spartak*.

»Kako su tekli treninzi, a ja bivao stariji, odlučio sam da ću se ozbiljno baviti ovim sportom. Na tom putu su mi mnogo pomogli treneri, a želio bih se zahvaliti trenerima **Jovi Sirovini** i **Saši Buljovčiću** koji su mi tijekom karijere pomogli da postanem što bolji igrač. Posebnu zahvalnost dugujem treneru **Predragu Boriloviću**. On ne samo da mi je pomogao da postanem bolji

košarkaš, nego i da steknem samopouzdanje na terenu, ali i da postanem bolji čovjek«, kaže Marcikić.

Bavljenje sportom nosi i razna natjecanja, a natjecanja su i prilika da se ekipe bore za rezultate. U dresu OKK *Spartak* Marcikića posebno raduju uspomene iz 2015. godine kada je njegova ekipa osvojila prvo mjesto na Prvenstvu Vojvodine, a u dvije naredne godine uslijedile su i dvije vice-šampionske titule.

Tekuća godina donijela je i novi uspjeh. U OKK *Spartak* su odlučili da najtalentiranije igrače ubace u vatru. Prijavili su ekipu za najniži seniorski rang natjecanja, Drugu međuregionalnu ligu, a dječaci su uspjeli kvalificirati se na ovo natjecanje. Nakon šest odigranih kola ekipa se nalazi na sredini tablice, na sedmoj poziciji.

»lako smo trenutno najmlađa ekipa u ligi, veoma se dobro snalazimo. Cijeli tim se trudi da pruži svoj maksimum na terenu. Zahvaljujući našoj želji i borbenosti zabilježili smo četiri pobjede i dva poraza. Nastojat ćemo da u narednim utakmicama smanjimo broj grešaka i nastavimo ovim intenzitetom.

Na koncu, za svakog igrača se put kroz mlađe kategorije završava nastupom za prvi tim. Marcikić je već uspio odškrinuti vrata glavne momčadi MKK *Spartak*.

»Ovog ljeta sam dobio priliku da treniram s prvim timom tijekom priprema. Ukazana šansa mi mnogo znači, jer sam mogao raditi zajedno sa sjajnim košarkašima, ali i učiti od igrača koji igraju košarku na profesionalnoj razini i koji znaju sve o ovom sportu. Sviđa mi se intenzitet treninga, na svakom se daje sve od sebe. Tako sam se i ja dodatno potrudio da dam i više od maksimuma, da se što bolje dokažem. Nadam se da šansa da zaigram stiže sljedeće godine«, zaključuje Marcikić.

D. Vuković

U NEKOLIKO SLIKA X. Festival mlade rakije u Mirgešu

Foto: Gorana Koporan

Iz Ivković šora

Škule

piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Eto, i ja sio malo oduminit, dunio niki vitar dol-njak, donese mi sve lišće prid salaš; niko ga se već nagrabit, te s ora te s logoša pa sad i s dračova i topole, a sve prid salaš. Ova moja ondak samo rondza i svaki joj listić smeta. Tako je to borme kad čovik dođe u godine, pa ne zna di bi sa sobom, vidićete vi. Sitio sam se jeto niki dan ja i mojeg ditiñjstva. Išo sam prid unuku u škulu, dica rade pa to sad po novim pripadne majki jel didi. No, doduše čeljadi, nije ni čudo što stariji moraju ić prid tu dicu. Kad sam uzo tašku od nje nako majušne, i sam sam se niki trgo... Pa ode kogod nije sasvim! Došli mi kući, a ja oma uzo tu tašketinu pa metnio na mažu, kad ono cili devet kila tereta! Pa, Bože moj, jesul ovi...? Pa, dica imaju jedva dvajst... E, kadgod bilo lipo: u krpenu tašku jel torbu od pregače, onu tkanu ko krpore, bio bukvar, ma-tematika i par svesaka, kalmaroš s olovkama, lenjir na tri čoše i gotovo... A sad... Samo što nema i kompjutor u njoj. Al, mislim se, nije kasno, i to će oni izmislit. Ta počo sam pripovidat, na našim terenu kadgod bilo pet škula, bila u selu, pa u Ivković šoru izmed Frljaze i Ivković šora, pa u Ku-jundžićovom kraju, na Rvackom majuru i na Mikićevu i svudan bilo fajin dice. Sad ostala još samo škula u selu, i to s malo đakova. Samo u mojim razredu nas bilo 28 u prvim razredu, i borme i u drugi školama bilo fajin, najviše na Rvackim majuru di je bilo skoro ko u selu. Borme se kadgod nije bilo kada vodit i odvodit dicu iz škole i u škulu, odvelo se jedared, popisalo šta triba pripravit ditiu i gotovo. Da vam isripovidam taj moj prvi dan, oma sam bio vošten... Odvela mene mama u škulu, tamo nika gospoja divani, to je bila učiteljica, a mi bili nako poplašeni, gledimo u nju, svima nam već dosadila njezina pripovitka, a ona onda veli, sićam se ko danas: »Dico, vi sad ostanite i budite mirni, a vi mame dođite sa mnom u zbornicu da se dalje izdogovaramo i da vam izdiktiram raspored kako će ić dica u škulu«, i odu oni. Ja lipo kad su izašli malkoc sidio, pa rep na krste, išunjo se pa na salaš. Došla mama kući, a ja sidim na basamagi i ko pravi čekam. Ona se sva uzbunila, pa će na me zlim: »Ta odkud tebe već, kad si prija uteko ko te onaj?«. Ja njoj velim: »Ta nisam uteko, učiteljica kazla da mora što god radit, prat košulje jel šta ja znam a mi da možmo ić kući«. Moja nana lipo veli: »Još i lažeš! Em si prvi dan uteko iz škole«, pa lipo skine livu papuču s noge, onu kadgodašnjju, kožnu, bunjevačku, pa još i potkovanu i mene fajin isprašila po čakčirama. Eto tako sam se ja počo »škulovat«, čeljadi moja, a ne kugod sad sve se ne zna ko će više natrpat toj dici papirčina i što imadu kake hasne i što nemaju. Samo nek se dobro natovari to ditešce, a ondak vele »ta kriva njim kičma, znate to je od nepravilne ishrane, ovog onog«. Tašketinu niko ne spominje, mož se kogod od gospode odozgor uvridit, Bože sačuvaj... Uhhhh, ajd zbogom.

Bać Ivin štodir

Više ni svinje ne znamo otranjivat

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva poranijo, al ositi da to već i ni nako rano kako se vazdan budi. Oma se sitijo, unatrag nedilju dana nema sna, pa sinoć uzo jednu medecinu za spavanje. I kanda ga baš dobro uspavala, ni čo ni ka veker zvrčo, ni ka njegova ošla u njeznu fabriku. Otvorijo oči, al još uvijek svaj ošalamutit, ko da tri dana pijančijo. Čuje i mačka kako grebe po vrati o kujne, a i Taksa se ništa ušmundo, pa samo kratko laje, ko da mu oće reč da u dvoru ima i gladni. Oma se digo i umijo. U špojeru nametano, samo kresnijo i metnijo vodu za čaj, pa ošo natrag namirit. Prvo obišo marvu. Bela leži i roca, jedva se već i digne, tribala bi se kroz koji dan oprasit. I Šara stelna, vada će se otelit malo potli Marina. Vi dvoj gebelja što će klat oma potli svete Kate ne vadu njuške iz valova. Godišnjaci, dobro ji ranijo, vada svaki ima bliže dva metera. Cure se već unaprid raduju lipe slanine i pravima domaćima kobasicama. Ni jedna ni druga baš ne volju te karafke što se kupuju u dućana i u budica. Na domaće se brzo navadijo i deran o starije. Jedino bać Iva slabo troši svinjcko, zabranila mu doktorica. Živine razbaco olbicu kukuruza. Ključnu digod koje zrno, pa u čeprkanje, tražu glijstica i bubica dok se zemlja ne skorepi. Gusk i patke pušćo na bašču, popasu svu travuljinu što se zapatila ka su iskrčili sosu i papriku. To će one sve očistit dok jim ne triba ašovit. Ni se dugo zadržavo napolju. Ladno, sipi nikaka kišica što je jedva ositiš, a za dram budeš mokar. Došo natrag u kujnu, voda za čaj uvri-la. Metnijo drugu i potkurijo vatru, pa se latijo fruštuka. Potli popijo šaku medecina što ji pije izajutra, pa čaj pridase. Uto naišo poštaš i dono mu novine, jutros mu priko telefona reko da mu nusput uzme jedne. Čudo, Taksa ni ni zalajo, vada se zavuko digoda pa ga ni čo. I njemu sirotomu ladno. Bać Iva mu naljo bukaricu katarke, znade da rano fruštukuje. Isprva se poštaš nešto, veli ni lipo na poslu, al se vrimenom navadijo, pa popije, al uvik samo jednu. »Bome, jutros gledam na televizije, dojće niki Švabe, pa će ko nas ranit svinje. Brundati ji fali na sva usta, veli oni jako vridni, svinče za dva miseca natiru na stodvajs kila i bome, pokazaće našima kako triba radit. I još veli da smo lini, da niko neće zasukat rukave, neg samo čekamo da nam država da. A i naj ko radi, ne zna kako triba, ne misli da to što se urani, triba i prodat«, veli poštaš i otpije malo katarke. »Majku njegovu ne zna, bolje nek se stara o noga što bi on tribo radit! Koliko naši uranilo svinje, pa ji ni imalo komu prodat, jal ti njegovi lizoguzi nakupovali svinjckoga čak u Amerike i to na angro. Potli prodavali drugima mesarama i dućandžijama. A o naši što svoje novce uložili i svinje uranili i ako bi kupovali, kupovali bi podništ, ni rana se iz toga ne bi mogla pokrit. A da smo kakagod prava država, vada bi nam na prvomu mistu bili ni što nas ranu, a ne ni što sve pripodaju«, veli bać Iva i srkne dobar gutljaj čaja. Samo jauknijo. Oparijo jezik i brunde, ni mislijo da čaj toliko vruć.

RECEPT NA TACNI

Poljupčići

Počelo je. Sezona praznika, ukrasa, veselja, proslava i sitnih kolača. Tih divnih sitnih kolača. Ukusnih poslastica koje mirišu na toplinu, na fino, na domaće. Uvijek sam vjerovala da čak i one sitne kolače koje kupimo u prodavaonici mesi nečija ruka i da su i oni onako pravo domaći, jer to ne može drugačije. Čak i da nije tako, ne želim vjerovati u suprotno.

Ovdje smo svakako da predložimo recept, a ne da motiviramo da ove divne kolačiće pazarite na tržnici. Danas u centar zbivanja recepta na tacni stavljamo poljupčiće, sitne kolačiće koji su još poznati i kao vanilice. Jednostavnost potrebnih sastojaka čini ih svima pristupačnim.

Potrebno:

200 g masti
500 g brašna
4 žlice šećera
1 jaje
1 žumanjak
1 limun
džem
šećer u prahu.

Postupak: Pjenasto umutiti 200 g masti s 4 žlice šećera. Dodati jedno cijelo jaje, jedan žumanjak i sok od jednog limuna, te sve to umijesiti s 500 g brašna. Oklagijom razvući koru debljine pola centimetra. Pripremljenim kalupom u obliku cvijeta i cvijeta s rupicom na sredini praviti potrebne oblike – jedan s rupicom i jedan bez rupice čine jedan poljupčić. Poljupčiće redati u namazan pleh i peći. Pečeni cvjetić premazati džemom i preklopiti cvjetićem koji u sredini ima rupicu, te cijeli cvjetić uvijati u šećer u prahu.

Pravite ih s ljubavlju, uživajte u odabiru različitih oblika, mažite ih lagano i lijepo ih servirajte, a oni će svaki poljubac nagraditi ukusnim zalogajem i otopit će se u ustima.

U redu je da ih napravite već ovaj vikend, onako bez povoda, za zagrijavanje, za divan vikend, za slatki užitek.

Gorana Koporan

**PETAK
17.11.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:10 Riječ i život: Živjeti se mora
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Daj pet
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Odvjetnik iz Lincolna, američki film
22:05 Romance velikih umjetnika: Maria Callas & Aristotle Onassis, dokumentarna serija
22:50 Eurojackpot
23:00 Hrvatska za 5
23:55 Dnevnik 3
00:30 Crna lista
01:15 Detektiv Murdoch
02:05 Don Matteo
02:55 Žed za životom, serija
03:40 Lovci na natprirodno
04:20 Skica za portret
04:29 Potrošački kod
04:54 Kod nas doma
05:39 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat: Zašto Kartaga mora pasti
10:04 Na prvi pogled
10:30 Prvak Koen
11:00 Paul O'Grady i ljubav prema psima
11:30 Zajedno protiv zločina, serija
12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dokumentarna serija
13:17 Divlji svjetovi: Arktik, dokumentarni film
13:25 Životinjska odiseja: S pola na pol - Polarna čigra,

dokumentarni film
13:35 Skrivena istina, američki film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:44 Idemo na put s Goranom Milićem: Australija
17:29 Hit dana
17:37 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:28 Goldbergovi
18:51 Ikone 20. stoljeća
18:58 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Umorstva u Midsomeru
21:40 Sherlock
23:15 Nestanak
00:10 Goldbergovi
00:30 Dva i pol muškarca
00:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
18.11.2017.**

06:38 Klasika mundi: Europski koncert Berlinske filharmonije u Berlinu 2014.
07:35 Pljačkaši, američki film
09:00 Kućni ljubimci
09:30 Kulturna baština:
09:45 Dan sjećanja na Vukovar 1991.
13:00 Vukovar: Dan sjećanja - misa, prijenos
14:48 Duhovni izazovi
15:23 Vukovarski junak Blago Zadro, dokumentarni film
16:19 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Doktor Afrim
17:40 Lijepom našom
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Harrisonovo cvijeće, francuski film
22:10 Srce Vukovara, dokumentarni film
23:10 Dnevnik 3
23:43 101. za Hrvatsku, dokumentarni film
00:43 Bračna spona, američki film
02:28 Pljačkaši, američki film
03:53 Umorstva u Fjalbacki, mini-serija
05:23 Potrošački kod
05:48 Lovci na natprirodno
06:28 Skica za portret
06:43 Manjinski mozaik:

Doktor Afrim
06:58 Tema dana
07:08 Reprizni program

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija za mlade
09:30 Ljetni kamp
10:30 Lidijina kuhinja
10:55 Vrtlarica
11:25 Veliki snovi, a malo prostora
12:30 Špica, riva, korzo
14:25 Umorstva u Midsomeru
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Smogovci, serija
17:00 Šegrt Hlapić, film
18:40 Magazin Lige prvaka
19:05 Michel, crtana serija
19:15 HRT TOP 20
20:05 Sve je bio dobar san, dokumentarni film
21:35 Vina svijeta, dokumentarna serija
22:30 Motel Bates
23:20 Valalice, serija
00:05 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:35 Dva i pol muškarca
00:55 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
19.11.2017.**

07:55 Grimizna dolina, britanski film - Zlatna kinoteka
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Nuštar: Misa, prijenos
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Nove odluke, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Šifra, kviz
21:02 Republika: Život, dokumentarna serija
21:56 Prijelomna otkrića: Nešto više od čovjeka,

dokumentarna serija
22:46 Dnevnik 3
23:26 Pobuna na brodu Bounty, američki film - Zlatno doba Hollywooda
02:16 Nedjeljom u dva
03:16 Grimizna dolina, britanski film - Zlatna kinoteka
04:56 Lovci na natprirodno
05:58 Split: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
08:25 Artur
08:50 Poirot
10:25 Umorstva u Midsomeru
12:00 Čudesni svijet Gordona Watsona: Barunica Lambert - dražba vrijedna 15 milijuna funti, dokumentarna serija
12:30 Dobar, bolji, najbolji ... britanski slastičar
13:25 Nećemo reći mladenki
14:15 Luka i prijatelji
15:05 Vrtlarica
15:35 Indeks
16:03 Magazin Europske lige
16:55 Rukomet LP
18:35 Karate TOP 10, reportaža
19:20 Glazbeni spotovi
19:30 Garaža
20:05 Katarina Velika, serija
20:50 Glazba, glazba...
21:00 Divlja rijeka, američki film
22:45 Zaustavljeni glas, dokumentarni film
00:25 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
20.11.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje

15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Imena višnje, serija
21:00 Hrvatski premijeri osobno: Zoran Milanović, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Detektiv Murdoch
00:50 Don Matteo
01:35 Presumed, američki film
03:00 Žed za životom, serija
03:45 Lovci na natprirodno
04:37 Kod nas doma
05:22 Zaljubljena u Ramona, telenovela

06:03 Riječ i život
06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija za mlade
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled
10:30 Prvak Koen
11:05 Indeks
11:35 Zajedno protiv zločina, serija
12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dokumentarna serija
13:30 Presumed, američki film
14:55 Hit dana
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zauvijek skladatelj: Tamara Obrovac
17:30 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
19:20 Glazbeni spotovi
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Renesansni čovjek, američki film
23:09 Zakon i red: UK
23:59 Brooklyn 99
00:29 Ni krivi ni dužni
00:59 Dva i pol muškarca
01:19 Noćni glazbeni program

UTORAK 21.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu, talk show
21:05 Kozmos: Električni dječak, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista
00:10 Detektiv Murdoch
00:55 Don Matteo
01:40 U vjenčanicu moje sestre, njemački film
03:10 Žed za životom, serija
03:55 Lovci na natprirodno
05:12 Kod nas doma
05:57 Zaljubljena u Ramona, telenovela

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:30 Artur
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled
10:30 Prvak Koen
11:35 Zajedno protiv zločina
12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dokumentarna serija
13:30 U vjenčanicu moje sestre, njemački film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Martin Clunes - Otoci Australije, dokumentarna serija
17:40 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:30 Goldbergovci
19:00 Kronike Matta Hattera
19:20 Glazbeni spotovi
19:30 POPROCK.HR
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Ljubavni jackpot, film
22:35 Zakon i red: UK
23:25 Brooklyn 99
23:55 Goldbergovci
00:15 Dva i pol muškarca
00:35 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 22.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:10 Eko zona
11:35 Bonton

12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Mijenjamo svijet: Nasilje u četiri zida, dokumentarni film
21:00 Storije o neponovljivima: Dobar večer, mi kucamo, dokumentarna serija
21:30 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista
00:10 Detektiv Murdoch
01:00 Don Matteo
01:50 Žed za životom, serija
02:35 Accidentally Engaged, američki film
04:00 Lovci na natprirodno
04:40 Reprizni program
04:47 Eko zona
05:12 Kod nas doma
05:57 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled
10:30 Prvak Koen
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Zajedno protiv zločina

12:25 Pite i pudinzi Paula Hollywooda
13:30 Accidentally Engaged, američki film
14:55 Hit dana
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Martin Clunes - Otoci Australije
17:40 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:30 Goldbergovci
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, LP - emisija
20:45 Nogomet, LP - prijenos utakmice
23:25 Zakon i red: UK
00:15 Brooklyn 99
00:45 Goldbergovci
01:05 Dva i pol muškarca
01:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 23.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Dr. Bergmann
11:10 Mara Danušina, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz
14:05 Sigurno u prometu
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana

20:05 Šifra, kviz
21:00 Milijarde, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista
00:10 Detektiv Murdoch
00:55 Don Matteo
01:40 Čufte ili dvaput se živi, njemačko-austrijski film
03:10 Žed za životom, serija
03:55 Lovci na natprirodno
04:35 Reprizni program

05:10 Kod nas doma
05:55 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled
10:30 Prvak Koen
11:05 Pozitivno
11:35 Zajedno protiv zločina
12:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda
13:30 Čufte ili dvaput se živi, njemačko-austrijski film
15:00 Hit dana
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Martin Clunes - Otoci Australije
17:40 Dr. Bergmann
18:45 Rukomet LP
21:00 Nogomet, Europska liga: AEK - Rijeka
23:40 Koktel-bar: Parni valjak
00:35 Brooklyn 99
01:05 Dva i pol muškarca
01:25 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Deliblatska peščara

Europska Sahara

Koliko ste puta gledajući filmove ili neke dokumentarne emisije poželjeli zakoračiti u prostranstva posuta pijeskom? Prave pravcate pustinje. Svakako, prva asocijacija na pustinje je Sahara, sunce koje prži i njezine pješčane dine. Naravno, u toj vašoj imaginaciji je svakako i neka oaza, koje u realnosti baš i nema. Na javi su to ogromni prostori koji svojim sivilom mame, ali istodobno izazivaju strah i tjeraju na odustajanje od ideje. Neki, hrabriji će izazvati sebe i Saharu i realizirati maštanja, ali za ove manje hrabre i ljude kojima je Sahara predaleko priroda se pobrinula da ne odustanu tek tako od ideje pijeska i na raspolaganje im stavila Deliblatsku peščaru. Da prijedlog i komparacija budu uvjerljiviji odmah navodimo podatak da je Deliblatska peščara poznata i po nazivu *Europska Sahara*.

Najveća zasluga za nastanak ove pješčare pripada vjetru koji je svojim nanosima formirao i dinski reljef, a od cijele pješčare napravio oblik elipse i ograničio je na 300 četvornih metara. Klima je ovdje kao malo na svoju ruku pa vas tako mogu zadestiti nagle promjene temperature tijekom dana i noći, ali i nagle promjene godišnjih doba. Mnogi nisu upoznati s postojanjem prave pravcate pješčare i kada se zapute u ove krajeve očekuju samo malo pijeska i neku rijeku pored, a u Deliblatskoj peščari, kao što to i dolikuje jednoj pješčari, nema površinskih voda.

Do Europske Sahare bez putovnice

Ako živite u Srbiji, putovnica za ovu europsku odrednicu vam neće biti potrebna. Deliblatska peščara je udaljena 100 kilometara od Beograda i najlakše se do nje stiže ukoliko pratite pravac Pančevo – Kovin – Bela Crkva. Lako je za naći, a okružena je mnogim interesantnim destinacijama, tako da planirajte sadržajan dan.

A kada stignete, imat ćete čemu diviti se i u čemu uživati. Istraživači ovdje imaju pune ruke posla jer sve vrvi od prirodnih rijetkosti koje imaju međunarodni značaj. Flora Deliblatske peščare broji preko 900 vrsta od kojih su mnoge raritetne, pa su tako česte na popisu banatski božur, pančičev pelen, šerpeta, bademić, pješčarsko smilje i kleka. Posebna atrakcija su orhideje. Čak 20 orhideja nastanjuje ovo područje, a posebne posjete dobijaju s proljeća za vrijeme svog cvjetanja. Osebnost i osamu ovog tipa stepskog staništa koriste i mnoge rijetke životinje, pa su ovdje obvezni na popisu pustinjski mravi, mravlji lav, banatski sokol, orao krstaš, stepski skočimiš, stepski tvor, a svakako tu je i gospodin vuk. Što se tiče onih što sve radije pogledaju iz zraka, pa i oni vole ovo područje itekako. Deliblatska peščara 1989. godine proglašena je za međunarodno značajno stanište ptica i ovdje se gnijezde mnoge rijetke vrste: mala bijela čaplja, žuta čaplja, ibis i lasta bregunica.

Kao što se da primijetiti, nema potrebe postavljati pitanje o mogućim aktivnostima prilikom posjeta *Europskoj Sahari*. Dovoljno je šetati i gledati ili samo sjesti i pustiti ovom brojnom svijetu jedne pustare da vas zavede. Ipak, ukoliko vam to nije dovoljno, na području pješčare je aktivan Edukativni centar *Čardak*, koji nizom sadržaja i bogatom ponudom daje više od predloženog »sjedni ili šetaj i gledaj«. Uz smještajne kapacitete, tu su i tereni za male sportove, čardak s informativnim tablama i obilježene staze. Brojni edukativni programi za djecu uvest će i najmlađe u svijet ljubitelje pješčare, a na ovom lokalitetu se nalazi i poznato mjesto za lov na koje već godinama dolaze lovci iz cijelog svijeta, pa se nađe za svačiji ukus po nešto.

Priznajem, zvuči i dalje nerealno da nam je prava pravcata pustinja na dohvat ruke. Ako vam epiteti *Europska Sahara* i najstarija europska pustinja nisu dovoljno uvjerljivi, ne preostaje vam ništa drugo nego spakirati se i pravac Deliblatska peščara, pa prosudite sami. I ne zaboravite vodu. Ne zbog pješčare, nego zbog sebe.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
ЈКР "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

SVEČANI GODIŠNJI KONCERT *HKC „Bunjevačko kolo“*

KONCERT ĆE SE ODRŹATI 2. 12. 2017. (SUBOTA)
U SVEĀANOJ DVORANI
HKC „BUNJEVAĀKO KOLO“,
PRERADOVIĆEVA 4,
S POĀETKOM U 19 SATI

Gosti:
HKC „Bunjevačko kolo“
ogranak Stari Źednik

HKPD „Matija Gubec“
Tavankut

Kulturno-turistiĀki centar „Banatska odiseja“
Novo Miloševo

Preprodaja karata Āe se vršiti u HKC „Bunjevačko kolo“
radnim danima od 08 do 14 sati
i na ulazu u dvoranu Centra prije poĀetka koncerta.

Pokrovitelji:
Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Srbiji

DrŹavni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Grad Subotica

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu,
i nacionalne i manjinske zajednice

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, na informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

CIJENA ULAZNICE: 200 RSD

